

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тези доповідей

*ХХІ наукової конференції
з міжнародною участю*

*«КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ:
ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ»*

4 лютого 2022 року

УНІВЕРСИТЕТ

Харків 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗИНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тези доповідей

XXI наукової конференції
з міжнародною участю

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

4 лютого 2022 року

Харків 2022

УДК 81 (082)
К 22

Рекомендовано до оприлюднення рішенням вченої ради факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 17 від 17 грудня 2021 р.)

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок, доктор педагогічних наук, професор (голова)
Н.А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент (заступник голови)
І.С. Шевченко, доктор філологічних наук, професор
В.О. Самохіна, доктор філологічних наук, професор
О.В. Ребрій, доктор філологічних наук, професор
Т.Ю. Черкашина, доктор філологічних наук, професор
С.І. Криворучко, кандидат філологічних наук, доцент
Ю.Ю. Шамаєва, кандидат філологічних наук, доцент
С.А. Віротченко, кандидат філологічних наук, доцент
І.С. Руднева, кандидат педагогічних наук, доцент
С.Г. Мащенко, доцент
І. М. Нагорна (відповідальний секретар)

К22 Тези доповідей XXI наукової конференції з міжнародною участю
«Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація». Х.: ХНУ
імені В.Н Каразіна, 2022. 196 с.

ISBN 000-000-000-000-0

К22 До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам іноземної філології, методики викладання іноземних мов, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей. За зміст та достовірність фактів, викладених у тезах, відповідальність несуть автори. Усі тези перевірено на наявність текстових запозичень за допомогою системи StrikePlagiarism.com.

УДК 81 (082)

ISBN 000-000-000-000-0

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4
тел.: (057) 707-55-04

Тези розповсюджуються в електронному вигляді

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022

РОЗДІЛ 1

ЛІНГВОСЕМАНТИКА ТА КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА: НОВІТНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЛІНГОВОКУЛЬТУРНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Аверіна О.А. (Полтава – Харків)

Концепт НАВЧАННЯ та його трактування є у фокусі дослідження багатьох науковців. Мета цього повідомлення – критично узагальнити стан розробленості цієї проблематики в сучасних лінгвістичних студіях і намітити перспективний вектор її вивчення.

На сьогоднішній день в лінгвістиці існують різні підходи до вивчення концепту НАВЧАННЯ. Зокрема, його вивченням на тлі концепту ОСВІТА на матеріалі різних мов займались Арнаутова О.А., Алімова Є.В., Бондар І.М., Серебрянська І.М., Заречнева О.Н., Беляєва А.В. та інші науковці У цілому, частково описані концептуальні та дискурсивні ознаки, змодельовано фрейм ОСВІТА, визначені проблеми його перекладу.

Так, для української мовної картини світу вербалізація концепту ОСВІТА та його дискурсивний вимір описані Серебрянською І.М. [6]. ОСВІТА як фрагмент національно-мовної картини світу англійців визначений Бондар І. М., надано його специфіку загально національному та індивідуальному вимірах [3].

Концепт ОСВІТА розглядається не лише в українській та англійській мовах, а ще й у французькій та російській мовах, зокрема, через призму концептуальної метафори [2]. Встановлено провідні властивості концептуальних метафор ОСВІТИ з огляду на концепти ВЧИТЕЛЬ і УЧЕНИК у свідомості сучасних педагогів, а також висунуто припущення, що поява образної метафори зумовлена багатоконпонентною семантичною природою засобів вербалізації концепту [5].

У результаті вивчення засобів реалізації ядра концептуального простору УЧИТЕЛЬ – УЧЕНИЕ – УЧЕНИК в російській лінгвокультурі концепт НАВЧАННЯ постає як головний елемент пізнання, що закріплений за певними символами [1]. Застосування фреймового

підходу до аналізу сфери освіти дозволило Трегубовій Ю.О. детально розглянути фрейм «Education» через національно-культурну специфіку американської та британської лінгвокультур [6].

У ході дослідження перекладної взаємовідповідності англійської та української лексики освіти Вергун Л.В. [4] встановлює провідні терміни англійської та української мов, структурує лексико-семантичні поля і проводить їх зіставлення та описує взаємно перекладну відповідність освітньої лексики в англійській та українській мовах.

Попри суттєві успіхи у вивченні концепту, залишається нагальна потреба всебічного осягнення концептуальних ознак НАВЧАННЯ в англійській мовній картині світу. Для цього перспективними вважаємо новітні історично-когнітивний і лінгвокультурний ракурси його аналізу як результату культурної концептуалізації, закоріненої у культурно-історичному досвіді народу.

Література

1. Арнаутова О. А. Реализация ядра концептуального пространства «учитель – учение – ученик» в русской лингвокультуре. Известия Южного федерального университета. Технические науки. 2011. №10. Т. 123. С. 8–15.
2. Беляева А.В. Концепт ОСВІТА в англійській, французькій, українській та російській мовах. Порівняльно історичне і типологічне мовознавство. 2012. С. 20.
3. Боднар І. М. Концептосфера ОСВІТА в англійській мові. Львів, 2019. 305с.
4. Вергун Л.І. Перекладна взаємовідповідність англійської та української освітньої лексики. Київ, 2004. 228 с.
5. Кабаченко Є. Г. Концепт «учитель» и «ученик» в сознании современных педагогов. Екатеринбург, 2015. Вып. 4. С. 16–21.
6. Серебрянская І.М. Концепт освіта в дискурсивних вимірах. Київ, 2019. 526 с.
7. Трегубова Ю. О. Сфера образования в американской и британской лингвокультурах: фреймовый подход. Волгоград, 2007. 29 с.

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ *VERRÄTEN*

Гаврилова І.М. (Харків)

Останні десятиліття позначені зростаючим інтересом до концепту як ментальної одиниці і розглядається як «згусток життєвого досвіду, що зберігається в пам'яті людини» [1, с. 149]. Інформація, що міститься в ньому, має мовну, тобто знакову репрезентацію, це передбачає вираження концепту певними вербальними засобами. [2, с. 97]. Останні в свою чергу утворюють лексико-семантичне поле з вираженим ядром. Для зазначеної структури характерна максимальна концентрація ознак концепту у ядрі, периферійні ознаки вказують на віддаленість від ядра за ступенем конкретності та вживаності [3, с. 60].

У досліджуваному концепті *VERRÄTER* / *ЗРАДНИК* найбільш концентровано ядро представляє лексема *verraten*, оскільки вона узагальнює зміст поняття *ЗРАДНИК* та має більшу кількість випадків вербалізації концепту у порівнянні з іншими лексичними засобами. В цих лексемах втілюються компоненти концепту в залежності від лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників, реалізуються головні елементи, які відображають у повсякденній свідомості носіїв певної мови ситуацію зради: по-перше абстрактне ім'я, що інтерпретує ситуацію, по-друге предикативна назва ситуації, по-третє суб'єкт як учасник цієї ситуації.

Розглянувши синонімічні одиниці, що представляють концепт *VERRÄTER* / *ЗРАДНИК*, можна виділити такі основні синонімічні ряди, кожен із них відповідає певному значенню лексеми *Verräter*:

- 'Зрадник' (*Angeber, Denunziant, Vernaderer*)
- 'Наклепник' (*Anschwarzer, Zutrager, Verleumder, Verpetzer, Petze*)
- 'Запроданець' (*Judas, Preisgeber*)
- 'Шпигун' (*Spitzel*)

Кожна синонімічна одиниця має важливу роль в репрезентації концепту *VERRÄTER*, тому що наводить його додаткові характеристики, що сприяє конкретизованому розумінню досліджуваного концепту, вербалізованому в контексті.

Література

1. Карасик В. И. Языковой круг: Личность. Концепты. Дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
2. Краткий словарь когнитивных терминов /Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкарц, Л. Г. Лузгина. М.: Изд-во МГУ, 1996. 245 с.
3. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж, 2001. 191с

ПОНЯТТЄВИЙ СКЛАДНИК КОНЦЕПТУ EPIDEMIC

Гахарія К.В. (Мелітополь)

Наразі у сучасному мовознавстві особливий інтерес викликають дослідження різних когнітивних процесів, зокрема, пов'язаних зі сприйняттям та різними позначеннями одних і тих самих явищ в різних сферах. Цікаво, що епідеміологічний і медичний дискурс, який раніше був предметом інтересу здебільшого вузько направлених спеціалістів, стає трендовою темою у науці.

Актуальність дослідження поняттєвого складника концепту EPIDEMIC пояснюється увагою мовознавців до дослідження когнітивних процесів і мовних явищ, які стали актуальними у суспільній свідомості у зв'язку з COVID-19.

Дослідженнями концепту EPIDEMIC або близьких за значенням мовних явищ займалися: В. Соколов, О. Сєверська, В. Катерміна, С. Ліпіріді, П. Мартін та Е. Мартін-Гранел та інші.

Концепт EPIDEMIC – важливий складник сучасного англомовного епідеміологічного дискурсу, який вийшов за межі медичного дискурсу. В англомовній картині світу це лінгвокультурний концепт, до якого додані не тільки основні, але й ціннісні, метафоричні та асоціативні складники, окремий розгляд яких стане основою для подальших досліджень. Утім, для закладення їхнього фундаменту необхідно провести аналіз поняттєвого складника концепту.

За допомогою застосування дефініційного аналізу ми зможемо виокремити у семантичній будові лексеми “*Epidemic*” базові одиниці змісту. Для цього ми звернемося до кількох найпопулярніших словників англійської мови, зокрема, до медичного. Результати дефініційного аналізу лексеми “*Epidemic*” можна побачити на таблиці 1.

Таблиця 1: Дефініційний аналіз лексеми “*Epidemic*”

№	Словник тезаурус 21 століття [4]	Encyclopedia Britannica [1]	Merriam- Webster Medical Dictionary [2]	The Free Dictionary by Farlex [5]	Oxford Dictionaries [3]
1	widespread catching, wide-ranging;		affecting an atypically large number of individuals	Spreading rapidly and extensively; Widely prevalent.	a sudden rapid increase in how often something bad happens
2	widespread disease contagion, outbreak, pest, pestilence, plague, rash	an occurrence of disease that is temporarily of high prevalence		an outbreak of a contagious disease that spreads rapidly and widely.	
3			affecting individuals within a population, community, or region at	affecting many individuals in an area or a population at the same time	large number of cases of a particular disease or medical condition happening at

			the same time		the same time in a particular community
4		phenomenon			
5	what's going around				

Отже, завдяки виконаному дефініційному аналізу було виокремлено ядерне значення EPIDEMIC, а також його периферійні шари.

Література

1. Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2021). Epidemic. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/science/epidemic> (Last accessed: 07.12.2021). 2. Merriam–Webster Medical Dictionary. (2021). URL: <https://bit.ly/3xKG9KU> (Last accessed: 07.12.2021). 3. Oxford Dictionaries (2021). Epidemic. URL: <https://bit.ly/3G40qxJ> (Last accessed: 07.12.2021). 4. Roget's 21st Century Thesaurus, 3rd edition. A Delta Book, 2005. 977 p. 5. The Free Dictionary by Farlex. (2021). URL: <https://bit.ly/3xIbLjY> (Last accessed: 07.12.2021).

КОГНІТИВНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ *СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ*

Давиденко І.В., Змійова І.В., Калюжна А.Б. (Харків)

Існування та розвиток бізнесу у сучасній ситуації стабільної нестабільності викликає інтерес до того, як саме можна розуміти стабільність стосовно окремого бізнесу. З погляду лінгвістики даний феномен розглядаємо як концепт **СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ**. Формування когнітивного концепту відбувається в свідомості людини різними шляхами, а саме, через предметну діяльність людини, розумову діяльність з вже існуючими в свідомості концептами, через мовленнєве спілкування, шляхом свідомого

пізнання мовних одиниць. «Концепти, що зберігаються в мисленні, не є ізольованими, атомарними одиницями» [1, с. 4], досвід дозволяє виокремити найбільш суттєві когнітивні ознаки концепту, які характеризують концепт СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ і відокремлюють його від інших концептів у межах сфери бізнесу.

Вивчення семантики мовних одиниць, які вербалізують концепт є шляхом опису концепту. Значення слова своїми семами передає певні ознаки, що утворюють концепт, але для експлікації концепту треба розглянути значення численних лексичних одиниць.

Зміст концепту СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ/BUSINESS STABILITY розкривають значення опорної лексеми – словосполучення *stability*, які профілюються в домені БІЗНЕС згідно зі значеннями модифікатора – іменника *business*. Поняттєвою складовою даного концепту є визначена різноманітними засобами «здатність бути сталим, незмінним, стійким».

Серед синонімів опорної лексеми *stability* визначено ті, що є релевантними для бізнес дискурсу. Поле номінацій концепту СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ/BUSINESS STABILITY структуруємо навколо лексеми *stability*, що визначає обсяг модельованого поля на основі виділеного поняття і об'єднує синоніми на основі інтегральної семи 'здатність протистояти впливу' (the ability to withstand force or stress): *durability, strength, robustness, resilience*.

На підставі аналізу лексикографічних джерел, компонентного аналізу лексем-репрезентантів та дискурсивної реалізації досліджуваного концепту у бізнес дискурсі виділяємо наступні когнітивні ознаки:

- сталість

Stability does not necessarily mean that you will stop all the possible improvements you can make for your business. It simply means that you are in a situation where you focus on consistency because it provides you excellent profit

- надійність

The candidate quoted above – along with many clients – values stability in business and considers that once a company <...> has established a successful formula, it then strives hard to keep the status quo

- СТІЙКІСТЬ

Our current figures are less impacted by destocking and reflect more clearly the underlying robustness of our business

- ДОВГОВІЧНІСТЬ

... our focus is on durability, which is the company's ability to sustainably create value over an extended period

- ВІДНОВЛЮВАНІСТЬ

...the slowdown in the Japanese economy has naturally had an effect upon business. Johnnie Walker has however continued to demonstrate its resilience

Таким чином, когнітивні ознаки концепту СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ/BUSINESS STABILITY включають здатність бізнесу не лише бути сталим, надійним та стійким, але і здатним існувати протягом довгого часу та відновлюватися на протидію впливу.

Література

1. Жаботинская С.А. Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики: интегративный подход. *Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2009. № 848. С. 3–10.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ІМЕН У ТВОРАХ ДЕНА БРАУНА

Каламбет Я. І, Шкляр В. І. (Івано-Франківськ)

Одним із актуальних завдань сучасного мовознавства є дослідження прецедентних імен – «вкорінених у свідомість певної лінгвокультурної спільноти

ціннісних уявлень про навколишню дійсність, суспільних та особистісних взаємовідношень, моральних пріоритетів, характерних для певного соціально-історичного етапу, що виражаються у вербальній формі та без зусиль декодуються представниками певної етнолінгвоспільноти» [1, с. 11].

Прецедентні імена набувають певної специфіки, адже вони є результатом осмислення дійсності певною лінгвокультурою. Саме тому їх не можна перекладати як просто лінгвістичні одиниці. Через це виникає потреба розробити підходи до перекладу прецедентних імен, що включали б цілий комплекс ментальних процесів, без яких адекватний переклад просто неможливий.

Матеріалом нашого дослідження стали твори відомого американського письменника Дена Брауна, зокрема «Янголи та демони», «Код да Вінчі», «Втрачений символ» та «Інферно».

Важливе завдання перекладача полягає у тому, аби встановити, який смисл автор заклав в оригінальному прецедентному імені та наскільки схожим або, навпаки, кардинально відмінним виявиться його сприйняття членами іншої культури.

Прецедентні імена можна поділити на 1) універсальні «*da Vinci's Mona Lisa*» [3, с. 82], «*Newton*» [3; с. 95]; 2) міжнаціональні «*Pope John Paul I*» [2, 187], «*Order of the Poor Knights of Christ and the Temple of Solomon*» [3, с. 133]; 3) внутрішньонаціональні «*Tuileries Gardens*» [3, с. 14]; 4) групові «*CPR*» – cardiopulmonary resuscitation [2, с. 170], «*CERN*» – Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire [2, с. 156].

У творах Дена Брауна прецедентні імена виконують такі функції: 1) аргументативну (переконують читача в реальності подій, локалізують в національно-географічному просторі) «*The Grail is literally the ancient symbol for womanhood, and the Holy Grail represents the sacred feminine and the goddess*» [3, с. 201]; 2) сугестивну (передають дух певної епохи, історичних подій, посилюють емоційну напругу) «*He now looked like Mount Vesuvius about to erupt*» [3, с. 44]; 3) емотивну (передають почуття героїв) «*He felt like Moses as the sea of red sashes and caps*

parted before him, allowing him to pass» [2, с. 276]; 4) прогностичну (допомагають передбачити подальші події) «*There was something apocalyptic about his tone, as if he were referring to the Seven Seals of Revelation»* [4, с. 215].

Отже, досліджуючи тему прецедентних імен у творах Дена Брауна, ми угрупували їх на універсальні, міжнаціональні, внутрішньо національні та групові. Також ми виділили такі їхні функції: аргументативну, сугестивну, емотивну та прогностичну.

Література

1. Федорова Л. Ю. Прецедентные феномены культуры в сознании современной студенческой молодежи: опыт социокультурного анализа: автор. дисс. на соиск. уч. ст. канд. социол. наук : спец. 22.00.06. Ростов-на-Дону, 2008. 24 с. 2. Brown, Dan. Angels and Demons. 2000. 288 p. URL: <https://fobook.ru/tag/dan-brown/>_(Дата звернення 28.11.21).
3. Brown, Dan. The Da Vinci Code. 2003. 383 p. URL: <https://fobook.ru/tag/dan-brown/>_(Дата звернення 28.11.21).
4. Brown, Dan. The Lost Symbol. 2009. 345 p. <http://www.etextlib.ru/Book/Details/40537> (Дата звернення 28.11.21).

ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ АБРЕВІАТУР ДЛЯ ПОЗНАЧЕННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Ковальчук Н.М. (Харків)

Важливим аспектом вивчення галузевої термінології є аналіз термінологічних скорочень, що є характерними для сучасної англійської мови. Англійські лінгводидактичні аббревіатури утворюють систему специфічних мовних одиниць, що репрезентують відповідні повні терміни. За поняттєвими ознаками цю систему можна поділити на певну кількість категорій, які йменуються тематичними групами (ТГ). Такі групи розглядаються як певна множина лексем, що об'єднуються за принципом наявності конкретної позамовної ознаки, приналежності до спільної теми. Аббревіатури, які входять до складу таких ТГ, репрезентують лексичні одиниці, що можуть належати

до різних частин мови, утворені за різними структурними й термінотворчими моделями. Підставою для віднесення будь-якої аббревіатури до певної ТГ є конкретна денотативна ознака, що позначає позамовні реалії [1; 2]

Розглянемо тематичну підгрупу (ТПГ) англомовних аббревіатур «Моделі та методи навчання», які входять до ТГ «Підходи до навчання мов та форми його організації». Корпус дослідження включав 113 аббревіатур, що відносилися до згаданої ТГ, які ми відібрали з оригінальних англомовних джерел. [3; 4; 5]. Частка ТПГ «Моделі та методи навчання» склала 23% від загальної кількості аббревіатур цієї ТГ.

Дана ТПГ включає скорочення на позначення загальних систем навчання чи його керування (*CILTS (Cambridge Integrated Language Teaching Schemes (UCLES)*), а також моделі навчання різної орієнтації. Наприклад, сюди відносяться моделі, що ґрунтуються на системі інтерактивних завдань, як з боку учня, так і вчителя; на фіксації (за певними параметрами) учнями власних зрушень у оволодінні іноземною мовою; на смислового аналізі тексту (*TBL – Task-Based Learning, TBLT – Task Based Language Teaching; CBI – Content Based Instruction; ELP – European Language Portfolio*).

Ще одна група скорочень позначає підходи до навчання, що ґрунтуються на певних етапах, які лежать в їх основі. Прикладами можуть бути моделі, де учні починають з усвідомлення декларативних знань, які в процесі виконання вправ трансформуються в процедурні; підходи, що розглядають навчання як триетапний процес: «презентація – вправляння – вживання; стратегії навчання читання у послідовності «ознайомлення – запитання – читання – переказ – перегляд; навчання за схемою «контроль – навчання – контроль»); модель взаємодії у навчанні за схемою «ініціація – відповідь – оцінювання»); модель визначення головних чинників (сильних і слабких аспектів, можливостей та загроз), які можуть вплинути на реалізацію навчального плану (*ACT–Adaptive Control of Thought; PPP– Presentation – Practice – Production; SQRRR technique– Survey – Question – Read – Recite – Review; TTT– Test – Teach – Test; IRE– Initiation – Response – Evaluation; SWOT analysis– Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*).

Абревіатури, що позначають методи навчання, можна розділити на дві категорії: загальнодидактичні методи та сукупністю методів, прийомів і регулятивних принципів, на яких ґрунтується організація навчання саме іноземних мов. Прикладами аббревіатур першої категорії є: *CEM*– *Cause Effect Method*; *CCM*– *Comparison and Contrast Method*; *CM*–*Classification Method*; *DM* – *Definition Method*. Прикладами аббревіатур другої категорії є *GTM* – *Grammar Translation Method*; *DM* – *Direct Method*; *CLL* – *Community Language Learning*; *CLT* – *Communicative Language Teaching*; *TPR* – *Total Physical Response*.

Таким чином, ТПГ «Моделі та методи навчання» характеризуються тематичною цілісністю, логічністю і чіткістю, завдяки спільним поняттєвим ознакам її складників. Під час аналізу виявлена варіативність з точки зору структури (кількість елементів в аббревіатурах коливається від одного до п'яти, але переважають дво- і трикомпонентні акроніми) та приналежності до частин мови (переважно прикметники та іменники).

Література

1. Бородіна Н. С. Основні класифікаційні ряди в українській лінгводидактичній термінології. Термінологічний вісник: Збірник наукових праць. Київ : Інститут української мови НАНУ, 2013. Вип. 2(1). С. 145–149.
2. Черноватий Л. М., Ковальчук Н.М. Тематична класифікація англомовних аббревіатур назв підходів до навчання мов та форм його організації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. Вип. 92. С. 129–135.
3. Acronyms Related to TESL. Internet TESL Journal. URL: <http://www.Iteslj.org> > acronyms (Last accessed: 24.04.2020).
4. Richards J. С., Schmidt R. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Bunday : Longman, 2010. 644 p.
5. The Common European Framework of Reference for Languages. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 260 p.

WHAT'S IN A NAME: CURRENT USE OF DENTAL EPONYMS

Kostenko V. H., Barkovska A. D. (Poltava)

Tremendous transformation processes in many fields of science and technology, and in medicine in particular, where the amount of information in 2020 doubled every 73 days [4, p.51], the role of a researcher as a creative dynamic personality producing knowledge and selecting appropriate means to verbalize put the issues about the mechanisms underlying coding and decoding knowledge condensed in technical words or terms in the forefront of linguistic studies. The purpose of this study is to delineate the status of eponymous terms in the contemporary English dentistry terminology and to analyze their semantic, onomasiological and sociocultural characteristics.

Terminology is a way of organizing knowledge thus reflecting the interests, experiences, and needs of professionals in a particular field, scientific conventions and culture. Eponyms as a particular class of special words and an inseparable part of medical and dental terminology, “mnemonic and commemorative device” in the social structure of science [2, p.1632], have become the object of interest of clinicians, linguists, and translation theorists. Eponymous terms continue to be used in medical and dental parlance despite being highly contentious. Though eponyms in dentistry are still underestimated and require more detailed elucidation.

A “Dictionary of Dentistry” [1], glossaries of terms in endodontics [5], oral and maxillofacial implants [6], and orthodontic terms [7] were used as a resource, from which 306 eponymous terms were selected. The share of eponyms found out is relatively small and does not exceed 3%, and only in the domain of orthodontics their number makes up 8.25%. These findings evidence the current trend to reduce the usage of proper names as a source for creating new terms in dentistry and the gradual abandonment of existing eponymous terms [3; 8]. It is noteworthy that the smallest number of eponyms has been found out in the terminology of dental implantology known as a young branch of dentistry arose in the United States in the fifties of last century. Although at that time eponyms still continued to appear in medicine and dentistry, the number of such terminological names significantly declined in the 1970s and 1980s.

The predominant share of the names of researchers, originated from the United States, indicates a considerable intellectual contribution of the country to the development of dentistry. The distribution of the eponymous dental terms by thematic groups has shown two the most numerous groups. The first one is represented by the terms designating diseases, symptoms, syndromes, other pathological conditions or phenomena, and the second includes the terms denoting the surgical methods and techniques, therapeutic approaches, procedures. Typically, dental eponymous terms have no more than three anthoponyms.

Our study has underlined the eponymous terms of dentistry demonstrate conceptual, semantic, and semiotic integrity typical of a conventional term. Eponyms are symbolic signs as their semantic structure does not provide sufficient semantic clues; their functioning of special signs is based on a social / professional convention. Such terms support the significant role of researcher's personality in innovation and research activities and demonstrate the impact of the scientific model of the world on language. Moreover, eponymous terms also represent threads between cultural, social, and historical context; however, this can complicate communication, resulting in distorted or incomplete understanding, or false semantic associations. Gender analysis of anthroponymic components of dental eponyms demonstrates the prevalence of androcentrism in dentistry.

References:

1. A Dictionary of Dentistry / Ed. by R. Ireland. Oxford University Press. 2010. 416 p.
2. Cabanac G. Extracting and quantifying eponyms in full-text articles. *Scientometrics*. 2014. vol. 98 (№ 3). P. 1631-1645. URL: <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-013-1091-8>. (Last accessed: 21.11.21).
3. Canziani T. The status of medical eponyms: advantages and disadvantages. *Teaching Medical English: Methods and Models*. Italy. 2011. P. 221–234.
4. Densen P. Challenges and opportunities facing medical education. *Transactions of the American Clinical and Climatological Association*. 2011. vol. 122. P. 48–58. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3116346/> (Last accessed: 21.11.21).
5. Glossary of Endodontic Terms. American Association of Endodontists. 10th ed. 2020. 48 p.

6. Glossary of oral and maxillofacial implants / Ed. by W. R. Laney, W. R. Laney, N. Broggin et al. Quintessence Pub Co. 2007. 230 p. 7. Glossary of orthodontic terms. American Association of Orthodontists. 2012. 51 p. 8. Waseem M., Khan M., Hussain N., Giannoudis P.V. Eponyms: errors in clinical practice and scientific writing. *Acta Orthop Belg.* 2005. V.71. P. 1–8.

ДО ПИТАННЯ ПРО СИНОНІМІЮ ПРЕТЕРІТА ТА ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТА

Кривенко В.П. (Харків)

Німецький претеріт дуже часто може приймати значення плюсквамперфекта. Причому таке вживання властиво претеріту не тільки в сучасній німецькій мові, але і на більш ранніх етапах розвитку німецької мови, зокрема в середньовічний період. У цей період претеріт часто вживається для позначення зміни подій в минулому, а також для позначення передування.

Отже, вже в стародавній мові претеріт мав значення, яке тепер має плюсквамперфект. Здатність претеріта виступати замість плюсквамперфекта зберігається аж до наших днів, бо німецький претеріт органічно поєднує в собі ті значення, які в інших мовах передаються за допомогою перфекта, плюсквамперфекта, імперфекта і аориста. Тому і в сучасній німецькій мові у деякої частини дієслів (претеріто-презенція) не виробилася здатність утворювати форми плюсквамперфекта. Ці дієслова вживаються у значенні плюсквамперфекта, використовуючи при цьому форму претеріта від допоміжних дієслів. Природно, що сучасні граматисти не залишають спроб пояснити причину того явища, що претеріт дуже часто виступає замість плюсквамперфекта. У багатьох граматиках німецької мови, однак, цей факт тільки констатується, але ніяк не пояснюється. Серед лінгвістів досить широко поширена думка, що претеріт може вживатись замість плюсквамперфекта, тому що плюсквамперфект є більш пізньою часовою формою. На думку частини граматистів, претеріт раніше був єдиною часовою формою для позначення минулого, поки в ході

розвитку німецької мови не з'явилися форми перфекта і плюсквамперфекта, що дозволило вже якось диференціювати минулі події.

З приводу вживання претеріта замість плюсквамперфекта існують також і протилежні думки. Відзначаючи, що німецький претеріт може вживатися так само, як і *past perfect*, деякі германісти констатують факт частотої заміни у німецькій мові плюсквамперфекта претерітом, однак не дають цьому явищу ніяких пояснень. Більшість, навпаки, вважає, що передумовою зазвичай виражається формою плюсквамперфекта і дуже рідко формою претеріта. Майже всі без винятку лінгвісти, відзначаючи здатність претеріта виступати в якості плюсквамперфекта, підкреслюють дуже тісний зв'язок останнього з претерітом і здатність плюсквамперфекта проникати в сферу вживання претеріта, що є передумовою для переходу від складної форми плюсквамперфекта та претеріта, в якому зазвичай ведеться розповідь.

Таким чином, на думку деяких лінгвістів, однією з умов взаємопереходу плюсквамперфекта та претеріта є так званий «розповідний контекст» (*Erzählung, Bericht*), у якому одна дія у минулому змінює іншу, утворюючи при цьому «ланцюжок» окремих дій. Плюсквамперфект, який є досить «стабільним» часом, однак, легко підпорядковується претеріту, про що свідчить можливість так званого «вільного» вживання плюсквамперфекта, в тому числі і в тих випадках, коли на його місці повинен стояти претеріт. «Плутанину» у вживанні претеріта та плюсквамперфекта деякі автори намагаються пояснити причинами, пов'язаними зі взаємодією різних німецьких діалектів, але не тільки. Наприклад, на початку розповіді може вживатися плюсквамперфект як своєрідний «сигнал» про давноминулі події, а подальша розповідь ведеться у претеріті. Крім того, не слід також забувати про значення «завершеності» плюсквамперфекта (*Vollendungscharakter*), що впливає на взаємодію з іншими формами часу. Однак з усієї строкатості пояснень можливості вживання претеріта в функції плюсквамперфекта найбільш прийнятними нам здаються ті пояснення, де йдеться про претеріт і плюсквамперфект як про часи розповідні.

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА ВАЛЕНТНІСТЬ СКЛАДНИКІВ СИНОНІМІЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ

Лепетюха А. В. (Харків)

Здатність слова до синтаксичного та семантичного поширення на рівні синтагми й висловлення визначається його синтаксичною та семантичною валентностями. Б. Потьє зазначає, що «кожна лексема має певну кількість комбінаторних віртуальностей, які можна назвати віртуемами, що детермінують семантизм висловлення» [6, с. 124]. Синтаксична та семантична валентності утворюють діалектичну єдність, або синтактико-семантичні умови, необхідні для реалізації в мовленні ко(н)текстуального (лінгвістичного та / або ситуативного) значення певної лексеми. Синтаксична валентність становить двобічну конфігураційно-реляційну валентність слів, які створюють моделі синтагми / висловлення. При мовленнєвій реалізації такої моделі реляційній (глибинній) структурі (узагальненому синтаксичному значенню) відповідає конфігураційна (поверхнева) структурна схема. Семантична валентність являє собою валентність певного лексичного класу стосовно іншого лексичного класу, тобто «колективну валентність лексичних класів» [2, с. 8]. Отже, семантико-синтаксична валентність полягає в «заповненні відповідної кожному ознаковому слову кількості залежних семантичних позицій, що регулюється семантичною сумісністю дієслова і залежних контекстних партнерів» [1, с. 108].

Вивчаючи лексичне перифразування, лінгвісти враховують ступінь семантичної сполучуваності (валентності) різних лексем на інтрасинтагматичному рівні, виділяючи: 1) лексеми з вільною комбінаторикою: слова із широкими комбінаторними можливостями, які можуть сполучатися з будь-якими іншими одиницями в межах семантичної припустимості; 2) лексеми з обмеженою комбінаторикою: слова із середніми комбінаторними можливостями, напівусталені одиниці, які характеризуються певною свободою сполучуваності; 3) лексеми з усталеною комбінаторикою: слова з дуже обмеженими комбінаторними можливостями, усталені

вислови (ідіоматичні, фразеологічні звороти), які мають глобальний смисл і фіксовану синтаксичну позицію [4, с. 38].

При синтаксичній синонімії (СС) складникам синтагм і висловлень властива вільна та (рідше) обмежена комбінаторика в семантичному плані та усталена синтаксична (окрім нетипових аграматизованих (неусталених у мові та мовленні) структур) комбінаторика. З цієї причини вчені вказують на існування «дерева синонімії» [5, с. 207], що будується з метою виявити синтаксичні та семантико-прагматичні взаємозв'язки між позначувальними в межах синтагм і висловлень. Ідеться про певну кількість «дериваційних дерев» [3, с. 134], які асоціюються з тією чи іншою синтаксичною структурою та підпорядковуються таким лінгвістичним принципам: а) лексикалізації: будь-яке елементарне дерево має окрему позицію, яку займає його головна лексема (субстантив, дієслово, займенник, прислівник тощо); б) наявності певної моделі дериваційного дерева для кожної синтаксичної опції (зі структурно та / або функціонально подібною головною лексемою) (номінальні, вербальні, ад'єктивні тощо структури); в) семантичного складу: слова без семантичної автономії, що виконують транспредикативні функції, становлять залежні компоненти головних або периферійних елементів дериваційних дерев; г) спільної зустрічальності: іменник/займенник/дієслово / дієприкметник тощо + аргумент.

При побудові дериваційних дерев СС треба враховувати, по-перше, той факт, що не всі синтаксичні побудови зі схожими у структурному і семантичному планах головними лексемами мають однакові моделі дериваційних дерев, оскільки біфуркація таких дерев залежить від кількості та компонування лексичних елементів, які входять до актуалізованої синтаксичної одиниці; по-друге, існування нетипових аграматизованих синонімічних трансформів, які мають деревоподібну структуру, специфічну для кожної конкретної реалізованої конструкції.

Література

1. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ, 1988. 256 с.
2. Филичева Н. И. Синтаксические поля. Москва, 1977. 216 с.
3. Abeillé A. Verbes « à montée » et auxiliaires dans une grammaire d'arbres adjoints. *Linx Modèles linguistiques : convergences, divergences*. 1998. n° 39. P. 119–158.
4. Cosăceanu A. La linguistique structurale 1916–1970. Modèles théoriques. *Dialogos*. 2005. n°12. P. 24–40.
5. Peytard J., Genouvrier É. Linguistique et enseignement du français. Paris, 1970. 286 p.
6. Pottier B. Vers une sémantique moderne. *Travaux de linguistique et de littérature*. 1964. Vol. 1. n°2. P. 107–137.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕТНІЧНИХ І ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У РОМАНІ ГАРПЕР ЛІ «ВБИТИ ПЕРЕСМІШНИКА»

Микитин К., Венгринюк М. (Івано-Франківськ)

Розкриття особливостей вербалізації етнічних та гендерних стереотипів – одне з актуальних завдань сучасного мовознавства. У світі, де сприйняття своєї та чужої культур відбувається через відомі стереотипні уявлення, вивчення проблем вербальних форм їхнього втілення є недостатньо дослідженим та потребує детального лінгвістичного осмислення. На нашу думку, важливо розуміти, яке саме значення відтворюється через певний стереотип у різних ситуаціях, оскільки стереотипізація створює емоційне забарвлення внутрішньої та міжкультурної комунікації.

Джерелом дослідження послужив роман Г. Лі «Вбити пересмішника» [1], який дозволив різноаспектно розкрити опозицію «свій / чужий», «ідеальний чоловік / ідеальна жінка», що є смисловим каркасом, який скріплює ідейно-тематичні центри тексту.

Стереотипи існують у свідомості і підсвідомості людей, відбиваються в одиницях мови та моделях мовленнєвої поведінки. Мовні стереотипи, зокрема, є складником

етимологічного та переносного значення слів, ідіом і релевантні в межах певної культури.

Проаналізувавши роман Г. Лі «Вбити пересмішника», ми визначили, що етнокультурні стереотипи здебільшого виражаються через використання етнонімів, топонімів, кольоронімів та релігійонімів. Всі ці лексеми розкривають внутрішнє наповнення стереотипів та відображають стосунки між родами, етносами та расами.

Варто зазначити, що існує потужний арсенал мовних засобів, які дозволяють зробити стереотип яскравим, помітним і таким, що легко запам'ятовується. До цих засобів належать тропи, фразеологізми, стилістичні прийоми, імпліцитні засоби тощо. Р. А. Трифонов і О. В. Стратілат вказують на активну роль займенників (всі, кожен, жоден, ніхто) у вираженні етнічних стереотипів. Відповідно, таку функцію можуть виконувати і прислівники, що вказують на повторюваність і типовість дії чи явища: завжди, ніколи, як правило, постійно, регулярно тощо [2, с. 103].

До засобів вербалізації гендерних стереотипів належать такі: 1) лексичні (атрибутивні конструкції, морфологічні зміни, нейтралізація іменників та займенників, зміна форм звертання), 2) синтаксичні (використання розділових питань та відповідей типу «відповідь-питання») та фразеологічні засоби (фразеологізми зі стереотипом зовнішності, фразеологізми з віковим, соціальним та психологічним стереотипами).

Також важливими засобами відтворення як етнокультурного, так і гендерного стереотипного уявлення постають порівняльні сполуки, риторичні фігури, гіпербола, літота, прийом градації, протиставлення, нанизування однорідних присудків, емоційно забарвлених прикметників. Крім цього, особливу роль у змалюванні стереотипів відіграють такі синтаксичні конструкції, як питальні, окличні, безособові та складнопідрядні речення.

Отже, дослідивши роман Г. Лі «Вбити пересмішника», ми з'ясували, що етнокультурні та гендерні стереотипи вербалізуються за допомогою різноманітних мовних конструкцій та художніх прийомів. Також ми з'ясували, що ці засоби

«ословеснення» стереотипів не тільки створюють фон для посилення емоцій персонажів, а й є відправною точкою для формування загальної емоційної картини художнього тексту і реалізації його експресивної функції.

Література

1. Гарпер Лі. Вбити пересмішника: роман. Київ: КМ-Букс, 2016. 384 с. 2. Трифонов Р. А., Стратілат О. В. Мовні засоби вербалізації та деконструкції стереотипів у книзі Максима Кідрука «Мексиканські хроніки». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Філологія. 2013. № 1048. Вип. 67. С. 102–107.

МОВНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СТИЛЮ ПЕРШИХ ЛЕДІ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ США

Набокова І.Ю. (Харків)

Аналіз дискурсивних контекстів, що тематизують роль Першої леді в американській лінгвоспільноті, свідчить про значне посилення регулятивного потенціалу концепту ПЕРША ЛЕДІ. З перших днів і до сьогодні естетичні вияви перших леді перебувають у фокусі уваги ЗМІ. Проте, на сучасному етапі спостерігається зсув з простого опису одягу перших леді до використання таких мовних засобів репрезентації їх стилю, які співвідносяться з позитивними або негативними аксіологічними концептами-регулятивами [1]. Однак, головним критерієм для отримання схвальної оцінки суспільства залишається відповідність рольовим еталонним приписам ТРАДИЦІЙНОЇ ПЕРШОЇ ЛЕДІ:

Many a first lady has felt the warm glow of public adoration, only to have it quickly flicker out when it is decided that she does not fit the image created for her. (CNN)

Метафоричне порівняння обожнювання до перших леді (*public adoration*) з вогником (*warm glow*), що швидко згасає (*quickly flicker out*) у випадку відхилення від

звичного іміджу, імплікує неготовність американського суспільства до відходу від ПАТРИАРХАЛЬНИХ гендерних стереотипів.

Ще однією характерною відмінністю є коментарі стосовно фізичних аспектів зовнішності перших леді, що не спостерігалось у ЗМІ до появи у Білому Домі Мішель Обама:

People zeroed in on her arms because they were not the arms of a fragile damsel who was White. ... But I think it becomes a much more challenging thing for some White Americans to look at a Black first lady and see themselves in her. Instead, they simply saw her as an alien. (CNN)

Колір шкіри і оголені руки Мішель Обама, що так не схожі на руки білої дами (*were not the arms of a fragile damsel who was White*), привертають загальну увагу і роблять її схожою на прибульця (*an alien*) в очах білих американців. Атрибут «тендітна» (*fragile*) актуалізує концепт ВИТОНЧЕНІСТЬ, а іменник «дама» (*damsel*) – концепт ЕЛІТАРНЕ ПОХОДЖЕННЯ, обидва з яких репрезентують очікувані стереотипні характеристики традиційної першої леді й імплікують схвальне ставлення суспільства. Намагання Мішель Обама перебороти вороже ставлення до себе вимагає від неї пристосування (*society wouldn't bend for her... she bent to fit society*) до уподобань різних верств населення, що викликає неоднозначну реакцію (*a move that was at once inspiring and saddening*):

As a black woman, too, I knew I'd be criticized if I was perceived as being showy and high end, and I'd be criticized also if I was too casual. So I mixed it up. I'd match a high-end Michael Kors skirt with a T-shirt from Gap. I wore something from Target one day and Diane von Furstenberg the next." She knew society wouldn't bend for her. So, in a move that was at once inspiring and saddening, she bent to fit society. (CNN)

У наведеному фрагменті атрибути *showy and high end* і назви відомих брендів актуалізують концепти РОЗКІШ і ЕЛІТАРНІСТЬ, що протиставляються концепту ПРОСТОТА, який імплікується атрибутом *casual* (повсякденний, простий) і назвами брендів, розрахованих на пересічних американців.

Література

1. Мартинюк А. П. Регулятивний потенціал мовного значення (на матеріалі англомовної політичної образи). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, 2010. Вип. 22. С. 3–6.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. CNN = Scott, F. The weaponization of a first lady's image. URL: <https://edition.cnn.com/style/article/the-weaponization-of-a-first-ladys-image/index.html> (Last accessed 27.10.2020)

ЕКОЛІНГВІСТИЧНИЙ НЕЙМІНГ (на матеріалі назв нішової парфумерії)

Скриннік Ю.С. (Харків)

Еколінгвістика як наукова дисципліна розвивається у рамках соціолінгвістики та зосереджується на вивченні зв'язків між певною мовою та її середовищем. За Е. Гаугеном [2], термін «екологія мови» охоплює широке коло лінгвістичної проблематики, при дослідженні якої, щоб збагнути взаємовідношення мови та її носіїв, мовознавці не можуть обійтися без співпраці з представниками інших гуманітарних дисциплін. Актуальність роботи визначається спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на виявлення відображених у мові результатів екологічних та соціальних процесів. Дослідження структурного і семантичного рівнів назв нішової парфумерії визначено необхідністю фіксації екологічних та соціальних процесів, що відображають сутність сучасного етапу розвитку суспільства. Об'єктом дослідження стали назви товарів нішової парфумерії у контексті еколінгвістики. Предметом роботи є варіативність назв парфумерних товарів та лінгвістичні засоби їх номінування. Мета дослідження полягає у з'ясуванні структурних та семантичних особливостей назв

парфумерних нішових товарів, що відображають сучасні екологічні та соціальні процеси.

«Як корабель назвеш, так він і попливе» – відома фраза з відомого мультфільму. Для того, щоб новий виріб нішової парфумерії був максимально успішним, світові компанії часто замовляють послуги наймінгу товарів. Наймінг – це процес створення успішної, унікальної назви для нового продукту [1]. Зазначимо, що нішовою називають парфумерію, яка займає певне місце у класифікації парфумерної продукції, зазвичай мають лімітовану кількість. Тобто, розглядаючи тонкощі еколінгвістичного наймінгу, варто зазначити, що назви нішової парфумерії (*Votre «Silver Mountains»; Bibliothèque de Parfume «Deep Breath», «Game of Flora», «Spirit of Home»*), які навіюють споживачам тему екології, усвідомленості та уваги до довкілля, посідають перше місце на світовому ринку. Яскравим прикладом є всесвітньо відомий парфум «*Costa Azzurra Acqua*» від Tom Ford, у назві якого згадується вода, яка завжди була символом кристальної чистоти та свіжості.

Назви продуктів нішової парфумерії не виникають безпідставно. Вони тісно пов'язані зі світом моди, який являє собою доволі розгалужене утворення в аспекті номінації. Сюди доречно залучити аналіз номінативних традицій колористики, об'єктів флори і фауни, зовнішності, власних імен, які тим або іншим чином можуть впливати на формування назви широкого асортименту, знаходячи своє відображення у номінативних структурах. Для найменування застосовуються і власні імена: імена реальних осіб або героїв легенд і міфів.

Було розроблено класифікацію вибірки назв нішової парфумерії за наступними характеристиками: флороніми (*Roses Musk, Amber, Sweet Flowers, Sweet Peony, Orchid Powder, Intense so Iris, Rose Elixir*), антропоцентризми (*The Queen of Sheba, Punks in Paradise, Romeo on the rocks, Poets of Berlin, Good girl gone bad, Woman in Gold, Dark Lord*), натуралізми (*Aoud Forest, Wood & Spices, Acqua Gold, Silver Mountains, Hurricane, English Sun, From Dusk Till Dawn*), фруктоніми (*Pretty Fruity, Wild Pears, Intense Cherry, Cheeky Citrus, Mandarino di Amalfi Acqua, English Pear & Fresa*), абстрактні поняття

(*Moonlight in Heaven, Rolling in Love, Playing with the Devil, Forbidden Games, Love don't be shy, Intoxicate*), колоніми (*White Patchouli, Black Phantom, Dark Lord, Back to Black, Purple Fig, Black Citrus, Green Irish Tweed*) та власні імена (*Don't tell Jasmine, Dear Polly, Darling Nikki*).

Вагомою особливістю номінативних процесів кінця XX – початку XXI ст. є відтворення соціальних потреб та увага до тем екології людства, які виникають як рефлекс на необхідність номінувати зростаючий обсяг продукції різних галузей, а саме парфумерії. Перспективним напрямом дослідження є вивчення соціокультурних чинників впливу номінування. Дослідження соціокультурних чинників сприятиме появі нових назв нішової парфумерії, і, відповідно, розширенню асортименту парфумерного ринку.

Література

1. Галицька, Є.А. Номінативні процеси у сучасній англійській мові в аспекті соціальної стратифікації: дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2018. 312 с. 2. Haugen E. *The Ecology of Language*. Stanford: Stanford Univ. Press, 1972. 366 p.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ В АНГОМОВНОМУ ДИСКУРСІ МЕДІА

Фідяєва Т.С. (Харків)

Аналіз лінгвокогнітивних досліджень доводить, що наразі в умовах соціальних обмежень, коли через пандемію людство знаходиться у стані перманентного стресу, своєчасним є звернення до вивчення концептуалізації, вербалізації та дискурсивної актуалізації саме психологічних домінант, однією з яких є стратегії подолання стресу або копінг-поведінка, саме у середовищі медіа. У цьому зв'язку, вітальним постає вивчення того, яким чином особистість реагує на стрес не тільки у психологічному сенсі, а й яким чином вона вербалізує ці реакції, зміцнюючи свої механізми когнітивно-

психологічного захисту. Саме тому у міждисциплінарному фокусі є способи концептуалізації стратегій подолання стресу, інтегровані в одному концепті ПОДОЛАННЯ, який потребує не тільки лінгвокогнітивного аналізу, а й когнітивно-дискурсивного аналізу феномену, що концептуалізується та репрезентується в англomовних медіа в умовах пандемії. Актуальність роботи зумовлена декількома причинами. По-перше, вона природно вписується у контекст лінгвоконцептології XXI століття, бо використаний у ній когнітивно-дискурсивний підхід до вивчення структури та змісту концепту ПОДОЛАННЯ у дискурсі сучасних англomовних медіа, потенціал яких невпинно зростає в умовах боротьби з SARS-CoV-2, забезпечує реконструкцію концепту через аналіз його мовної об'єктивації. По-друге, нагальним є звернення до вивчення концептуалізації та вербалізації саме стратегій подолання стресу як з огляду на їх приналежність до категорії стратегій виживання, що є базою особливо у період пандемії, так і на недостатній ступінь лінгвістичного вивчення цього явища [1;2; 3].

Гіпотеза роботи, об'єктом якої є концептуалізовані стратегії подолання стресу, спирається на припущення, що дискурсивне втілення концепту ПОДОЛАННЯ в англomовних медіа має лінгвокультурну специфіку, зумовлену онтологічною унікальністю пандемії. Таким чином, метою дослідження є вивчення особливостей концептуалізації та мовної репрезентації стратегій подолання стресу у дискурсі англomовних медіа в контексті (пост)пандемічного періоду.

Щодо методів дослідження, використано лексикографічний, поняттєвий контекстуальний та метафоричний аналіз.

В результаті дослідження було виявлено, що в термінах лінгвокогнітології інтегративний концепт ПОДОЛАННЯ, зміст якого включає концептуалізацію стратегій подолання стресу, є реалізованим у медіадискурсі індивідуальним смислом, що відображає соціокультурний досвід, пов'язаний з поведінкою подолання в англomовному медіасередовищі.

Результати аналізу дефініцій імені концепту свідчать, що більшість лексем, що репрезентують концепт, характеризуються особистісною спрямованістю переживання

психологічного стану, контроль власного емоційного та фізіологічного стану. Тобто, концепт, що досліджується, реалізується через лексеми, що пов'язані із відпочинком, як фізичним так і психоемоційним.

Аналіз метафор вказує на орієнтованість концептуального домену стрес-долаючих стратегій на спільноту. Поведінка подолання репрезентується через взаємодію з іншими, через усвідомлення спільності та серйозності проблеми для усієї планети. Вектор стратегій подолання стресу змінюється на зовнішній і стимулює особистість до відчуття спорідненості питання коронавірусу із іншими людьми, соціальної єдності і необхідності переживання проблеми разом. Ключовими у цьому ракурсі виявляються концептуальні ознаки КОНТРОЛЬ, ДОПОМОГА, САМОУСВІДОМЛЕНІСТЬ, ГАРМОНІЯ, СПОВНЕНІСТЬ.

Література

1.Ерофеева И. В. Пандемия коронавируса в концептуальной сфере медиадискурса России и Китая: стратегия выживания. *Вопросы теории и практики журналистики*. 2021. №10. С.78–93. 2. Шамаева Ю.Ю. Интерсеміотика позитивно-емоційного маніпулювання у медійному просторі американської політичної комунікації. *Когніція, Коммуникация, Дискурс*. 2012. №4. С. 72–81. 3. Kruglanski, A. W., Molinario, E., & Lemay, E. P. Coping with COVID-19-induced threats to self. *Group Processes & Intergroup Relations*. 2021. № 24 (2). P. 284–289. <https://doi.org/10.1177/1368430220982074>.

АСПЕКТИ ОЦІННОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ

Чорновол-Ткаченко Р.С. (Харків)

Сьогодні дослідження мистецтвознавчого дискурсу у скопусі сучасної когнітивної парадигми вбачається одним з найперспективніших напрямів, оскільки лінгвокогнітологія пропонує дослідницькі методи, які уможливають розв'язання

наукових проблем «у царині вивчення процесів, пов'язаних з обробкою, зберіганням та репрезентацією емоційно-естетичного досвіду» [3, с. 250].

Мистецтвознавчий текст є вибудованою культурною традицією, посередником між витвором мистецтва та адресатом-глядачем [4]. У мистецтвознавчому дискурсі автор репрезентує свою інтерпретацію витвору мистецтва як фрагменту світу, з одного боку, віддзеркалюючи колективні знання та спираючись на авторитетну думку, а, з іншого боку, об'єктивуючи своє особисте суб'єктивне ставлення, що базується на індивідуальному досвіді та знаннях.

Водночас, розуміння витвору мистецтва характеризується природою двоїстості, оскільки його основою є емоційний (емпатія щодо митця) та раціональний (усвідомлення ідеї твору) аспекти. Процес креації художнього твору є кодування думок та емоцій його автора. Сприймаючи закодоване повідомлення та використовуючи потенціал своєї когніції, реципієнт, а у нашому випадку, мистецтвознавець-критик, прагне виявити цей код, спираючись на свої знання, емоції та раціональний аналіз.

Зазначимо, що розуміння з необхідністю включає оцінку. М. М. Бахтін, наголошуючи на значущості оцінки при розумінні, робив акцент на тому, що розуміння не може бути вільним від оцінювання [1]. На оцінку витвору мистецтва впливає те, що характеризує реципієнта: лінгвокультура, соціальний статус, царина професійної діяльності, фонові знання, емоційний стан, тощо.

Категорія оцінки, згідно з М. М. Болдирєвим [2], є складником системи модусних категорій, що відбиває антропоцентричність мови. Особливою рисою категорій модусного типу, на думку вченого, є функціональна орієнтованість їхньої концептуальної основи, що є обумовлена інтерпретуючою функцією самої мови.

Результати нашої розвідки на матеріалі німецькомовного мистецтвознавчого дискурсу доводять, що оцінна функція інтерпретації передбачає виявлення відповідності цінностям, ідеалам, стандартам, тобто актуалізацію раціонального аналізу образів та емоційної реакції-співпереживання реципієнта. Суттєву роль при цьому грає комунікативна інтенція автора критичного тексту, яка у більшості випадків міститься у

тому, щоб сприяти розуміння витвору мистецтва глядачем, що, у свою чергу, передбачає виявлення ідеї твору, думок та почуттів митця.

Таким чином, ми робимо висновок про наявність складної семіотично репрезентованої взаємодії концептуальних систем митця та мистецтвознавця. Оцінюючи витвір мистецтва, виражаючи закодоване повідомлення через код природної мови, фахівець формує певну програму сприйняття шедевр реціпієнтом. При цьому підґрунтям оцінювання думок митця та його емоційного стану є оцінка його витвору, а ключовими когнітивними механізмами формування смислу в мистецтвознавчому дискурсі є порівняння, профілювання, концептуальна метафора, інференція, вивчення полімодальності яких становить перспективу нашої роботи.

Література

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. М., 1986. 445 с.
2. Болдырев Н. Н. Роль интерпретирующей функции в формировании языковых категорий. *Вестник ТГУ*. 2020. Вып. 1. С. 9-16.
3. Жаналина Л. К. Интерпретация идей профессора Е.С.Кубряковой. *Когнитивные исследования языка. Выпуск XXX. Когнитивная лингвистика в антропоцентрической парадигме исследований: материалы Междунар. конгресса по когнитивной лингвистике (Москва, 20-22.09.2017)*. Москва – Тамбов – Белгород. С. 248-251.
4. Cretiu A. “Artspeaking” about art. Discourse features of English for art purposes. Berlin. 2018. 260 p.

КОНЦЕПТ ДОРОГА У РОМАНІ ДЖ. АПДАЙКА «КЕНТАВР»:

НЕОМІФОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Шамаєва Ю.Ю., Уткіна Г.Ф. (Харків)

Актуальність нашої розвідки зумовлена як нагальністю антропоцентричного підходу до вивчення базових концептів, включаючи концепт ДОРОГА, що відповідає мейнстриму когнітивних студій ХХІ століття [2], так і необхідністю дослідження явища

неоміфологізації [1], а також недостатньою вивченістю творчості Дж. Апдайка, перлиною якої є роман «Кентавр» («The Centaur», 1963) [3].

Об'єктом дослідження є концепт ДОРОГА у романі Дж. Апдайка «Кентавр», а її предметом – специфіка його неоміфологічної актуалізації.

Мета роботи полягає у виявленні специфіки художньо-дискурсивної репрезентації концепту ДОРОГА у романі Дж. Апдайка «Кентавр» з фокусом на його неоміфологічному вимірі, що пояснює новизну роботи.

На методологічному підґрунті феноменологічного розуміння міфу як конститuenta свідомості нами розв'язано наступні завдання: 1) визначено алгоритм дослідження концептуальної домінанти Дж. Апдайка у романі «Кентавр»; 2) висвітлено специфіку неоміфологізації та архітектоніки концепту Дж. Апдайка-романіста ДОРОГА у наративі «Кентавр» як прояв творчої еволюції митця.

У романі «Кентавр» Дж. Апдайк використовує різні форми введення міфологічного матеріалу. Еволюція міфопоетики наративу пролягає від експліцитних форм (у вигляді відкритих інтекстів та паралельного сюжету) до форм непрямих, імпліцитних, алюзивних, які розчинено в сюжеті в цілому та базовано, переважно, на ключовому неоміфологічному концепті ДОРОГА.

Результати вивчення структури та змісту концепту ДОРОГА у романі «Кентавр» Дж. Апдайка показали, що він є неоміфологічною інтегративною єдністю поняттєвої, образної та ціннісної складових, що репрезентують відповідно концептуальні домени ПРОСТІР, ЧАС, ПОКОЛІННЯ, ТВОРЧИСТЬ, БОЖИЙ ЗАДУМ на шляху до самого себе, корелюючи з концептуальними доменами СМЕРТЬ, ЖИТТЯ, ІНІЦІАЦІЯ, ПОКОЛІННЯ, ПОШУК. При цьому неоміфологічна складова концепту актуалізується як дорога-пошук, як дорога-випробування, оскільки саме дорога та відповідний концепт є центральним компонентом ініціаційної схеми в міфологічному світосприйнятті.

Щодо зв'язку концепту ДОРОГА з концептами СВІЙ-ЧУЖИЙ, важливого значення набувають концептуалізовані порогові символи – кордони, які необхідно перейти. Ці

символи розмежують життєвий простір героїв на «свій» і «чужий», актуалізуючи концептуальне поле СВІЙ/ЧУЖИЙ.

Стосовно зв'язку концепту ДОРОГА та концептів ЖИТТЯ/СМЕРТЬ, авторськими асоціатами концепту СМЕРТЬ як кінця дороги життя виступають текстуальні маркери: чорний «б'юїк», кав'ярня-лабіринт Майнора, механізованість гаража. Події розгортаються взимку, а сніг у міфопоетиці є уособленням небуття. Заслуговує на увагу і неоміфологічна кореляція концепту ДОРОГА з концептами ТВОРЧИСТЬ та БОЖИЙ ЗАДУМ, які у романі репрезентовано, на наш погляд, через концепт ШКОЛА. У міфосвідомості школа є «інститутом ініціації», а у романі вона представлена як бійня або дослідна установа. Навчання в олінджерській школі як дорога до знань виявляється профанацією, як і розуміння ролі вчителя. У первісному міфі Хірон пишається своїми учнями Ахіллом, Асклепієм, Ясоном, Патроком, відчуваючи що вони – це його дорога життя, його продовження, а вчитель Колдуел задихається на своїх уроках від жорстокості дітей, але вірить в те, що через його земну місію, земну дорогу реалізується Божий задум.

Перспективу дослідження вбачаємо у поєднанні літературознавчих та лінгвокогнітивних методів для вивчення неоміфологічної природи інших базових концептів ідеолекту Дж. Апдайка у річищі арт-дискурсології.

Література

1. Апинян Т. А. Мифология: теория и событие. СПб., 2018. 281 с.
2. Шестеркина Н. В. Миф как когнитивная парадигма. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2020. № 2. С. 40–49.
3. Schiff J. A. *Updike, film, and American popular culture*. New York, 2019. 148 p.

РОЗДІЛ 2

ПИТАННЯ ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ

ТЕОРІЯ ІМПЛІКАТУР І ФАКТОР АДРЕСАТА

Безугла Л. Р. (Харків)

У доповіді розглядаються характерні особливості адресованості імплікатур у персонажному мовленні німецькомовного драматургічного дискурсу на матеріалі тексту комедії Курта Флатова «Гроші в банку» (у відриві від його сценічної реалізації).

Лінгвопрагматика (зокрема теорія імплікатур) характеризується невід'ємністю аналізу мовленнєвої взаємодії, який передбачає залучення до аналізу діяльності мовця діяльності адресата, що було схарактеризовано Н. Д. Арутюновою як «фактор адресата» [1, с. 649].

У драматургічному дискурсі найповніше втілюється принцип діалогізму мови, який ґрунтується на зміні ролей комунікантами. На думку В. І. Лагутіна, діалог не тільки конституює текст [3, с. 4], але і створює «ефект безпосередньої присутності читача» [3, с. 25].

В аналізі імплікатур – імпліцитних смислів висловлення, які автор має на меті донести до адресата (інтендує) [5], слід враховувати: 1) комунікативні установки (орієнтації) мовця [2, с. 207]; 2) рівні комунікації у драматургічному дискурсі: вертикальну (автор – читач) і горизонтальну (персонажну) [3, с. 20]. На обох рівнях суттєвими у генеруванні імплікатур є установки мовця на адресата, дійсність і пропозиційний зміст. Горизонтальний рівень характеризується також установкою мовця на самого себе, на слухача і на треті особи, а вертикальний – установкою мовця на мовні засоби. Залежно від установки мовця та рівня комунікації зафіксовано 5 типів адресованості імплікатур у драмі.

Перший тип адресованості передбачає установку мовця на самого себе, адресата, дійсність і пропозиційний зміст висловлення: персонаж-1 передає імплікатуру персонажу-2 у своєму висловленні (горизонтальний рівень).

Другий тип теж стосується горизонтального рівня: персонаж-1 у своєму висловленні передає імплікатуру персонажу-3, який є непрямим адресатом, маючи установку на самого себе, адресата, дійсність, пропозиційний зміст і на слухача / треті особи. Висловлення має дві частини: а) експлікатуру, адресовану і прямому адресату, і непрямому, та б) імплікатуру, адресовану непрямому адресату (пор.: [4, с. 217]). При цьому мовець може приховувати імплікатуру від інших персонажів.

Третій тип адресованості відбувається у вертикальній комунікації: автор передає імплікатуру читачу, використовуючи висловлення персонажа-1, спрямоване на персонажа-2, тож мовець (автор) виявляє установку на мовні засоби. Його мета – увести інформацію, яка через часовий еліпсис не є відомою читачу. Іншим персонажам ця інформація може бути невідомою або відомою, в останньому випадку автор має на меті викликати гумористичний ефект, що ґрунтується на різниці пресупозицій співрозмовників.

Четвертий і п'ятий тип адресованості становлять подвійне інтендування імплікатури. Адресованість четвертого типу полягає у тому, що персонаж-1 у своєму висловленні передає імплікатуру персонажу-2, і водночас у цьому ж висловленні автор передає імплікатуру читачу. Адресованість п'ятого типу передбачає залучення до інтендування імплікатури непрямого адресата: персонаж-1 у своєму висловленні передає імплікатуру персонажу-3 (непрямому адресату), і водночас автор у цьому ж висловленні передає імплікатуру читачу.

Таким чином, адресованість імплікатур у драматургічному дискурсі є спрямованістю перлокутивної мети мовця донести імплікатуру на певного адресата залежно від рівня комунікації.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. М. : Языки русской культуры, 1999. 896 с.
2. Богданов В. В. Предложение и текст в содержательном аспекте. СПб. : Филол. факультет СПбГУ, 2007. 280 с.
3. Лагутин В. И. Проблемы анализа художественного

диалога (К прагмалингвистической теории драмы). Кишинев : Штиинца, 1991. 97 с.
4. Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике. Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2009. 556 с. 5. Grice H. P. Logic and conversation. *Syntax and semantics*. New York : Academic Press, 1975. 1975. Vol. 3. P. 41–58.

VARIATION OF A POSITIVE POLITENESS STRATEGY IN MALE DISCOURSE

Guzhva O.O. (Kharkiv)

Variation of the P1 strategy (Notice, attend to Hearer (their interests, wants, needs, goods)) shows broad understanding of these needs and virtues, and, accordingly, a certain arbitrariness in the choice of linguistic expressions of this strategy [2]. Our research of the situational configuration of gender roles of the speaker and the hearer revealed, on the one hand, quantitative predomination of the strategy use in the Victorian era's male-female communication, while in other periods it does not show belong to common politeness strategies. On the other hand, the strategy is recorded in the male-male communication in all the analysed periods, although statistically significant fluctuations are observed in none of them [1].

Higher and lower social status communication. In situations where the relative parameter of *Power* is high (the speaker has a higher social status and / or situational role), the tactics of recognizing the virtues of the addressee, respect for his interests, and trust in him dominate: for example, in communication with another man the discursive personality of the idealized man uses praise as a tactic of rapprochement, recognizing the interlocutor's merits and abilities, demonstrating the understanding of the addressee (*I understand you*) and draws the hearer's attention to common interests (*assist, rely upon my word*). The addressee respects the intellectual abilities of his interlocutor, although both are at completely different levels of the social hierarchy, which illustrates the use of the strategy of convergence P1 (*... will allow you to be always near me*) as a tactic of trust of the addressee (*a proof of my entire confidence*). In

a conversation with his servant, the male discourse personality under study emphasizes that he is respectful (*you shall be placed at the head of my household*) and appreciates his integrity.

Symmetrical communication situations. In such situations of male-male communication, the tactics of compliment plays an important role. Given the functioning of compliments - etiquette clichés in situations with low *relative distance* and *Power*, they are more likely to be perceived as ridicule. The author's compliments are used to achieve the effect of politeness. The addressee uses the tactic of *rapprochement* - an indirect compliment to the taste of the addressee. He also uses tactics to demonstrate interest in the hearer's needs and reassures him (*You're in good hands here; The doctor'll be round; nothing to worry about*), that shows the polite attitude of the speaker.

Lower and higher social status communication. In situations where there is a need to support the social face of a superior communicator, the most commonly used tactics are direct / indirect compliments.

Thus, depending on the situational configuration of the roles of the speaker and the hearer, implementation of the P1 strategy in the speech of the studied discourse personality can be represented by a direct compliment to the addressee with lower social status and expression of understanding to the latter. If the British interlocutor is equal or superior, the compliment becomes mostly indirect because the addressee follows the values and norms of the British linguistic and cultural community, according to which close attention to virtues in the form of a compliment can have the opposite effect and embarrass the hearer.

Literature

1. Гужва О.О. Історичне варіювання дискурсивних стратегій увічливості чоловіків в англомовних жіночих романах XVIII – XXI ст. : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04. Харків, 2020. 200 с. 2. Копытко R. Polite discourse in Shakespeare's English. Poznan: Adam Mickiewicz University Press, 1993. 122 p.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ, СПРЯМОВАНИХ НА ОПОНЕНТА,

В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

(на матеріалі передвиборчого інтерв'ю Дж. Байдена телекомпанії CBS)

Карпусенко М.В., Карпусенко Н.В. (Харків)

Непідготовлене мовлення політичних діячів завжди є в центрі уваги не тільки громадськості, але і науковців. Через його спонтанний характер ми можемо краще зрозуміти особливості мислення політиків, що актуалізується у вживанні певних мовних засобів. Як ми зазначали раніше, в політичному дискурсі вживаються комунікативні стратегії, які є різними з точки зору їхньої спрямованості: на мовця та на опонента [1, с. 52].

В даній роботі ми розглянемо стратегії, спрямовані на опонента. У попередніх дослідженнях ми зазначали, що ці стратегії можуть реалізовуватися мовцями через тактики дискредитації заперечення компетентності опонента та ілюстрації його негативних моральних якостей [1, с. 52]. Матеріалом дослідження слугує передвиборче інтерв'ю Дж. Байдена телекомпанії CBS 25 жовтня 2020 р. Однією з особливостей реалізації цієї стратегії є вживання займенника третьої особи *he* замість іменника *President* або імені Д. Трампа. Так, протягом двадцятихвилинного інтерв'ю Дж. Байден, постійно критикуючи свого опонента, лише одного разу називає його ім'я (для порівняння Дж. Байден аж чотири рази згадує себе в третій особі).

This is a different world than he lives in. ... All he wants to do is take that sort of subliminal fear out there and say it's because of that guy or because of that woman.

Критикуючи професійні якості опонента, Дж. Байден вказує на невдалу податкову політику Д. Трампа, що спрямовано на головні засади політики Д. Трампа – економічну політику.

Depending who you're raising them [taxes – примітка авторів] on. Look, if you're raising them on somebody who's making a billion dollars a year, it's not a problem that they pay 39.6%, which everybody should pay, raise another \$90 billion.

He's sending them overseas already. Take a look at what's happened. We have a trade deficit that's larger with China than when we were there.

Дж. Байден вважає, що його опонент підриває основи демократії, на якій побудована зовнішня політика США. Говорячи про Д. Трампа, він звинувачує його в прихильності до диктаторів та руйнації відносин з дружніми до США країнами. В нижченаведеному прикладі ми побачимо, як він реалізує тактику ілюстрації негативних моральних якостей опонента.

Look what he does. He embraces every dictator in sight and he pokes his finger in the eye of all of our friends.

Реалізуючи цю тактику, Дж. Байден критикує не лише самого опонента, а і його команду за проведення кампанії чорного піару.

From what I've read and know, the intelligence community warned the president that Giuliani was being fed this information from the Russians. And we also know that Putin is trying very hard to spread disinformation about Joe Biden. And so when you put the combination of Russia, Giuliani, the president together, it's just what it is. It's a smear campaign because he has nothing he wants to talk about.

До перспектив подальшого дослідження можна віднести аналіз реалізації стратегій, спрямованих на мовця, у англomовному політичному дискурсі.

Література

1. Карпусенко М.В., Карпусенко Н.В. Особливості реалізації комунікативних стратегій в президентських дебатах у США (на прикладі Д. Трампа і Х. Клінтон). *Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного Університету. Сер.: Філологія. № 27. Том 2. 2017. С. 51-54.*

Джерело ілюстративного матеріалу

1. Joe Biden 60 Minutes Interview Transcript. URL: <https://www.rev.com/blog/transcripts/joe-biden-60-minutes-interview-transcript> (Дата звернення: 19.06.2021)

КОЛІР ЯК МАРКЕР ЗМІНИ КОМУНІКАТИВНИХ РОЛЕЙ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ КІНОДИСКУРСУ

Лавріненко І. М. (Харків)

Кінодискурс розуміємо як полікодове когнітивно-комунікативне утворення, нерозривну єдність різних семіотичних одиниць, що характеризується зв'язністю, цільністю, завершеністю, адресатністю [2].

За глобальною кооперативною або конфліктною інтенцією виокремлюються конфлікті та кооперативні ситуації кінодискурсу. Стратегії і тактики зміни комунікативних ролей (ЗКР) в конфліктних ситуаціях здійснюється тактиками наказу, образи, грубого спонукання та прийомами перебивання і зміни теми. ЗКР стає хаотичною, виникають накладання [2].

Фільм є гібридним мистецтвом, яке змішує композиційні елементи – колір, звуки разом із рухом, ритмом задля реалістичного відтворення світу [3, с. 253], здійснюючи емоційний вплив та викликаючи певні очікування у глядача. Світлові ефекти разом із планом, ракурсом та звуковими ефектами здатні інтенсифікувати негативну емоцію, зменшити характер її прояву, доповнити або уточнити її [1, с. 155]. Таким чином освітлення і колір можуть виступати у ролі маркерів ЗКР у кінодискурсі, акцентуючи точку потенційного переходу комунікативного ходу.

Колір впливає на сприйняття кінодискурсу, підкреслює емоційний стан героїв і впливає на емоційний стан глядача. Зміна палітри зображення, домінування певного кольору або акцентні кольори маркують конфліктну ситуацію. В наведеному прикладі конфліктна ситуація підкреслена зміною освітлення персонажів, грабіжник (Youth 2) говорить з під мосту, з напівтемряви, підкреслюючи власну небезпечність, інтенсифікуючи конфлікт. ЗКР відбувається в точці потенційного переходу (ТПП):

POSH PETE @ at day light@ Easy, easy. I just want the phone, no need to get excited, I'm not carrying a weapon.

YOUTH 2 @from under the bridge@ What, this phone? How much?

[Gentlemen]

Кінокоди виступають у тісному зв'язку один із одним, так загальний план і колір впливають на емоційне налаштування глядача, яскраві/ тьмяні барви викликають у глядача очікування певного розвитку подій. Наприклад, у наступній ситуації кінодискурсу освітлення варіює від яскраво-червоного до фіолетового, що підкреслює емоційне напруження і конфліктну складову, саму ТПП освітлення не маркує:

HANNIBAL Get down on the floor, get down,

@The packers look surprised and slowly put their hands up@

PRIME TIME Lets start moving it out.

[Gentlemen]

Зміна крупних планів може пригортати увагу до зміни кольору обличчя від переживань, підкреслюючи таким чином конфліктну складову кінодискурсу, та маркуючи ТПП:

POSH PETE We've met in the past haven't we Phuc.

@Phuc is struggling and turning a funny colour, so Coach leans in to the boot@

COACH Don't do anything stupid now son.

[Gentlemen]

Кольорові акценти у кадрі можуть викликати асоціації із певним персонажем, або із групою персонажів, на кшталт кольорів світових мечів у «Зоряних війнах», де червоний колір меча підказує глядачеві, що персонаж на темному боці сили, формуючи такими чином очікування конфлікту глядачем.

Отже, колір і освітлення відіграють значну роль у структурі кінодискурсу, інтенсифікують конфліктну або кооперативну складову ситуації кінодискурсу, здатні маркувати точку потенційного переходу комунікативного ходу, формувати емоційний фон і очікування глядача щодо подальшого розвитку подій.

Література

1. Крисанова Т. А. Актуалізація негативних емоцій в англomовному кінодискурсі: когнітивно-комунікативний і семіотичний аспекти : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2020.

2. Лавриненко И.Н. Стратегии и тактики мены коммуникативных ролей в современном англоязычном кинодискурсе: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд.. филол. наук : спец. 10.02.04 «Филология». Харьков, 2011. 20 с. 3. Plantinga C. The Scene of Empathy and the Human Face on Film. *Passionate View: Film, Cognition and Emotion* / Plantinga, Carl and Smith, Greg M. (Eds.). Baltimore, London: The Johns Hopkins University Press, 1999. P. 239–255.

АМЕРИКАНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ ДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Матюхіна Ю.В. (Харків)

Актуальність даного дослідження визначається роллю у суспільстві молодого покоління. Сучасні лінгвісти все більше звертають свою увагу на молодіжну культуру, зокрема – особливості спілкування молоді. Це частково пояснюється тим, що в будь-які історичні періоди молодь була і є двигуном у розвитку культури, яка є явищем, що постійно змінюється. Роль американської лінгвокультури не повинна бути недооцінена, так як саме ця культура переважно направляє і задає тенденції в сучасному формуванні молодіжного дискурсу в усьому світі. Американська комунікативна поведінка характеризується товариськістю, змагальністю, переважанням неформального спілкування. Молодіжна мова є одним з перших джерел, у яких відображається трансформація мовної норми, представлені вживанням жаргонізмів, сленгізмів, вульгаризмів, просторіччям, комп'ютерної лексики.

Як визначає Русанова А.Г., молодіжний дискурс – соціально зумовлена організація системи отримання, сприйняття, диференціації інформації, а також обміну нею та реалізації комунікативної взаємодії індивідів як членів певного соціуму, які проходять соціалізацію віком від 16 до 29 років. Молодіжний дискурс часто трактується як певна ідентичність, яка формується соціальними процесами [1]. Особливе місце тут займають ідеї, пов'язані з вивченням соціальних і психологічних факторів, що сприяють

структуруванню дискурсу: будучи учасником соціальної взаємодії, молодь включається в виробництво колективно вироблених основ комунікації [2].

Загалом можна виділити наступні характеристики молодіжного дискурсу та мови молоді. Мова молодих людей емоційна та експресивна, що може виражатися через гіперболізовані конструкції і вирази, а також повтори слів і цілих фраз, використання слів з негативною конотацією для вираження позитивних явищ, а також різні інтенсифікатори. До того ж, молодіжний дискурс відрізняє тенденція до скорочення слів, фраз, при цьому скорочені слова та фрази повністю не замінюють повні варіанти, а функціонують у мові одночасно. Молодіжний дискурс наповнюється словами і виразами, які прийшли зі сфери комп'ютерної та інтернет-реальності, що відображає бачення світу сучасною молоддю і поповнює мову новими описовими прикметниками, а також дієсловами дії та іменниками для позначення ряду процесів та явищ. Вплив інтернет-технологій можна також простежити через часте згадування і посилання на різні додатки, програми і сайти (Instagram, Facebook, TikTok та ін.) в мові молодих людей. Вживання комп'ютерного сленгу пояснюється зануренням молоді в комп'ютерний-віртуальний світ, що сприяє заміною живого спілкування віртуальним. Результатом подібного спілкування є народження нової субкультури, яка за своїми характеристиками є схожою на стиль спілкування у соціальних мережах, чатах та форумах. Величезний вплив на молодих людей в США надає масова популярна культура, представлена певними кінофільмами, музикою, досягненнями телебачення і комп'ютерної / інтернет продукції, що знаходить своє відображення в мовних засобах (порівняннях, алюзії, цитатах і т.д.), які використовують молоді люди для вираження своїх думок. Порухення мовних норм є однією із форм протесту проти стандартності, заштампованості мовних засобів.

Молодіжний дискурс є комунікативним утворенням, що формується в основному представниками певної вікової категорії (приблизно 16-29 років). Його головними характеристиками є демократичне спілкування, вживання лексики заниженого регістру, а також ігровий початок, гумор, порушення мовних та комунікативних норм.

Література

1. Русанова А.Г. Молодежный дискурс в свете тезаурусного подхода. *Знание. Понимание. Умение: электронный журнал*. 2008. URL: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/9/Rusanova/> (Дата звернення: 01.10.2021).
2. Касумова М. Ю., Касумов А. Х. Заимствованные жаргонизмы в молодёжном дискурсе. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaimstvovannyye-zhargonizmy-v-molodyozhnom-diskurse/viewer> (Last accessed: 15.10.2021).

МУЛЬТИМОДАЛЬНА МЕТАФТОНІМІЯ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОГО ВПЛИВУ В ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕМАХ

Мелещенко О. О. (Харків)

Із розвитком когнітивної лінгвістики відбулося переосмислення метафори й метонімії як ментальних механізмів, за допомогою яких відбувається пізнання й структурування індивідом навколишньої дійсності. Як зазначає Дж. Лакофф, більша частина концептуальної системи людини за своєю природою метафорична й метонімічна [5]. Відтак, когнітивні лінгвісти відійшли від розуміння метафори й метонімії як тропів, які мають виключно стилістичний характер. Згідно з теорією концептуальної метафори, заснованою Дж. Лакоффом та його співавторами [4; 5], *метафора* є когнітивним механізмом, що полягає у розумінні певної сутності у термінах іншої [5, с. 5]. Цей процес засновується на мапуванні, де джерельний домен, що є більш конкретною ментальною сутністю, ідентифікує цільовий домен [4]. *Метонімія* постає як «когнітивний процес, у якому одна концептуальна сутність (провідник) забезпечує ментальний доступ до іншої концептуальної сутності (цілі) у межах одного й того самого домену» [3, с. 39].

Основною відмінністю між метафорою й метонімією є те, що метафоричне мапування залучає два різних домена, в той час як у метонімії мапування відбувається у межах одного домену [1, с. 325]. Однак, метафора й метонімія не існують ізольовано

та у деяких випадках вступають у взаємодію, утворюючи складний когнітивний механізм – *метафтонімію* (термін уведено Л. Гуссенсом) [1]. Зважаючи на те, що метафора й метонімія є концептуальними явищами й належать не тільки плану мови, метафтонімія об'єктивується у межах різних семіотичних модусів. Так, П. Перез-Собріно виокремлює *мультимодальну метафтонімію* – «інтеграцію метонімії у джерельний або цільовий домен метафори <...>, у процесі якого відбувається зміна семіотичного модусу» [7, с. 125].

Мультимодальна метафтонімія є одним із найпоширеніших когнітивних механізмів, що лежать у підґрунті інтернет-мемів, що зображують політиків. Таким прикладом слугує інтернет-мем, що зображує Дональда Трампа, сорок п'ятого президента США [2]. Екс-президента США зображено на фоні шкільної дошки із великим паперовим конусом на голові із написом *DUNCE* (дурень). Ковпак дурня є значно більшим за голову Д. Трампа й сприймається як центральна частина інтернет-мему. Так як раніше паперовий ковпак надягали на учнів з метою покарання за погане навчання у школі [6], вербальний й візуальний модуси цього мему втілюють мультимодальну метафтонімію **ТРАМП Є ТУПИЙ УЧЕНЬ, ЯКОГО ПОКАРАЛИ**. Напис *DUNCE* й зображення ковпаку дурня втілюють метонімію, що закорінена на метонімічних відносинах **ЧАСТИНА** замість **ЦІЛОГО** – **КОВПАК ДУРНЯ** замість **ТУПОГО УЧНЯ, ЯКОГО ПОКАРАЛИ**. Ця метонімія інтегрована у джерельний домен метафори і забезпечує доступ до концептуальної структури **ТУПИЙ УЧЕНЬ, ЯКОГО ПОКАРАЛИ**. Цільовий домен метафори виражено виключно у межах візуального модусу – зображенням обличчя Д. Трампа. На домен **ТРАМП** проектується такі ознаки як **ТУПИЙ, НЕРОЗУМНИЙ, ДУРНУВАТИЙ**, а також наслідки **ПРИНИЖЕННЯ** та **СОРОМУ** від покарання. Викликаючи у користувача Інтернету почуття-ставлення презирства до Д. Трампа, мультимодальна метафтонімія руйнує імідж екс-президента, наносячи моральну шкоду політику. Відтак, мультимодальна метафтонімія має потенціал комунікативного впливу на емоційну сферу реципієнта.

Література

1. Goossens L. Metapronymy: the interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Cognitive Linguistics*. 1990. Vol. 1, Iss. 3. P. 323–340.
2. BrooklynDad_Defiant. Twitter post. URL: <https://twitter.com/mmpadellan/status/1123993947695648769/photo/1> (Last accessed: 01.12.2021).
3. Kövecses Z., Radden G. Metonymy: Developing a Cognitive Linguistic View. *Cognitive Linguistics*. 1998. Vol. 9, Iss. 1. P. 37–77.
4. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. *Metaphor and thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.
5. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : The University of Chicago Press, 2003. 276 p.
6. Merriam-Webster Dictionary. URL : <https://www.merriam-webster.com/> (Last accessed: 01.12.2021).
7. Pérez-Sobrino P. *Multimodal metaphor and metonymy in advertising*. Amsterdam : John Benjamins, 2017. 232 p.

ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ КРИТИКИ В КОММУНИКАЦИИ ЛИДЕРОВ АКАДЕМИЧЕСКИХ СООБЩЕСТВ

Молодчая Н.С., Хильковская А.А. (Харьков)

В типологии жанров административно-академического дискурса (ААД) выделяется апеллятивно-оценочный жанр письменных заявлений руководителей американских и британских вузов (РВ) [1], содержащий эксплицитное неодобрение принятых правительством решений, событий, произошедших на кампусе. В современном мире образцы конструктивной, обоснованной критики заслуживают особого внимания и анализа.

Стратегии выражения неодобрения и критики рассматриваются на базе категорий вежливости и кооперации, на которых строится коммуникация. Коммуникативный кодекс, разработанный в работах П. Грайса, Дж. Лича представляет собой систему универсальных максим, принципов общения, регулирующих успешность коммуникативной деятельности. Базируясь на принципах кооперации и совместного

оперирования информацией [2], поощряется доброжелательная, толерантная диалоговая коммуникация [3]. Утверждается, что максимы оперируют вне зависимости от культурной принадлежности сторон диалога. Нарушение коммуникативного кодекса рассматривается как целенаправленное речевое поведение, реализующее суггестивно-регулятивную функцию при помощи соответствующих средств и приемов. В заявлениях апеллятивного жанра лидеры вузов активно используют стратегии позитивной и негативной вежливости, балансируя между выбором коммуникативных средств выражения неодобрения и соблюдения максим конвенциональной толерантной коммуникации.

Стратегии выражения критики, эксплицитного неодобрения, минуя хеджинг, эвфимизацию, реализуются при использовании негативно-оценочной лексики (глаголов и прилагательных). *Our nation is **deeply divided**. Leaders who should be bringing us together seem **incapable of doing so***. Решения, которые не идут на пользу академическому сообществу, исследованиям характеризуются достаточно жестко – ***blunt measures, a blunt, one-size-fits-all approach to a complex problem, Overbroad and discriminatory treatment, inappropriate intrusion; unwarranted, Unnecessary and injurious proposal; reckless policy; misleading claims; divisive agenda***. Для усиления аргументов, выражающих критику, применяются числительные, которые приводятся в качестве контраргумента: *It has caused more than **365,000** deaths around the globe and more than **100,000** in the United States alone*; известные персоналии – *I cannot help but think back to 1968, the spring of my junior year in high school. **First, Dr. Martin Luther King Jr. was assassinated, then Bobby Kennedy***; приводятся аллюзии к высказываниям известных людей, библейским текстам: *As Luke teaches us, **from those to whom much is given, much is expected***.

Предлагаемые решения формулируются при помощи активных грамматических конструкций – *As you know, the **administration has announced the termination of TPS... and will become subject to deportation**. As we learned today, **the U.S. Department of Education (DOE) issued its new Title IX regulation***, а также речевых актов – императивов,

директивов, позволяющих предельно конкретно сформулировать требования безотлагательных действий – *I urge you to develop a plan ... I also strongly urge you to avoid....*

Проанализированные апеллятивные образцы, выражающие неодобрение РВ в связи с правительственными решениями при помощи названных коммуникативных средств с целью защиты ценностей и интересов академического сообщества, моделируют лексико-стилистический план суггестивно ориентированной, стратегической коммуникации.

Литература

1. Молодчая Н. С. Административно-академический дискурс и его жанровые особенности (на материале публичных выступлений руководителей ведущих американских и британских вузов). *Современные подходы к методологии лингвистических и лингводидактических исследований*. Харьков: Изд-во НУА, С. 62–93. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5047832> (Last accessed: 29.11.21). 2. Grice P. The Cooperative Principle of Speech Acts. London, 1989. 3. Leech G. N. Principles of Pragmatics. Longman, 1983. URL: https://kupdf.net/download/principles-of-pragmatics-leech-1983_5afaca12e2b6f5364e291e71_pdf (Last accessed: 29.11.21).

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ТА ЗАВЕРШАЛЬНОЇ ФАЗ ДІАЛОГУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Нікулімова Я. Г. (Харків)

Дослідження присвячується ініціальним та завершальним висловлюванням діалогічної взаємодії, котрі виконують функцію встановлення / розмикання вербального контакту в педагогічному дискурсі. Результатом аналізу є диференціація типів висловлювань, які починають / завершують спілкування між вчителем та учнем.

Об'єктом нашого дослідження виступають ініціальні (ІВ) та завершальні

висловлювання (ЗВ) в англomовному діалогічному дискурсі. Предметом дослідження є особливості початкової та завершальної фаз діалогу у педагогічному дискурсі (ПД). Актуальність дослідження визначається його належністю до широкого кола проблем аналізу мовлення у нерозривному зв'язку з мисленням й комунікативними проблемами людини. Мета – дослідити варіювання ІВ та ЗВ при встановленні / розмиканні мовленнєвого контакту в ПД:

- уточнити поняття ПД як інституційного типу дискурсу;
- проаналізувати структуру діалогу;
- вивчити особливості початкової та завершальної фаз діалогу у ПД;
- провести аналіз якісно-кількісного варіювання ІВ та ЗВ на базі зібраних прикладів.

Матеріалом дослідження слугували художні твори англійської та американської літератури та сценарії фільмів.

Діалог є яскравим прикладом соціальної взаємодії, головною функцією якого є встановлення та підтримка соціальних відносин, сигналізування про свою належність до певної групи в суспільстві [3].

ПД визначається як навчальна взаємодія викладача та студента, вчителя та учня, процес якої ґрунтується на соціально-психологічних положеннях, які характеризуються єдністю суспільних, міжособистісних відносин, контактів і взаємодій [7]. Як вказують дослідники, в офіційно-діловому стилі мови втілюється інформативно-пізнавальний тип мислення, для якого характерними є конкретність, точність, лаконічність висловлювань, якісність, недвозначність, вольова модальність висловлювань, дотримання «мовних стандартів» [8].

Результати дослідження свідчать про те, що варіювання характеристик ініціальних та завершальних висловлювань у діалогічному ПД безпосередньо пов'язано із регістром його спілкування, формальністю комунікативної ситуації, та статусом комунікантів. Визначаємо, що більшість ІВ (58,5%) належить до стереотипних загальнокультурних, а найменша кількість (3,5%) – до нестереотипних тематизованих висловлювань. Серед ЗВ

більша кількість (61%) свідчить про перевагу стереотипних загальнокультурних над іншими типами ЗВ, а найменша (4%) – засвідчує наявність нестереотипних тематизованих завершальних висловлювань в ПД. Тобто, важливою складовою комунікації у ПД є дотримання вимог мовного етикету та вміння ввічливо розпочати / завершити мовленнєвий контакт.

Перспективою роботи є аналіз ініціальних та завершальних висловлювань в діалогічному ПД в різних лінгвокультурних суспільствах. Проведене дослідження робить внесок у розвиток лінгвостилістики та загальної теорії комунікації.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Академія, 2004. 342 с.
2. Бобирева Е. В. Семантика и прагматика текста инициальных и финальных реплик диалога : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.94. Волгоград : Волгоград, гос. ун-т, 1996. 21 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 410 с.
4. Карасик В. И. О категориях дискурса. *Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты* : сб. научн. трудов. Волгоград – Саратов : Перемена, 1998. С. 185-197.
5. Косенко Ю. В. Предзавершальный этап розмикання комунікативного контакту. *Вісник СумДУ*. 2006. Т. 1, №11 (95). С. 47–52.
6. Матюхина Ю. В. Развитие системы фатической метакоммуникации в английском дискурсе 16–20 вв. : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Харьков, 2004. 20 с.
7. Пасинок В. Г. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. *Інтерактивність педагогічного дискурсу*. Харків, 2005. С. 263–294.
8. Шпак О. В. Типологія ініціальних та завершальних висловлювань в англomовному діалогічному дискурсі. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна*. 2007. № 773. С. 72–75.

ВЕРБАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ В АВТОРИТАРНОМУ ДИСКУРСІ ПІДЛІТКІВ

Пахаренко А.В. (Харків)

Аргументування власної позиції з метою переконання адресата є типовим прийомом реалізації авторитарної поведінки дискурсивної особистості дитини [1]. Остання реалізує себе у колі однолітків, компонує свій вербальний і невербальний репертуар у такий спосіб, аби змінити нахил площини інтеракції з горизонтального на вертикальний. В основі цього можуть лежати жага до популярності і визнання [2]. У цій роботі ми розглядаємо дискурсивне утілення аргументації серед дівчат підлітків як прояв позитивної авторитарності, яке ще не отримало уваги дослідників, що і пояснює його актуальність.

Об'єкт дослідження складають прийоми аргументації в реалізації позитивної авторитарності, а предмет лексико-синтаксичні засоби їх утілення. Метою роботи є аналіз побудови тактики переконання авторитарною дівчиною-підлітком для досягнення популярності серед однолітків.

Матеріалом дослідження стала вибірка дискурсивних фрагментів комунікації компанії дівчат-підлітків у старшій школі. В результаті аналізу було простежено такі типові риси дискурсивної поведінки:

1. Першим кроком при аргументації позиції виявлено тезу-зачин, яка спонукає до дії і ухвалення нових рішень (*last year wasn't great; you could have raised your game*). Авторитарний підліток (АП) типово апелює до лексем з негативною конотацією та заперечень, модальних конструкцій докору.

2. З метою утримання дружньої атмосфери АП може вдаватися до прийому 'disclaimer', який підкреслює виключно позитивну мотивацію аргументування зі сторони АП та екс-/імпліцитну критику співрозмовника за рахунок синтаксичного патерну «розповідне речення + протиставлення» (*I'm not trying to be a woman who doesn't support other women but.... You look like an employee from Best Buy today*).

3. З метою збереження лиця адресата та уникнення надлишкової директивності АП поперемінно викладає аргументи за допомогою питальних та стверджувальних конструкцій і активно залучає просодію для акцентування ключових елементів (*do you need to be on a robotic team? why not do something like basketball?*).

4. АП уживає маркери інклюзивності для підвищення переконливості аргументів (*A jock in our group could be very useful, but if you want to continue building robots, fine, drag us into sci-fi hell with you*). Аргументація побудована на полярності інклюзивних займенників та лексем зі знаком ‘+’ у протиположності до лексем зі знаком ‘-’.

5. Влучним є застосування маркерів невпевненості/м’якої пропозиції за рахунок модальних конструкцій *may/might/could* (*Your height might make you good at it. Maybe you guys could get cooler uniforms? Well, maybe you’re fine being called the UN for another year. Is it possible that you chill out on your spontaneous show tune singing?*)

6. АП також проявляє себе як креативна ДО, диверсифікуючи лексичне наповнення аргументів клішованими формулами з різних мовленнєвих жанрів з метою створення наочності/комічного ефекту (*I would like to submit to the panel, Rachel Micklenburg*).

7. Прикінцевий етап аргументації включає у себе лексеми статусності як передумови популярності і порівняння з іншими однолітками (*Where do you think she is in the social hierarchy in relation to us? She outranks us. And the reason is she has a boyfriend.... I’ve chosen attainable, yet status-enhancing people for each of us*).

Як показало дослідження, площина авторитарної аргументації серед дівчат-підлітків при реалізації позитивної авторитарності є плідним полем для наукових розвідок, тому перспективним вбачаємо зіставне дослідження аргументації серед підлітків-хлопців.

Література

1. Пахаренко А. В. Дитина як авторитарна дискурсивна особистість (на матеріалі сучасної англійської мови): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків, 2020. 260 с.
2. Eemeren F. H. van, Grootendorst R. Argumentation, Communication and Fallacies: A Pragma-Dialectical Perspective. Abingdon : Routledge, 2016. 275 p.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОЦІННОЇ ТАКТИКИ ІНФОРМУВАННЯ У НІМЕЦЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Пірог І.І., Пірог А.В. (Харків)

Метою доповіді є встановлення особливостей актуалізації аргументативної оцінної тактики експліцитного та імпліцитного інформування в німецькому медіадискурсі.

Мовленнєва стратегія включає планування процесу мовленнєвої комунікації залежно від конкретних умов спілкування та особистісних якостей комунікантів, а також реалізацію цього плану. Аналіз оцінних аргументативних тактик є важливою складовою загального дослідження прагмалінгвістичних особливостей німецького медіадискурсу. Аналіз фактичного матеріалу виявив активне використання тактики інформування, яка представлена двома варіантами: тактикою експліцитного інформування та тактикою імпліцитного інформування.

Тактика експліцитного інформування. Тактика прямого інформування корелює з компонентом узагальненої моделі тексту [ПРОБЛЕМА]. Така тактика відображає небажання адресанта нав'язувати адресатові свою точку зору, створює враження комунікативної скромності адресанта. Тактика базується на принципі діалогічності. Відібрані адресантом мовні одиниці та прийоми сприяють взаємодії з адресатом. Тактика прямого інформування полягає у називанні факту, осіб, результатів опитування. Маркером тактики прямого інформування є демонстрація існуючих точок зору на дану проблему. Низка запитань із запитальним словом створює ефект діалогічності, але діалог не завжди відбувається між адресантом і адресатом, а часто між героями статті.

Адресант передає інформацію про подію в третій особі однини. Авторське мовлення применшує комунікативну ініціативу адресанта. Передача комунікативної ініціативи іншій особі посилюється тим, що авторська точка зору «розчиняється» в чужому мовленні. Тактиці прямого інформування притаманна оцінна делікатність. Адресант передає право оцінити ситуацію або проблему іншій особі, уникаючи самостійної оцінки. Він лише інформує про наявність такої оцінки з боку компетентних осіб.

Тактика імпліцитного інформування. Інколи в німецькому медіадискурсі пряме вираження думок небажане. У таких випадках обирається тактика непрямого (імпліцитного) інформування. Наприклад, коли виникає потреба висловити думку, яка є загальновідомою, інформація подається латентно, у підтексті. Розуміння підтексту залежить від ситуації спілкування та коду і є можливим тільки коли адресат вміє оперувати згорнутою інформацією, орієнтуватись за певними фрагментами, відновлювати цілісний зміст. Підтекст дає більш зримий образ, ніж пряма характеристика, а інформація, вилучена з підтексту, може повторюватися, не будучи при цьому нав'язливою. Спілкування на рівні імплікатур широко використовується серед освіченої частини населення, оскільки для розуміння багатьох імплікатур адресат повинен володіти відповідним рівнем інтелектуального розвитку. «Добуваючи» імпліцитну інформацію, адресат більше довіряє власному досвіду, власному переживанню, що має для нього більше значення, ніж коментар адресанта.

Вибір непрямих засобів для реалізації непрямих мовленнєвих актів здійснюється на основі суспільних конвенцій, що ґрунтуються на соціальних умовах певних ситуацій, відтак на передній план виступає соціальна стратифікація спілкування, комунікативно-рольовий статус комунікантів, правила ввічливості й етикету. Для тактики непрямого інформування характерне використання прийому цитування, створення ефекту діалогу. Чуже мовлення підсилює мовленнєву ініціативу учасників дискурсу. Типовим є використання лексичних одиниць, що створюють функціональне поле достовірності. Ці одиниці відіграють значну роль у визначенні ступеня достовірності висловлювання та сприяють його переконливості. Тактиці непрямого інформування притаманна

нейтральна стилістична тональність, точне називання предметів, ознак, дій. В текстах такого типу наявні стерті метафори, метонімія, нейтральна фразеологія. Адресант уникає давати власну оцінку подіям, оцінки через референт превалюють над оцінками через конотацію. Надається перевага раціональним, а не емоційним аргументам, які актуалізуються асертивами-констатаціями (в авторському мовленні) та асертивами-твердженнями (у чужому мовленні). Непрямі тактики інтригуючі, вони пропонують певну загадку, відгадавши яку, адресат не тільки отримає уявлення про зміст повідомлення, а й зрозуміє, чому повідомлення будується непрямим способом.

ПАНДЕМІЯ ТА РЕКЛАМА

Руднєва І.С., Маєвська Л.Д. (Харків)

Уже протягом другого року ми живемо в умовах пандемії, яка внесла відчутні зміни, корективи до життя нашого соціуму. Зміни в реальному житті відбуваються в соціально-психологічному просторі, у безпосередньо побутовому оточенні, торкаючись індивідуальної сфери людини. В у мовах пандемії ми спостерігаємо перетин біологічного та соціального. Соціально і психологічна природа людини змушують нас навчатися ефективній взаємодії. Це стосується особистої, професійної сфер життя, нових умов праці, постійних оновлень інформації. А реклама як соціальним механізм змінює поведінку людей, їх ментальність, створює нові типи відносин, складає різне враження на людей, репресії різного характеру, до якої групи вони б не відносилися.

В умовах пандемії велику роль відіграють засоби індивідуального захисту органів дихання – медичні маски, респіратори тощо, які призначені захищати носову та ротову порожнини від зараження вірусом. Відвідання громадських місць, перебування довгий проміжок часу вдома, введення нокдауну тощо змінили докорінно звички людей. Мас-медіа, реклама не залишилися осторонь. Популярна газета „*Süddeutsche Zeitung*“ (пер. з нім. – «Південнонімецька газета») випустила статтю „*Lippenstift. Politik der roten Lippen*“ (пер. з нім. – «Помада. Політика червоних губ») [1], у якій детально

розповідається історія помади майже 5000-річної протяжності й до сьогодні. Інше джерело “World” (пер. з англ. – «Світ») назвало своє повідомлення *Covid gegen Lippenstift* (пер. з нім. – *Ковід проти губної помади*) [2]. Серія статей в журналах *Apotheken Umschau* носить (пер. з нім. – *Огляд аптек*) назву *Aktiv durch den Herbst* (пер. з нім. – *Проведи осінь активно*). Звісно, пандемія нанесла сильний удар по продажам губної помади. У свій час навіть виник «індекс губної помади». Він був пов’язаний з бумом продажів помади під час Великої депресії, леді хотіли бути яскравішими, підняти собі настрій.

Обставини, що склалися наразі, змусили споживачів менше або взагалі не купувати помаду, що сприяло досягненню фінансової економії. З іншого боку, знаходячись вдома, люди отримали можливість приділяти більше часу для догляду за собою, купувати інші косметичні засоби. Візьмемо, наприклад, лак для нігтів, нігтьовий сервіс – нові кольори, нова форма, довжина нігтів, догляд за ними та лікування: *Sensitive. Vitry. Reparierende Pflege bei brüchigen Nägeln* (пер. з нім. – *Сенситив. Фірма «Вітрі». Підтримуючий догляд для ламких нігтів*); або:

- *Multilac Immuno: Für Unterstützung einer normalen Funktion des Immunsystems. Mit Eisen, Zink, Vitamin C und Colostrum* (пер. з нім. – *Мультилак Імуно. Для підтримання нормальної функції імунної системи. Містить залізо, цинк, вітамін С та молозиво*).

- *Hilfe für Herbst-Haare. Ein paar Striche mit wasserfeuchten Händen glätten fliegende oder sich kräuselnde Haare* (пер. з нім. – *Допомога волоссю в осінній період. Декілька штрихів вологими руками розгладять розпатлане та кучеряве волосся*).

- *Finn Comfort. Der Schuh zum Wohlfühlen. Ausgezeichnete Passform. Superbequem – Fussbett. Geeignet für individuelle Einlagen* (пер. з нім. – *Фін-комфорт. Взуття для комфорту. Гарно сидять на нозі. Дуже зручна підошва. Підходить для індивідуальних устілок*).

Не забуті рекламою й люди похилого віку:

- *Generation 75+. Nützliche Tipps, aktuelle News. Das beste für Ihre Zähne. Welche Heilpflanzen die Mundhygiene unterstützen* (в пер. з нім. – *Покоління 75+. Потрібні ідеї,*

актуальні новини. Найкраще для ваших зубів. Які лікарські рослини підтримують гігієну ротової порожнини).

• *Zeigen Sie dem Schmerz, wer stärker ist. Diclof forte. Schmerzgel* (пер. з нім. – Покажи болю, хто сильніший. Диклокс форте. Гель проти болю) .

• *Sport senkt auch hartnäckigen Bluthochdruck. Gesundes Grün* (пер. з нім. – Спорт знижує навіть сильний тиск. Перебування на природі – здорово!).

• *Lifta. Gesund und schnell* (пер. з нім. – Ліфта. Здорово та швидко).

Люди зараз використовують все, що слугує економічному здоров'ю: туш для вій, маски для обличчя, зволожуючі і тонуючі креми, бальзами для губ, макіяж очей (Brown, Dior), засоби для фарбування волосся тощо. Як ми можемо побачити з реклами косметики, хоча губна помада і стала менш актуальна, косметичні товари займають в сфері реклами міцне місце, існує тенденція сталості.

Пройде час потрясінь, стресів, викликаних коронавірусом, і жіноче населення знову забажає бути яскравими, привабливими, жіночими.

Література

1. Felicia Klinger Politik der roten Lippen. Geschichte des Lippenstifts: *Süddeutsche Zeitung*. URL:<https://www.sueddeutsche.de/panorama/lippenstift-mode-geschichte-1.5360041> (Дата звернення: 29.11.2021). 2. COVID против помады. Политика красных губ: *Кореспондент*. URL:<https://korrespondent.net/world/4381517-COVID-protyv-pomady-polytyka-krasnykh-hub> (Дата звернення: 29.11.2021).

ПРИНЦИПИ КОМБІНАТОРИКИ НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ КОМУНІКАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПОБУТОВОМУ ДИСКУРСІ

Солощук Л.В. (Харків)

Побутове спілкування вважається природним вихідним типом спілкування, який засвоюється в онтогенезі і як тип дискурсу розвивається протягом усього життя людини

[1]. Комуникативні процеси у парентальному та матримоніальному типах дискурсу, які вважаються основними видами побутового дискурсу, відбуваються між мовцями, стосунки яких характеризуються високим ступенем знайомства й неформальністю, тобто учасники цього типу дискурсу належать до ядерної зони дискурсивного оточення один одного [2]. Характерними особливостями побутового дискурсу є високий ступінь спонтанності організації спілкування, ситуативна залежність, відносна суб'єктивність у розв'язанні загально ціннісних проблем і в результаті – порушення логіки, вільне оперування вербальними компонентами для конструювання висловлень і висока концентрація невербальних комуникативних компонентів у мовленні.

Чим меншою є комуникативна дистанція між мовцями, тим більша частина інформації передається імпліцитно, з урахуванням спільного життєвого досвіду та тезаурусу учасників спілкування [1, с. 350]. Конкретна денотативна спрямованість лексичних одиниць, що використовуються у родинній сфері, дає можливість замінювати їх невербальними компонентами, які є знаковими в сім'ї та незрозумілими для сторонніх. Традиційно досліджується взаємодія вербальних та невербальних компонентів комунікації, але актуальним стає дослідження взаємодії невербальних компонентів різної природи між собою у побутовому дискурсі. Об'єктом дослідження було обрано угруповання невербальних компонентів, які супроводжують вербальну складову репліки. Предметом є виявлення особливостей їхньої комбінаторики.

Враховуючи той факт, що комуникативні процеси розвиваються у двох основних напрямках – кооперація і конфлікт, у ході дослідження було виявлено, що кооперативно та конфліктно спрямовані типи спілкування характеризуються різною комбінаторикою невербальних компонентів. У кооперативно спрямованому спілкуванні превалює сполучення кінесичних та проксемічних компонентів комунікації (42 % ситуацій): *“I can't offer you much in wages, if anything in fact. I have my brother's medical bills to pay and... and...”*

He smiled, walked towards her and placed his hand on her arm. “Board and lodging will do for now and we'll see how it works out, eh?” [1]. З ними у 12 % випадків взаємодіють

просодичні компоненти (12% ситуацій): *“Do you still love me?” Helene asked in a low voice, leaning over the table towards him and looking searchingly into his face. He stared at her. ... “Of course, I love you,” he said [2].*

Комбінаторика просодичних та кінесичних компонентів у кооперативному спілкуванні відбувається у 36 % ситуацій.

У конфліктно спрямованому спілкуванні найбільш частотною є комбінаторика просодичних та кінесичних компонентів (52 % ситуацій): *“Hannah, I am very mixed up! Now please!” Eliot replies angrily turning to Hannah and pointing as she shouts [3].*

Таким чином, можна стверджувати, що для реалізації тактик спонукання до кооперативності у спілкуванні на невербальному рівні перевага надається кінесичним та проксемічним компонентам; для демонстрації конфліктності на невербальному рівні використовуються просодичні та кінесичні компоненти.

Перспективним вважаємо поглиблений аналіз комбінаторики невербальних компонентів різної природи в інституціональному дискурсі.

Література

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепт и дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 474 с. 2. Soloshchuk L.V. The Processes of Diversification of the Non-verbal Communicative Components in the Modern English Discourse. *Cognition, communication, discourse*. 2020, № 21. P. 50–60.

Ілюстративний матеріал

1. Hannah and Her Sisters. Screenplay by Woody Allen [Electronic resource]. URL: <http://www.imsdb.com/scripts/Hannah-and-Her-Sisters.html> 2. Page L. Peggie. London: Headline. 1994. 502 p. 3. Shaw I. Two Weeks in Another Town. London: New English Library / Times Mirror, 1981. 384 p.

МОВЛЕННЄВОАКТОВА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Хамаршех А. Ш. (Кременчук)

Специфіка політичних промов полягає у меті їхнього виголошення, а саме у прагненні вплинути на електорат певним чином. Глобальна стратегія впливу у політичному дискурсі реалізується за допомогою широкої палітри мовних і мовленнєвих засобів. У зв'язку з цим великого значення набувають прагматичні властивості промов політиків, що досліджуються з позицій теорії мовленнєвих актів і теорії імплікатур з урахуванням стилістичних аспектів. Зокрема, у доповіді досліджуються відповіді Дональда Трампа на запитання журналістів під час конференції від 14 липня 2020 року.

Мовленнєвими засобами реалізації стратегії впливу є мовленнєві акти певних іллокутивних типів, у аналізі яких спираємося на класифікацію Дж. Серля, що передбачає виокремлення п'яти основних іллокутивних типів. До них належать: репрезентативи, або асертиви, які зобов'язують мовця нести відповідальність за істинність висловлення та вказують на певний стан речей; директиви, які змушують адресата зробити певний набір дій; комісиви, які зобов'язують виконати певні дії у майбутньому або дотримуватися певної лінії поведінки; експресиви, які виражають емоційний та психологічний стан мовця, характеризують міру його відвертості та ставлення до певного стану речей; декларативи, які встановлюють відповідність між пропозиційним змістом висловлення та реальністю та дозволяють внести зміни у наявний стан речей за допомогою [1, с. 3–16].

Аналіз емпіричного матеріалу дозволяє стверджувати, що для політичних промов Дональда Трампа найбільш характерними є асертивні мовленнєві акти, іллокутивна сила яких полягає в ствердженні певного стану речей.

Другим за частотністю є експресивний іллокутивний тип, який здебільшого стосується критики або звинувачення опонентів і вираження негативної оцінки, приміром, невдоволення ідеєю голосувати з використанням поштових послуг.

Третім за частотністю є мовленнєвий акт комісив. Трамп обіцяє попрацювати над програмою DACA. Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA) – це імміграційна політика Сполучених Штатів, яка дозволяє деяким особам, які незаконно перебувають у США після того, як їх привезли в країну в дитячому віці, відкласти депортацію на два роки та отримати дозвіл на роботу [2, с. 8–9]).

Політик, на перший погляд, просто описує певний стан подій і навіть бере на себе відповідальність за істинність інформації, яку передає у маси (асертив), критикує опонента (експресив) або дає обіцянку (комісив). Однак, виголошуючи промову, він завжди має на меті вплинути на слухачів так, щоб вони зробили певні висновки із поданої інформації, а отже – виконали певні дії або прийняли рішення на користь спікера. Тож слід зазначити, що навіть на тих ділянках дискурсу, де реалізовано мовленнєві акти асертивного, експресивного та комісивного типів, директивна іллокуція завжди виражена імпліцитно, в імплікатурі. Це дозволяє політику передати значно більше інформації, ніж було подано буквально і, у такий спосіб, маніпулювати своєю аудиторією.

Глобальна стратегія впливу реалізується за допомогою локальних стратегій маніпуляції, популізму та дискредитації. Серед типових мовних засобів реалізації стратегії впливу слід зазначити протиставлення, засоби заперечення, емоційно-забарвлену лексику, еліпсис, парцеляцію та різноманітні види повторів. Актуалізовані імплікатури є здебільшого поліімплікативними – такими, що передбачають переосмислення як на пропозиційному, так і на іллокутивному рівні.

Література

1. Searle J. R. *Speech Acts, Mind and Social Reality*. Kluwer, 2002. P. 3–16. 2. Youngro Lee. To Dream or Not to Dream: A Cost-Benefit Analysis of the Development, Relief, and Education for Alien Minors (Dream) Act. *Cornell Journal of Law and Public Policy*. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/To-Dream-or-Not-to-Dream%3A-A-Cost-Benefit-Analysis-Lee/3ba6ccee1fe59a06ca7587116b90615614ccaac2> (Last accessed: 21.11.21).

РОЛЬ ПРОСОДИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО КАЗКОВОГО ДИСКУРСУ

Чеботарьова А.О. (Харків)

У сучасних лінгвістичних дослідженнях з антропоцентричною векторністю мова розглядається не лише як замкнене автономне утворення, але як середовище, в центрі якого існує та функціонує людина. В рамках досліджень комунікативного процесу заданої парадигми на перший план мовознавчих пошуків виходить поняття “дискурс”, однак залишається багато невирішених питань, пов’язаних з дослідженням комунікативних аспектів різних його типів (для дослідження нами обрано казковий дискурс), чим обумовлюється актуальність обраної теми.

Реалізація унікальності особистості в дискурсивній ситуації відображається у разі гармонійного поєднання її вербальних та невербальних комунікативних засобів. Дитина, формуючись як особистість у певному етнокультурному середовищі, на матеріалі казкового дискурсу сприймає та запам’ятовує властиві для цього середовища невербальні засоби спілкування, закономірності їх використання та вчиться їх адекватній інтерпретації [3]. Тому, у якості об’єкту дослідження було обрано просодичну складову англомовного казкового дискурсу, а предмет складають особливості варіювання та функціонування просодичних компонентів комунікації у англомовному казковому дискурсі.

Просодичні елементи, що містяться у повідомленні, передають інформацію про мовця [4], додають висловленню комунікативної значущості, переконливості, вимагаючи від адресанта прислухатися до слів, адекватно інтерпретувати їх експліцитний/імпліцитний смисл. Інтонація, ритм, інтенсивність, темп, логічний та фразовий наголос, дозволяє виражати думки та почуття не лише наряду зі словом, але й всупереч йому [1, с. 94]. У багатьох випадках просодичний чинник виступає показником вторинних значень, які нерозривно поєднуються з основними прагматичними, наприклад, заперечення, докір, згода, незгода, погроза, попередження, звинувачення тощо [2].

Серед функцій, реалізованих за допомогою просодичного варіювання у англomовному казковому дискурсі, найбільш комунікативно-значущими є такі: вираження **«позитивної оцінки»** чи **схвалення** (повідомляють адресанту про налаштованість казкового комуніканта на кооперацію, демонструючи позитивне ставлення до комунікативного партнера (*replied with some satisfaction; with a last guffaw of triumph; shrieked with delight; said excitedly; exclaimed rapturously; said merrily; twittered*). Характерним просодичним оформленням для реалізації таких висловлень є високі тональності голосу та тембру, швидкий ритм); вираження **незгоди** (сигналізують про не налаштованість казкового мовця на встановлення комунікативних відносин та підвищує рівень конфліктної ситуації (*said tartly; exclaimed, with frightful sarcasm; replied with hauteur; answered insolently; replied stiffly*). Для транслявання свого суб'єктивно-неприятного відношення до казкового реципієнта та комунікативної ситуації в цілому, просодичному оформленню висловлень, продукованих казковими комунікантами, є властивими саркастичність, зарозумілий тон або навіть крик; **вираження погрози** чи **залякування** казкового комуніканта (*cried harshly; said sharply; snapped she; screaming with fury; demanded sternly*). Встановлено, що у комунікативних ситуаціях погрози казкові комуніканти зазвичай мають різний соціальний статус (*The King ↔ his guards; husband ↔ wife*), або є комунікантами різної вікової категорії (*father ↔ his children / mother*); вираження **невпевненості** чи **розгубленості** (*muttered; whispered; mumbled; said uncomfortably*). У цьому випадку для просодичного оформлення вербального висловлення казкового комуніканта характерним є зниження гучності голосу, перехід на шепіт, сповільнення темпу та ритму у ході продукування мовлення та запинання.

При дослідженні ролі просодичної складової на матеріалі англomовного казкового дискурсу і встановленні закономірностей її функціонування, виявлено, що у казках, орієнтованих для дітей, просодичний невербальний компонент несе у собі експліцитні смисли, не вимагаючи додаткових знань для його інтерпретації. Комунікативно-значущий зміст елементів інтонаційного оформлення повністю відповідає змісту

вербальної складової, що можна пояснити необхідністю передавати дітям інформацію чітко, наочно та доступно для розуміння.

Перспективним вбачаємо дослідження варіювання просодичних компонентів комунікації при втіленні комунікативних стратегій і тактик у казковому дискурсі.

Література

1. Ключев Е. В. Речевая коммуникация. Москва : ПРИОР, 2009. 122 с.
2. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі : монографія. Харків : Константа, 2006. 300 с.
3. Солощук Л. В. Взаємодія різних кодових систем в англomовному казковому дискурсі. *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : матеріали XVII наук. конф. з міжнар. уч. (Харків, 2 лют. 2018)*. Харків, 2018. С. 156–157.
4. Fery C. Intonation and Prosodic Structure. New York : Cambridge University Press, 2017. 387 p.

НЕПАРЛАМЕНТСЬКА МОВА ПАРЛАМЕНТАРІВ УКРАЇНИ І США

Шевченко І.С. (Харків)

Непарламентська мова в дискурсі парламентів різних країн привертає увагу дослідників прагматики, стилістики, дискурс-аналізу [2; 3]. Звернення до когнітивної прагматики і культурної лінгвістики відкриває нові можливості аналізу непарламентського дискурсу. У цьому повідомленні подано результати вивчення стратегій непарламентської комунікативної поведінки парламентарів України і США на матеріалі парламентських слухань 2010-2020 років. Дослідження базується на інтегративній когнітивно-прагматичній методиці, в якій прагматика закорінена у моделі концепту IMPOLITENESS, що охоплює слоти ЗНЕЦІНЕННЯ СЛУХАЧА, НЕДОПУСТИМЕ ВТРУЧАННЯ, НЕДОПУСТИМЕ ВИКЛЮЧЕННЯ, НЕДОПУСТИМЕ НАВ'ЯЗУВАННЯ, НАВМИСНА НЕДОРЕЧНІСТЬ [1].

Серед стратегій неввічливості в парламентському дискурсі провідною виявилась стратегія знецінення опонента [4]. У парламентських дискурсах як України, так і США ця стратегія реалізується тактиками критики і применшення достоїнств і значущості опонента, а вербальні засоби їх утілення суттєво різняться. Вербальні маркери стратегії – це лексичні та синтаксичні одиниці із значенням загально негативної характеристикації, неповаги, глузування, сарказму.

В обох парламентських дискурсах лексикалізовані маркери неввічливості сходять до спільних ментальних доменів-джерел: НЕГАТИВНА ОЦІНКА, ПРАВОПОРУШЕННЯ, ДЕМОКРАТІЯ, ОБМАН, ВІЙСЬКОВІ ДІЇ; але конгресмени переважно критикують правопорушення своїх опонентів (*fraudulent, unconstitutional, deceptive*) та їх недемократичність (*usurp the voters' rights*), а депутати Верховної Ради надають опонентам загальну негативну оцінку (*перезріле питання, неефективний кабмін, пагубна політика*).

У дискурсах Конгресу та Верховної Ради функціонують контекстно вільні і залежні дискурсивні засоби знецінення опонента, а їх співвідношення варіюється: в дискурсі США знецінення здебільш досягається за рахунок лексикалізованих маркерів з інгерентно властивим девальюативним значенням; а в дискурсі України – контекстно залежними синтаксичними засобами. У культурному відношенні це пов'язано з давніми традиціями парламентаризму в Америці і з його становленням в незалежній Україні ХХІ століття.

Відмічена варіативність стратегій неввічливості в парламентських дискурсах США і України закорінена також у властивостях домінуючого етосу певної лінгвокультурної спільноти: у превалюванні ввічливості дистанціювання в культурі Північної Америки та ввічливості зближення в комунікативному просторі України.

У цілому, варіювання стратегій і засобів непарламентської мови у парламентських практиках різних країн засвідчує важливу роль культурної концептуалізації комунікативної поведінки в цілому і принципів (не)ввічливості зокрема.

Література

1. Шевченко І. С., Петренко О. М. Дискурсивні стратегії неввічливості у когнітивно-прагматичному вимірі. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. Вип. 70. С. 91–101.
2. Wodak R., van Dijk T. A. (Eds.). *Racism at the top: Parliamentary discourses on ethnic issues in six European states*. Klagenfurt, Austria: Drava Verlag. 2000. 391 p.
3. Zima E., Brône G., Feyaerts K. Patterns of interaction in Austrian parliamentary debates: The pragmasemantics of interruptive comments. *Ilie C. (Ed.) European Parliaments under scrutiny: Discourse strategies and interaction practices*. Amsterdam, Netherlands: John Benjamins. 2010. P. 135–164.
4. Shevchenko I., Alexandrova D., Gutorov V. Impoliteness in parliamentary discourse: a cognitive-pragmatic and sociocultural approach. *Cognition, communication, discourse*, 2021. #22. P. 77–94. URL: <http://doi.org/10.26565/2218-2926-2021-22-05> (Last accessed: 15.11.2021)

ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОГО КОНТАКТУ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Шпак О. В. (Харків)

Вплив глобалізації на мову і мовлення людини, еко-принципи, якими мовець керується під час спілкування, характеризують проблеми вивчення еколінгвістики. Медицина на сьогоднішньому етапі свого розвитку визначається розширенням зовнішніх зв'язків та інтенсивним розвитком професійної комунікації англійською мовою. Існує суто практичне завдання дослідження через негайну потребу у навчанні медичних працівників англійській мові для уживання у практиці лікування у зв'язку з світовою пандемією COVID-19. Тож актуальність дослідження полягає у загальній спрямованості сучасної лінгвістичної науки на комплексний підхід до розкриття механізмів продукування дискурсу й специфіки його побудови, а також необхідністю опису екологічності комунікативного контакту у сучасному англomовному медичному дискурсі. Об'єктом дослідження є англomовний медичний дискурс. Предметом роботи

виступають екологічні способи й засоби спілкування англомовних комунікантів у медичній сфері. Метою дослідження є виявлення екологічних особливостей встановлення, підтримання та розмикання комунікативного контакту у медичному дискурсі.

З точки зору еколінгвістики, дискурс розуміється як засіб і спосіб формування соціальних відносин, медичний дискурс – це комунікативний процес у сфері спілкування «лікар-пацієнт», що демонструє універсальні та специфічні дискурсивні ознаки. Суб'єкти медичного дискурсу – лікар, медсестра, фельдшер, пацієнт тощо, які вони залучені у спілкування з метою надання або отримання медичної допомоги у хронотопі – медичний огляд, виклик лікаря додому, обхід в стаціонарі, консилиум, амбулаторний прийом і т.д. Однією з базових категорій медичного дискурсу науковці визнають персуазивність, націленість на «лікування словом», тобто еколінгвотерапевтичну спрямованість. Тож, медичний дискурс є аргументативним типом дискурсу з такими характеристиками, як: особлива тональність спілкування, ситуативна варіативність, вербальна і невербальна екоспецифіка, що впливають на самопочуття пацієнта.

Унісонний комунікативний контакт є еталоном екологічності, оскільки націлений на ефективне вирішення проблеми, спільність інтересів, емоційну підтримку та згоду на партнерство у процесі лікування тощо. За нашими підрахунками, 84% комунікативних контактів в англомовному медичному дискурсі є екологічними. Такт, ввічливість, етикетні засоби комунікації у всіх фазах контакту, висловлення у функціях задоволення результатом, похвали, прояву інтересу до скарг, рекомендацій, співпраці, бажання успіху, підбадьорювання, залучення до спільного вирішення питань тощо виступають нормами екологічного спілкування медиків та їх пацієнтів.

Хоча в якості цільової установки на перший план виходить інформаційний обмін, фатичне спілкування також залишається значимим, так як від успішного встановлення, підтримання та розмикання контакту залежить ефективність лікарської роботи, напр. обговорення клінічного випадку й прийняти правильного рішення щодо застосування

ліків. Однак, інформативність медичного контакту підвищується в екстраординарних ситуаціях, коли йдеться про рятування життя, що й маніфестується у мовленні, яке втрачає етикетні засоби контактостворення, контактопідтримання та контакторозмикання за рахунок активного уживання невербальних компонентів комунікації, медичного сленгу і професіоналізмів, а також відмови від зниженого реєстру спілкування з пацієнтом за принцип інституційності.

Таким чином, екологічність медичного дискурсу досягається за допомогою доцільного поєднання фатики й інформатики, уживання низки унісонних інформативних та фатичних контактостворюючих, контактопідтримуючих та контакторозмикаючих мовленнєвих та немовленнєвих засобів, що направлені на створення позитивної атмосфери контакту між лікарями та їх пацієнтами.

РОЗДІЛ 3
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ
ЯК ЗАСАДИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ПРОЦЕДУРА ЗАМІНИ АНГЛІЙСЬКИХ ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Ахмедова Е. Д. (Харків)

Метою цієї розвідки є вивчення перекладу англомовних художніх порівнянь не як стилістичної фігури, а як концептуальної структури, експліцитної метафори. Спираючись на Дж. Лакоффа та М. Джонсона [4, с. 123], метафору тлумачимо як розуміння сутності абстрактної царини досвіду (домену цілі) в термінах іншої, більш конкретної царини досвіду (домену джерела), що відображається пропозиційною когнітивною моделлю «А є Б», де «А» – домен цілі, а «Б» – домен джерела. Розглядаючи порівняння як експліцитну концептуальну метафору, посилаємося на Ж. Фоконьє та М. Тернера, які визначають його як часткове проектування структур домену джерела на домен цілі [2, с. 146]. На мовленнєвому рівні різниця між порівнянням і метафорою полягає в наявності експліцитного маркера у структурі порівняння [5]. Відповідно, когнітивна модель художнього порівняння має такий вигляд: «А є як Б», де «А» – домен цілі, «Б» – домен джерела / еталон порівняння, а «як» – маркер порівняння.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що наразі у перекладознавстві порівняння переважно досліджуються як мовленнєвий феномен, у той час як перекладацькі розвідки, присвячені метафорі, пропонують когнітивні інструменти аналізу [3; 6], які дозволяють змодельовати когнітивні структури, що стоять за мовленнєвими порівняннями і впливають на їх переклад. Новизна роботи пов'язана із застосуванням когнітивного моделювання задля встановлення кореляцій між лінгвокультурною специфікою порівнянь і процедурами, задіяними у ході їх перекладу.

Перекладацьку процедуру тлумачимо як послідовний хід вирішення конкретної проблеми, при якій перекладач задіяє всі свої когнітивні та мовленнєві здібності [1, 7].

Відповідно, процедура заміни концепту-еталону порівняння – це послідовне вирішення перекладацької проблеми шляхом підбору порівняння, що втілюється когнітивною моделлю, відмінною від моделі порівняння тексту оригіналу [1].

У ході когнітивного перекладацького аналізу було встановлено, що процедура заміни переважно застосовується в українському перекладі англомовних художніх порівнянь, концепти-еталони яких є частиною культурно специфічного знання, втіленого в ідіомах (*smoke like a chimney* – *курити, наче паротяг*) або субкультурного знання, втіленого в алюзіях (*drunk as bandicoots* – *налигалися як свині*; порівняння оригіналу відсилає читача до головного героя комп'ютерної гри “Crash Bandicoot”). Разом з тим, зареєстровані і випадки заміни конвенціональних порівнянь, концепти-еталони яких належать до загальновідомого знання, проте в лінгвокультурі перекладу існують їх ідіоматичні еквіваленти (*white as talc* – *білий немов крейда*). Отримані дані свідчать, що вибір процедури заміни переважно диктується як (суб)культурною, так і мовленнєвою специфікою оригіналу, що спонукає перекладача замінити концепт-еталон порівняння на більш прийнятний для приймаючої лінгвокультури.

Література

1. Ахмедова Е. Д. Заміна когнітивних моделей англомовних художніх порівнянь в українських перекладах. *Збірник наукових праць «Південний архів (філологічні науки)»*. 2021. Вип. 87. С. 78–84.
2. Fauconnier G., Turner M. B. Conceptual Integration Networks. *Cognitive Science*. 1998. Vol. 22, No. 2, P. 133–187.
3. Kovalenko L., Martynyuk A. English container metaphors of emotions in Ukrainian translations. *Advanced Education*. 2018. Is. 10. P. 190–197.
4. Lakoff G., Johnsen M. *Metaphors we live by*. London : The university of Chicago press, 2003. 276 p.
5. Riddell P. Metaphor, simile, analogy and the brain. *Changing English*. 2016. Is. 23 (4), 362–373.
6. Shuttleworth M. Studying Scientific Metaphor in Translation: An Inquiry into Cross-Lingual Translation Practices. *Terminology*. 2017. Vol. 23:2. P. 285–292.
7. Vinay J.-P., Darbelnet J. *Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation*. Amsterdam, Philadelphia : J. Benjamins, 1995. P. 6–50.

TRANSLATING UNTRANSLATABLE

Voronina K.V. (Kharkiv)

Untranslatability has been one of the central problems of both translation studies and practice; its implications have been quite contradictory, which has resulted in numerous discussions and further investigations. The main idea of this paper is to demonstrate possible ways and translators' solutions to rendering a literary work containing lexical units traditionally regarded as untranslatable.

The research is based on one of the most brilliant poems belonging to the genre of nonsense, namely *Jabberwocky* by Lewis Carroll [1] and its translations into French [2]. The poetry is made up of nonconventional lexical units especially coined by L. Carroll for this particular poem. Being a mathematician, philosopher and logician, he created his own lexical units in a way to make them deprived of one given sense, which in its turn resulted in potentially unlimited possibilities of creating new senses. In terms of translation studies, Carroll's lexemes – nonce words – are regarded as untranslatable as they were invented by the author to implement his intention within that particular literary work; they cannot and do not have direct equivalents in the target language. However, numerous translations into many languages prove the possibility of rendering the literary work containing a big number of the lexical units above: “where there is thought and linguistic articulation, there is always a possibility of or a potential for translation.” [3].

In most cases, Carroll chose blending as a word-formation pattern, which resulted in coining new lexical units with two or even more meanings “packed up” into one word. The ability of one lexeme to convey plurality of meanings results in plurality of its possible interpretations and, thus, variety of its reproduction in the target language. Let's consider how the translators into French reproduced the title of the poem *Jabberwocky*. It is worth mentioning that the lexical unit above was invented to name one of the main characters of the poem – a terrible monster. The original lexeme is a result of blending two conventional lexemes: *Jabber* – *rapid, excited, and often incomprehensible speech* and *wacky* – *funny or amusing in a slightly odd or peculiar way*, which means that the imaginary monster is provided

with the corresponding characteristics. Four French equivalents reproduce Carroll's game with senses: *Baragouoquex*, *Barjagoree*, *Barjagouinages* and *Le Jargouineur*. We may assume that the equivalents above are coined on the basis of a French word *baragouiner* – 1. *to gabble; to speak badly*, 2. *to witter, to gibber*. The following equivalents *Charabioquex*, *Charabioquex* and *Le Charabiore* make their own game with senses, reminding at the same time three French conventional lexemes: *carabe (m)* – *ground beetle, carabus*; *charibotée (f)* – *large quantity and chariot (m)* – *trolley, cart*. So, the fantastic creatures above might look like a huge beetle. Another solution *Dragorrhéique* contains the fragment of *dragon* – *dragon*, which makes the reader think of the resemblance of the monster with a dragon. The analysis of the word formation pattern of another equivalent *Folcaquetterie* does not exclude that it was created on the basis of *falconidés* – *falcon*. So, the suggested equivalent provides the monster with the features of a bird. As for the following equivalents – *Balbuvracie* and *Laiüssabirique* – they are so unusual that it becomes hard to make definite conclusions as to their formation. In their turn, they create potentially unlimited possibilities for French readers to create new senses attributing to the creature various features.

As a result of the research, we make a conclusion that translators' solutions greatly depend on both interpretation of each of nonce words and creative approach to reproducing equivalents in the target language. In a number of cases, translators' equivalents may be quite different from Carroll's initial intention, which brings new meanings into the original literary work.

References

1. Carroll, L. *Through The Looking-Glass*. URL: <http://www.gutenberg.org/files> (Last accessed: 15.10.2021).
2. *Jabberwocky de Lewis Carroll en français*. URL: <https://angellier-biblio.univ-lille3.fr/ressources/jabberwockytraduction.html> (Last accessed: 15.10.2021)
3. Uliana E. *Is there such a thing as untranslatability?* URL: <https://medium.com/@elton.uliana.17/is-there-such-a-thing-as-untranslatability-90a50c6c186> (Last accessed: 15.10.2021).

КАРНАВАЛЬНА ЕСТЕТИКА ВЕРСАЛЯ: ЕСЕ ПРО ПРЕКРАСНЕ

Дмитренко Ю.О. (Версаль, Франція)

Естетико-культурологічна складова свята тісно пов'язана з феноменом карнавальної культури, який вирізняється відчуттям душевної гармонії, радості, сміху, гумором і є важливою формою суспільного життя; це стихія життєстверджувального початку та ігрової діяльності, розваг і карнавальної комунікації (за В.О. Самохіною), яка виражається у застосуванні каламбурів, пародій, стилізації, гротеску.

Кожен день мого життя наповнений цими переживаннями, адже я працюю в Версальському палаці, який традиційно називають Chateau Versailles, і який, перш за все, пов'язується з «Королем-Сонце» – Людовиком XIV. Усюди естетична атмосфера: історичні реліквії – Дзеркальна галерея, Мармуровий двір, картини, надзвичайно красиві форми кустарників, ідеальні газони в парковій зоні. Головний садівник «Садів Версаля» Ален Баратон – ландшафтний дизайнер – працює в самому розкішному парку Європи. Він живе в невеличкому будиночку неподалечку від Великого Трианону, де колись гостював сам Мольєр.

У цьому ландшафтно-архітектурному ансамблі Версаля та в самому Шато регулярно відбуваються карнавалізовані церемонії, пронизані духом античного гедонізму і галантності XVII ст. Все нагадує про Людовика, коли відбувалися придворні світські святкування, які ґрунтувалися на високохудожніх підставах жанрового багатства мистецтва в просторовому континуумі потіх, жартів, відпочинку та забав.

Фантастичні видовища, надзвичайні костюми створювались у рамках таких художніх стилей, як бароко і класицизм та відображали маскарадно-ігрове світовідчуття. Шарль Перро порівнював час правління «Короля-Сонце» з віком Августа, а Дюма – з «віком Людовика XIV».

Стилістичний бік карнавальної культури Версаля того періоду пов'язаний з критеріями класицизму. Драматург Мольєр і композитор Люллі зробили значний внесок у підготовку карнавальних дій – балів, маскарадів, феєрверків, комедій, балету, опери, концертів, речитативів. Людовик XIV розмовляв на французькій, отже він був законодавцем моди на національну мову. Під час його правління не існувало лінгвістичної єдності, і мова істинно французька була в ходу лише в Іль-де-Франс. Міжнародною мовою, зрозуміло всім, була латина. Король прагнув, щоб освіченими були всі без винятку його піддані. Так, син шпалерника Мольєр навчався разом із принцом де Конті. Це був час гострословів, час жартівників: «Я намагаюсь, як можу, щоб не бути нудним», – говорив літератор Сент-Евремон.

Серйозне, смішне і прекрасне – основні складові карнавалу. Словесні сміхові (в тому числі, і пародійні) виступи різного роду (які виділено М.М. Бахтіним), були в карнавальних урочистостях Версаля. Карнавальні дійства епохи бароко – не просто свята, а можливість пограти в «перевернутий» світ: Версальські блазні мали дозвіл з'явитися на бал в образі короля, а сам король ставав блазнем – тобто творча свобода домінувала. У постановці Люллі «Балет ночі» Людовик виступив у ролі актора в костюмі Сонця (цей символ означав королівську владу) і був персоніфікований у віршах, одах та придворних спектаклях. Розваги – розкішне та необхідне обрамлення його політики.

Феномен Версальських торжеств епохи Людовика XIV віддзеркалюється у постійних виставках, які проводяться в Шато Версаль. «Нехай почнеться свято!» – девіз однієї з виставок, що відкрилася під назвою «Придворні свята і розваги, присвячені забавам, яким віддавалися наближені Людовика XIV». Виставка являла собою нескінченну різноманітність і кмітливість розваг при дворі (наряди короля, ігри його придворних, а також публічні виступи, вогняні потіхи, домашні спектаклі).

Увагу на виставці приділено і показу азартних ігор, а також ігор, які вимагали фізичної активності (полювання, танці на балах, пел-мел – гра, в якій дерев'яною кулькою треба було потрапити в залізне кільце, підвішене в кінці довгої алеї). На виставці представлено також наряди короля та його приближених, зокрема, фавориток – мадам де Монтеспан та мадам де Севіньї – які символізували моду того часу, а також предмети розкоші – вази з яшми, агатові кубки, античні камеї, медалі з надписами «Nes Pluribus Impar» («Серед багатьох немає тобі рівного»). Помилуватися можна було

картинами Шарля Лебрена, ландшафтами придворного садівника Андре Ленотра, архітектурними спорудами Жюля Ардуена-Мансара: фаворити «Короля-Сонце» створили неповторний класичний стиль карнавальної культури Версаля, його естетику, яка вражає і сьогодні як «ода» красі, монументальності, екстравагантності та величності.

ОБРАЗИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ ВИПУСКНИКІВ ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНИХ МОВ ХНУ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Кальниченко О. А. (Харків)

У зв'язку з глобалізацією, міграцією та цифровою революцією переклад, у тому числі й усний, набуває такого надзвичайного поширення в світі, що перетворюється на

одну з визначальних рис двадцять першого століття. Отож не дивно, що перекладацтво виходить на перший план як тема чи сюжетний засіб у художній літературі. Тим часом у сучасному перекладознавстві, коли межі між літературою «художньою» та «нехудожньою» стали нечіткими, спостерігається з середини 1990-х років так званий «белетристичний поворот» (“fictional turn”), у відповідності з яким ідеї та міркування щодо всіляких граней перекладу в творах художньої літератури та кінематографу мають бути включені в рамки перекладознавства, так само як і образ перекладача чи тлумача, що з’являється в художніх творах. Цей поворот у дисципліні атестується зустрічним рухом. З одного боку, письменники (як-от, Хорхе Луїс Борхес, Хуліо Кортасар, Італо Кальвіно, Жозе Сарамагу, Габріель Гарсія Маркес та інші) все частіше використовують переклад як тему для художнього письма, як метафору для розмислів про суспільні процеси, а з іншого боку, спостерігається підхід з погляду теорії перекладу, коли література служить джерелом теоретичних роздумів про переклад, перекладання та перекладачів (див. праці Адріани С. Пагано, Розмарі Аррожу, Клауса Кайдла, Дірка Делабастіти та інших) [6].

Звісно, що тема перекладу не є чужою і для письменників, які свого часу закінчили відділення перекладачів у Харківському університеті і мають великих досвід перекладацької роботи. Вигадані персонажі часто служать для відбиття стереотипних уявлень, прийнятих в суспільстві, зокрема, щодо зображення певних професій, як-от, лікарі, вчителі, детективи, а останнім часом і перекладачі. Так, у повісті Інни Мельницької «Український ешелон» викладено наступне стереотипне уявлення про перекладача під час окупації: *«Даша проходила за двома статтями: п’ятдесят вісім, один «а» та п’ятдесят вісім, пункт 6 – над Дашею висіло страшне слово «перекладачка». Чому «перекладачка» гірше, ніж «поліцай», важко сказати»* [3, с. 68]. У багатомовній повісті В’ячеслава Новікова «Русский перевод» [4] йдеться про особливості роботи синхронного перекладача, про підготовку синхроністів та про конкретні проблеми перекладу та їх вирішення, а в кіноповісті Сергія Потімкова – про особливості роботи військового перекладача в зоні конфлікту [5]. Ігор Ільїн у повісті

«Легенды Ико» [1] використовує прийом «знайденого рукопису» і його удаваного перекладу, додаючи до тексту вступне слово «перекладача», яке демонстративно деталізоване для створення враження документальності, а в сам текст включено численні екзотизми, пов'язані з півднем Африки, справжні оригінальні приказки та фрагменти пісень на кваньяма тощо. Більш того, повісті передує передмова Олександра Кальниченка, яка є дослідженням явища псевдо-перекладу [2] .

З погляду пріоритетів перекладознавства, ця тенденція виявляє зростаюче зацікавлення в перекладачах як людях (окремих особах, членах професійної групи, членах громад), які завжди працюють у певних контекстах і мають справу з багатьма проблемами: економічними, статусними, психологічними, соціальними, етичними та питаннями, що пов'язані з ідентичністю.

Література

1. Ильин И. В. Легенды Ико (из тетрадей найденых в Торреш Ведраш). *Протей : Перекладацький альманах/* за ред. О. А. Кальниченка. Харків : Вид-во НУА, 2009. Випуск 2. С.163–218.
2. Кальниченко О. А. Псевдопереклад як перекладознавча проблема. *Протей : Перекладацький альманах/* за ред. О. А. Кальниченка. Харків : Вид-во НУА, 2009. Випуск 2. С. 148–162.
3. Мельницька І. Український ешелон. *Березіль*. 2000. № 1-2. С. 27–153.
4. Новиков В. А. Русский перевод. *Протей : Перекладацький альманах/* за ред. О. А. Кальниченка. Харків : Вид-во НУА, 2006. Випуск 1. С.184–243.
5. Потимков С. Ю. 13 месяцев солнца : киноповесть. Харьков : Факт, 2017. 164 с.
6. Kaindl K. Representation of translators and interpreters. *Handbook of Translation Studies*. Amsterdam & Philadelphia : JohnBenjamins, 2012. Vol. 3. P. 145–150.

ПЕРЕКЛАД ВЕРВАЛЬНО-ВІЗУАЛЬНИХ КАЛАМБУРІВ: КОГНІТИВНИЙ МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Коваленко Л.А., Мартинюк А.П. (Харків)

1. Метою цього дослідження є поєднання інструментів перекладацького та когнітивного мультимодального аналізу комунікації задля встановлення процедур (відтворення, заміни, згортання / пояснення змісту, опущення, додавання) та стратегій перекладу одомашнення та очуження) вербально-візуальних каламбурів. Матеріалом дослідження є 30 вербально-візуальних каламбурів, знайдених в американському трагікомічному анімаційному серіалі “BoJack Horseman” та їх переклади українською мовою.

2. У когнітивному ракурсі *вербальний каламбур* постає як одиниця мовлення, яка, як і будь-який інший гумористичний стимул, активує у свідомості реципієнта дві інконгруентні концептуальні структури, адже будь-який вияв гумору базується на феномені інконгруентності. *Вербально-візуальний каламбур* є мультимодальною одиницею комунікації, що містить вербальний (мовленнєвий) і візуальний (зображальний) компоненти й існує у двох різновидах: 1) каламбур, де обидві інконгруентні концептуальні структури активуються вербально, а зображення лише дублює/специфікує інформацію, репрезентовану мовленням; 2) каламбур, який активує одну з інконгруентних концептуальних структур вербально, а другу – візуально, за допомогою зображення [2]. Р. Барт називає інтерфейс зображення і тексту першого типу закріпленням (*anchorage*): текст як пульт управління проводить реципієнта через лабіринт можливих інтерпретацій, конкретизуючи значення зображення, а інтерфейс другого типу – зв’язуванням (*relay*): текст привносить значення, які не містяться в зображенні [1, с. 38–41].

3. Вербально-візуально каламбури є практично неперекладними, оскільки на додаток до необхідності передати гру слів, закорінену, як правило, на лінгвокультурно специфічній омонімії, полісемії чи паронімії, перекладач стикається ще й і з проблемою узгодження тексту і зображення. Наприклад, переклад вербально-візуального

каламбуру першого типу, що активується за взаємодії зображення антропоморфної корівки-офіціантки та її висловлень, адресованих відвідувачам кафе, *Here's the check. And this cow likes getting tipped*, передбачає врахування перекладачем тієї обставини, що у свідомості американського реципієнта вислів *to tip a cow* активує дві інконгруентні концептуальні структури, що належать до різних царин досвіду («дати чайові» – домен СЕРВІС У КАФЕ/РЕСТОРАНІ і «повалити» – домен ІГРИ/ЗАБАВИ), що і створює гумористичний стимул. Відтворення у перекладі каламбуру другого типу, де одна концептуальна структура активується висловом, як наприклад, *I always make a beeline to see my feline* (буквально: «я завжди мчуся найкоротшим шляхом, щоб побачитись зі своєю кішкою»; ідіома *to make a beeline* актуалізує своє ідіоматичне значення), а друга, інконгруентна першій концептуальна структура, активується зображенням, що актуалізує буквальне значення одного з компонентів ідіоми, репрезентуючи антропоморфного джмеля (*bumblebee*), який мчиться в авто на великій швидкості на зустріч з коханою, передбачає не просто відтворення значення, активованого вербально (що само по собі є практично недосяжною ціллю, оскільки ідіома *to make a beeline*, як і більшість ідіом, демонструє лінгвокультурну специфіку), а й узгодження цього значення із зображенням.

4. Видається, що єдиною комунікативно адекватною стратегією перекладу вербально-візуальних каламбурів є одомашнення через заміну вихідної англійської ідіоми на відповідну українську або описове пояснення змісту вихідного вислову. Жодна із виявлених перекладацьких процедур не включає зображення в конструювання змісту.

Література

1. Barthes R. Rhetoric of the image. *Image. Music. Text*. London : Fontana Press, 1977. P. 32–51.
2. Kovalenko L., Martynyuk A. Verbal, visual, and verbal-visual puns in translation: cognitive multimodal analysis. *Cognition, Communication, Discourse*. 2021. 22. P. 27–41.

МЕТАМЕТАФОРА ТА КОНЦЕПТИ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

Корінь С. М. (Харків)

На етапі розвитку мовознавства актуальним є дослідження явищ у межах лінгвістики та культури. Лінгвокультурологія розглядається як комплексна наукова дисципліна, що виникла на стику лінгвістики та культурології. У центрі вивчення лінгвокультурології – взаємозв'язок та взаємодія мови та культури. Цей процес досліджується як цілісна структура одиниць у єдності їх мовного та позамовного змісту. Задіяні системні методи та орієнтація на сучасні пріоритети. [1, с. 4]. Згідно з М. Ф. Алефіренко, концепти є смисловими квантами людського буття. За певних умов кванти можуть перетворюватися на спеціалізовані «гештальти» буття. Концепти характеризують буття у всій повноті, як повсякденного стану, і сенсо-життєвих орієнтирів [2, с. 18].

Концепт характеризується як подвійна сутність, що має дві сторони: «Мовленнєва сторона (що є проявом вербального характеру), в даному випадку концепт є реальністю, що відображається у свідомості через мову; смислова сторона, коли в текстовому концепті вбачається образ, у якому втілюються певні культурно-обумовлені уявлення персонажів художнього дискурсу про світ» [3, с. 235].

Між концептом та культурою існує особливий зв'язок. Концепт є згустком культури у свідомості людини. За допомогою концепту культура входить у ментальний світ людини. Через концепт людина отримує доступ до культури і може впливати на неї [4, с. 40].

Д. С. Лихачов класифікує лінгвокультурологічні концепти на такі групи: універсальні, етнічні, групові, індивідуальні (пов'язані з особистою системою цінностей) [5, с. 280–287].

Метаметафор є складною ієрархічною структурою. Концепція метаметафори спирається на наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Метаметафора поєднує у собі ряд метафор, які мають єдину семантику та мету. Метаметафора вводить

код іносказання, що трансформує семантику об'єктів, які описує художній текст, семантику художніх образів і концептів. Окремі метафори, що входять до структури метаметафори, створюють ієрархічний код, який дає можливість реципієнту сприймати об'єкт опису як цілісну систему [6, с. 38].

У зразках художнього дискурсу, що розглядаються нами, виділено концепти, утворені за допомогою метаметафори. Метаметафора формує концепт насамперед у образно-асоціативному шарі. Атрибути метаметафори порівнюються з атрибутами концепту у цьому шарі. Надаючи нові характеристики образу художнього тексту в образно-асоціативному шарі, метаметафора збільшує семантичний обсяг у змістовому шарі та уточнює інформацію про концепт у предметно-чуттєвому шарі.

Вживання метаметафор у романі Франца Верфеля «Verdi. Roman der Oper» має ряд особливостей, які втілюють авторські інтенції. Одним із головних концептів художнього дискурсу є концепт VENEDIG. Венеція постає перед читачем як у реалістичному, так і у метафоричному описі. Автор, не порушуючи загальноприйнятий у свідомості образ Венеції, доповнює його з допомогою запровадження метаметафор новими несподіваними характеристиками.

Література

1. Воробьев В. В. Лингвокультурологическая парадигма личности. Москва, 1996. 169 с.
2. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка. Москва, 2010. 288 с.
3. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози: монографія. Київ, 2003. 296 с.
4. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Москва, 1997. 824 с.
5. Лихачев Д. С. Логический анализ языка. Культурные концепты. Москва, 1991. С. 280–281.
6. Коринь С. Н. Системная роль метаметафоры в художественном дискурсе. *Актуальні проблеми філології: мовознавство, перекладознавство та методика викладання філологічних дисциплін: матеріали II міжнар. наук.-практичн. конф. (Маріуполь 29–30 вересня 2011)*. Маріуполь, 2011. С. 37-40.

**АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ТРУДНОЩІВ ТА ХИБНИХ СТРАТЕГІЙ
ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ
ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ КУРСІВ**

Котляров Д. М. (Харків)

Паралельно із розвитком перекладознавства останніми роками можна спостерігати зростання кількості досліджень у сфері методики навчання перекладу, зокрема таких, що пов'язані з вивченням труднощів, з яким стикаються перекладачі в умовах ентропії. Цінність таких досліджень полягає в тому, що їхні результати можуть суттєво змінити принципи побудови відповідних курсів з підготовки перекладачів.

Не зважаючи на те, що останнім часом з'явилось кілька публікацій з означеної тематики [1; 2; 3; 4], загальна кількість досліджень залишається все ще критично малою. Більш того, матеріал цих досліджень охоплює декілька периферійних сфер перекладу (музикознавча, релігійна, міфологічна, міждисциплінарна), залишаючи такі набагато більш затребувані сфери перекладу, як політика, економіка, медицина тощо, поза увагою. Дане дослідження покликане виправити цей недолік. А отже, його метою, було виявити та проаналізувати труднощі, що призвели до використання помилкових перекладацьких стратегій, а також, описати самі ці стратегії. Реалізація цієї мети передбачала вирішення наступних завдань: підібрати матеріал для перекладу; відібрати випробуваних; забезпечити необхідні умови для здійснення перекладу відібраного матеріалу випробуваними; перевірити правильність запропонованих ними варіантів перекладу; виокремити та систематизувати джерела труднощів, що стали причиною хибних перекладацьких трансформацій; проаналізувати самі хибні трансформації; сформулювати попередні висновки.

Щоб сформувати матеріал дослідження було відібрано 6 найбільш популярних політичних тем, в межах яких з оригінальних періодичних видань було відібрано 115 термінологічних одиниць українською і стільки ж одиниць англійською. Для участі у

дослідженні було обрано 80 студентів третього та четвертого курсу перекладацького відділення факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Випробувані здійснювали переклад означених термінологічних одиниць в умовах обмеженого часу та не маючи доступу до будь-яких довідкових джерел.

Результати дослідження показали, що джерелами труднощів при перекладі громадсько-політичної лексики були: брак фонових знань; низька частотність вживання певних термінів, або деяких їхніх значень; міжмовна та внутрішньомовна інтерференція; структурна складність словосполучень (особливо якщо послідовність їхніх складових відрізняється від рідної мови). Серед хибних перекладацьких стратегій для подолання віще-згаданих труднощів можна назвати: дослівний переклад, невдалий добір смислових трансформацій, невдалий вибір варіантного відповідника. Результати даного та подібних досліджень мають певною мірою змінити зміст навчання перекладу, зокрема у частині формування перекладацьких вправ та побудові навчального процесу.

Література

1. Черноватий Л. М. Джерела труднощів при навчанні майбутніх перекладачів спеціальних термінів (на матеріалі музикознавчої термінології). *Вісник СумДУ*. 2005. № 6. С. 136–143.
2. Черноватий Л. М. Проблеми інтерпретації ускладнених текстів майбутніми перекладачами. *Нова філологія* : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. Вип. 28. С. 257–262.
3. Черноватий Л. М. Моделі поведінки майбутніх перекладачів в умовах ентропії та шляхи підвищення ефективності навчання. *Іноземні мови*. 2007. №1. С. 28–32.
4. Chernovaty L. M. Causes of text misinterpretation and translator's strategies under the conditions of ambiguity. *Preklad a kultura*
5. Nitra-Bratislava : Univerzita Konstantina Filozofa, 2015. P. 199–209.

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД ДЛЯ ОСІБ З ВАДАМИ ЗОРУ ТА СЛУХУ

Лук'янова Т. Г. (Харків)

Дослідження присвячене особливостям адаптації аудіовізуальних текстів для осіб з вадами слуху та зору. *Метою* є вивчення правил субтитрування для осіб з вадами слуху та правил аудіодескрипції для осіб з вадами зору, а також визначення потенційних проблем при адаптації текстів. *Актуальність* визначається необхідністю збільшення об'ємів доступної аудіовізуальної продукції для зазначених груп.

Європейські стандарти субтитрування обумовлюють дотримання певних правил для створення субтитрів: 1) горизонтальне розміщення субтитрів у нижній частині екрану, 2) один-два рядки, 3) число символів у рядку – 35-39 (до 42-ох для Netflix), включаючи пробіли та знаки пунктуації, 4) блідо-білий колір тексту, 5) шрифт – Arial, Helvetica, Verdana, 6) розмір репліки та субтитру мають бути приблизно рівними, 7) кількість символів за секунду не має перевищувати 20-ти одиниць (15-ть – середня кількість), 8) субтитр має залишатися на екрані від однієї до шести секунд, залежно від швидкості зміни кадру, 9) використання дефісів для діалогів, 10) логічне сегментування субтитру тощо.

Оскільки швидкість та навички читання осіб з вадами слуху інколи можуть бути нижчими, виникає необхідність адаптувати текст, використовуючи більш лаконічні висловлення. Звукові повідомлення, що не є діалогами чи монологами також мають бути перекодовані у візуальній (письмовій) формі. Субтитрування для людей з вадами слуху має синхронізуватися з наявністю персонажа у кадрі, оскільки необхідний певний час для ідентифікації мовця. Також існує можливість позначати мовця стрілочкою, яка з'являється у момент говоріння персонажу, чи за допомогою тексту іншого кольору. Конкретизація інформації щодо статі, акценту, емоційного стану мовця за кадром також видається важливою.

Аудіодескрипція (або тифлокоментування) розповідає про події на екрані, зміну місця дії, образи, міміку, жести персонажів. Тифлокоментар розміщують між діалогами

через певний проміжок часу, щоб не відбулося накладання опису та діалогу. Опис має бути лаконічним, влучним, переважно у теперішньому часі, без зайвої деталізації, без суб'єктивного відношення укладача аудіоопису до персонажів, подій, емоцій та аудіовізуального продукту загалом тощо. З обережністю треба використовувати метафори, порівняння, особливо, які стосуються кольорів.

Висновок. Адаптовані субтитри та аудіодескрипція уможливають доступ до кіно-, відео-, фоно-, фотопродукції та їх комбінацій. Звукові ефекти та музика роблять аудіовізуальний продукт реалістичним. Майбутні фахівці у зазначених сферах повинні знати стандарти субтитрування та аудіодескрипції для зазначених вище груп, уміти швидко виділяти головне і коротко охарактеризувати його, бути спостережливими, володіти навичками субтитрування та тифлокоментування.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ СУЧАСНИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ЗАГОЛОВКІВ

Мельник О.М., Соловій С. Я. (Івано-Франківськ)

Сьогодні помітним є збільшення кількості перекладів світових бестселерів – популярних бізнесових та економічних книг. Дослідницьку увагу привертають назви видань як засоби мовного впливу на читача. Ми проаналізували перекладацькі рішення щодо 31 заголовка, від яких залежить успішне спілкування авторів із аудиторією. Слушною видається думка про те, що «... перекладач узагалі несе відповідальність не стільки за адекватність перекладу, скільки за атрактивність нової назви тексту, запропонованої ним» [2, с. 129].

Розгляньмо лексико-граматичні трансформації, які застосували перекладачі з метою увиразнення назв. Найчастіше трапляються заголовки із пропущенням слів (у 8 назвах, як-от: «*Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними*» / «*The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality Deeping Segregation and Failing the Middle Class*» Р. Флориди) та компенсацією засобів (у 7 назвах, наприклад: «*Крах. Моя невдача*

в стартап-бульбашиці» / «*Disrupted: My Misadventure In The Start-Up Bubble*» Д. Лайонса). Прикладом конкретизації значення є переклад назви Д. Єргіна «*Великий куш. Всесвітня історія боротьби за владу, гроші, нафту*» / «*The Prize. The Epic Quest for Oil, Money and Power*». Лексема «prize» означає «нагороду», а в перекладі вжито слово з розмовним відтінком («певна сума грошей як винагорода за що-небудь»). Генералізацію значення виявлено у 5 прикладах, зокрема в назві «*Нові зізнання економічного вбивці*» / «*The New Confessions of an Economic Hit Man*» Дж. Перкінса. «Hit man» («a man who is paid to murder someone» – найманий вбивця, злочинець, стрілець) символізує афериста, тож український заголовок виконує оцінно-експресивну функцію. Зміна порядку заголовка і підзаголовка не є поширеною і не впливає на смисл: «*Disciplined Entrepreneurship. 24 Steps to a Successful Startup*» Б. Олета / «*24 кроки до успішного стартапу. Дисципліноване підприємництво*». Додавання слів задля пояснення простежуємо в 4 назвах, наприклад, «*Сімейний бізнес. Найкращі практики для перспективного наставництва та довгострокового управління*» / «*Family Business: Best Practices for Long-Term Stewardship*» К. Мура та Дж. Б. Крейга. Смісловий розвиток застосовано в назві «*Працювати на себе. Як не прогоріти в малому бізнесі*» / «*The E-Myth Revisited: Why Most Small Businesses Don't Work and What to Do About It*» М. Гербера; доречним складником тут є переносне значення слова «прогоряти» («банкрутство»).

Основними способами відтворення назв є частковоеквівалентний переклад (у 21 заголовку) – «*Бізнес під ключ. Як створити компанію, що працюватиме без вас*» / «*Built to Sell: Creating a Business That Can Thrive Without You*» Дж. Уорріллоу; повноеквівалентний (у 9 назвах) – «*Країна стартапів. Історія ізраїльського економічного дива*» / «*Start-up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle*» Д. Сенора, С. Сингера. Повну заміну оригіналу ілюструє переклад назви М. Гербера; автентичний елемент є в перекладі «*MONEYLAND. Грошокрай: чому злодії та шахраї керують світом і як це змінити*» / «*Moneyland: Why Thieves And Crooks Now Rule The World And How To Take It Back*» О. Булло, ідеться про авторський неологізм, що викликає інтерес.

Отже, вважаємо, що сучасні переклади популярних назв вражають своєю мовною формою, мають емоційний ефект і виконують рекламну функцію. Лексико-граматичні трансформації впливають на смислові акценти, однак не порушують авторські концепції. Повноеквівалентний та частковоеквівалентний переклади мінімізують втрати сенсів, що сконцентровані в містких оригінальних заголовках.

Література

1. Коваленко А. М. Заголовок англomовного журнального мікротексту-повідомлення: структура, семантика, прагматика (на матеріалі тижневика Newsweek) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». К., 2002. 19 с. 2. Федоренко Л. В. Принципи перекладу заголовків медійних текстів. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 6. Т. 2. С. 126-129.

ИТАЛЬЯНСКИЕ СЛОВА И ИДЕНТИЧНОСТЬ

Меркантини С. (Харьков)

Ввиду наших текущих форм онлайн-обучения, в течение первого семестра 2021–2022 академического года на кафедре романской филологии и перевода Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина была возможность провести очень особенный курс «Лингвокраїнознавство (Італії)»: одиннадцать специалистов представили столько же регионов Италии, подчеркивая их культурное, историческое, художественное, лингвистическое наследие. Каждый докладчик мог свободно выбирать ракурс для своей презентации с единственным условием выбора информации, которая, по его мнению, лучше всего отражала бы идентичность рассматриваемого региона.

Существуют некоторые наблюдения, которые этот курс позволил сделать: существует ли итальянская идентичность? Есть ли слова (и, следовательно, предметы, события...), с помощью которых итальянец определяет свою географическую принадлежность?

Первое слово, появившееся из выступлений на курсе, – это слово *CAMPANILISMO* (=КАМПАНИЛИЗМ), выраженное или лежащее в основе всех услышанных докладов. Слово *CAMPANILISMO* намекает на тот факт, что каждый жилой центр, большой или маленький, характеризуется наличием церкви и колокольни (*CAMPANILE*). Колоколья в итальянских деревнях – это настоящее «присутствие», которое ведет отсчет времени в промежутках обычно в полчаса или час: количество ударов колоколов в точности соответствует объявляемому времени. Поэтому жители привыкли ощущать присутствие колокольни постоянно, днем и ночью. И это причина, по которой словом *CAMPANILISMO* (местничество, узкоместные интересы, квасной патриотизм) обозначается чувство принадлежности к собственному городу. Как и многие слова на -*ISMO*, итальянское слово *CAMPANILISMO* также выражает закрытую идеологию, которая определяет границы своего семантического поля в отношении с семантическими границами определения противоположного знака, в данном случае в отношении со словом *COSMOPOLITISMO* (КОСМОПОЛИТИЗМ как отношение к действительности тех, кто признает себя гражданами мира выше любых националистических мотивов). В лингвистической сфере отражается ситуация конфликта между идеями, которая складывается между людьми, поддерживающими ту или иную идеологию.

Однако анализ уроков курса «Итальянские регионы», продвигаемого Украинско-итальянским академическим центром в сотрудничестве с кафедрой романской филологии и перевода Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина, позволил понять некоторые интересные и положительные стороны этого явления. Это составит предмет выступления: мы увидим историю некоторых слов, некоторых традиций или художественных проявлений, которые демонстрируют общие черты, которые можно определить как «итальянские», наряду с теми, которые можно определить как «региональные», путем анализа механизмов чувства идентичности и принадлежности, заложенных спикерами курса в своих выступлениях.

Литература

1. Alinei M., Benozzo F. Dizionario etimologico-semanticco della lingua italiana. Bologna: Pendragon, 2015. 206 p.
2. Grande dizionario della lingua italiana [Electronic resource] URL: <http://www.gdli.it/> (Дата обращения: 14.12.2021).
3. Serianni L. L'italiano nella storia di Italia. Firenze: Società Dante Alighieri, 2002. 787 p.
4. Serianni L. Manuale di linguistica italiana. Milano-Torino: Pearson, 2017. 295 p.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ КАЛАМБУРІВ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ

Пешкова О.Г. (Харків)

Мовна гра, в тому числі гра слів, яка є еталонним варіантом її репрезентації, суперечить нашим уявленням про мовностилістичне оформлення наукового дискурсу, принаймні україномовного. За традицією, науковий стиль характеризується поданням інформації в логічно організованій та об'єктивній формі. Але дослідження в галузі психології наукової творчості доводять, що мислення та його мовне вираження не може бути повністю позбавлено оціночності та експресії, що й відкриває двері до наукового дискурсу тим засобам увиразнення тексту, які отримали гіперонімічну назву «мовна гра».

Ще більш актуальним це твердження видається в контексті науково-популярного різновиду наукового дискурсу, тексти якого розраховані на більш масову аудиторію, інтересом якої можна заволодіти не стільки сухими науковими фактами, скільки доступною формою наративу у поєднанні з різноманітними мовно-мовленнєвими засобами його увиразнення.

Гру слів за Діркком Делабастітою визначаємо як текстовий феномен; який використовує структурні особливості задіяної мови, сприймається як комунікативно значуще явище і ґрунтується на подібності мовних форм, що передають різні значення. Особливість визначення Д. Делабастіти полягає в тому, що гра слів спирається не лише

на використання мовного потенціалу, а також розглядається як комунікативно релевантне (тобто функціонально мотивоване) текстове явище. [1, с. 227]

Д. Делабастіта використовує два критерії для встановлення типології гри слів:

а. тип формальної подібності між лексичними одиницями: омонімія, гомофонія, гомографія та паронімія;

б. вертикальне / горизонтальне розрізнення. Вертикальні каламбури – це ті, в яких два (або більше) значення, які можна активувати, є співприсутніми в тому самому слові або послідовності, тоді як у горизонтальних каламбурах йдеться про два (або більше) елементи значення каламбуру, які містяться у двох (або більше) словах чи послідовностях.

Безсумнівно, переклад гри слів утворює цілу низку перекладацьких труднощів, які можуть вирішуватися так само цілою низкою можливих способів, серед яких можна виділити наступні:

1. каламбур вихідного тексту перекладається каламбуром цільовою мовою;
2. каламбур вихідного тексту замінюється мовним засобом, пов'язаним із іншою формою гри слів (повторення, алітерація, рима, іронія, парадокс тощо) з метою відтворення не стільки ефекту каламбуру вихідного тексту, скільки ефекту гри слів;
3. фрагмент вихідного тексту, де відбувається каламбур, вилучається;
4. перекладач передає каламбур вихідного тексту в оригінальному формулюванні, тобто фактично не “перекладаючи” його;
5. перекладач уводить каламбур в іншому фрагменті вихідного тексту, де до цього не було жодного каламбуру;
6. додано новий текстовий матеріал, який включає каламбур;
7. редакційні прийоми, такі як пояснювальні виноски або кінцеві виноски, коментарі перекладача в пролозі чи передмові тощо.

Звернемося до прикладу з науково-популярних текстів.

Спенсер Джонсон у своїй книзі “Who Moved My Cheese?” (переклад Олександри Асташової – «Хто взяв мій сир?») формулює підзаголовок наступним чином: “An A-

Mazing Way to Deal with Change in Your Work and in Your Life”, будуючи гру слів на тому, що частиною слова amazing є слово maze – лабіринт, а за сюжетом метафоричної частини книги її герої ходять лабіринтом. У перекладі ми маємо «Дивовижний спосіб упоратися із змінами», тож каламбур вилучається, що відповідає варіанту 3 за класифікацією Д. Делабастіти.

Аналіз матеріалу на прикладі науково-популярних текстів доводить, що найбільш вживаними методами вирішення перекладацьких труднощів є переклад за допомогою каламбуру в цільовій мові та описовий переклад із фактичною втратою каламбуру, які часто супроводжуються перекладацькими коментарями.

Література

1. Delabastita D. Focus on the pun: Wordplay as a special problem in translation studies. *Target. International Journal of Translation Studies*. 1994. P. 223–243.

МІЖСОБИСТІСНІ РОЛІ ЧОЛОВІКА І ДРУЖИНИ В ТЕКСТІ АНГЛОМОВНОГО АНЕКДОТУ

Птушка А.С. (Харків)

Міжособистісні ролі чоловіка та дружини мають економічне й психологічне підґрунтя. Економічне підґрунтя визначено статевим розподілом видів діяльності з урахуванням фізіологічної здатності жінки до дітонародження й, тим самим, відтворення робочої сили. Такий розподіл ролей дає чоловікові економічну владу над жінкою, закріплюючи за ним соціально-психологічну роль глави сім'ї, в обов'язки якого входить фінансове забезпечення родини, й залишає жінці роль дружини/ домогосподарки/ матері, що має опікуватися проблемами побуту [1].

Від чоловіка очікується, насамперед, стабільне *фінансове положення*. Відповідно, висміюється чоловік, що не виправдовує цих очікувань. Він стає об'єктом негативної телеологічної оцінки *неефективно* (як наприклад: (1), де комізм є результатом

каламбуру на основі омонімії *dear/дорогий, коханий* та *deer/олень*, а також синонімії останнього з іменем персонажу *stag/олень*):

(1) - *We call him Stag.*

- *Why?*

- *He is a dear with no dough* [2].

В той час як від жінки очікується вміння вести домашнє господарство. Жінка, що не вміє готувати, підлягає осміянню і стає об'єктом телеологічної оцінки *неефективно* порівн. анекдот (2), сміховий ефект якого закорінений у порушенні онтологічних норм на підставі перенесення міфологічних персонажів у повсякденну побутову ситуацію за допомогою метафоризованого порівняння чоловіка з грецьким богом й метафоричного уподібнення страв, приготованих дружиною, жертвопринесенню (як відомо, жертви, принесені богам, спалювались на вогні):

(2) - *She treats her husband like a Grecian God.*

- *How's that?*

- *She places a burnt offering before him at every meal* [2].

З іншого боку, висміюється не лише невідповідність жінки еталонній фемінінній ролі, але й власне патріархальний фемінінний еталон як такий. Порівн. (3), комізм якого закорінений у порушенні принципу релевантності (у серйозній тональності спілкування не можна очікувати, що запитання *Чому ця жінка переходить дорогу?* ґрунтується на пресупозиції *Чому вона не готує обід вдома на кухні?*, оскільки таке грубе втручання в життя індивіда суперечить як етологічним, так і лінгвоетологічним нормам):

(3) - *Why did the woman cross the road?*

- *Who cares?*

- *Why isn't she in the kitchen cooking dinner?* [2].

Таким чином, результати аналізу мовної об'єктивації стереотипних уявлень представників англomовної лінгвокультури про економічне підґрунтя міжособистісних ролей *чоловік і дружина* дозволяють говорити про те, що розглянуті анекдоти виконують кілька прагматичних функцій: карнавалізації, патріархальних гендерних

еталонів й, навпаки, регуляції поведінки чоловіка й жінки у відповідності з цими еталонами. Функція регуляції реалізується на основі формування стосовно невідповідного еталону гендерного актанта, що є об'єктом негативної телеологічної/етичної/утилітарної оцінки, негативного почуття-ставлення, що в залежності від змісту анекдоту й емпатії адресата може набувати змісту несхвалення/зневаги/презирства. Чоловік є об'єктом висміювання за фінансову неспроможність, низький соціальний статус, небажання трудитися для забезпечення сім'ї й намагання перекласти цей обов'язок на дружину як невідповідний еталонній ролі захисника-годувальника, а дружина – за невміння господарювати й намагання перекласти цей обов'язок на чоловіка як невідповідна ролі берегині домашнього вогнища. З іншого боку, карнавалізації підлягають і цінності альтернативної феміністської моделі сімейних відносин.

Література

1. Птушка А. С. Мовна об'єктивація стереотипних уявлень представників англomовної лінгвокультури про економічне підґрунтя міжособистісних ролей *чоловік і дружина* у тексті англomовного анекдоту. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1051. С. 93–98.
2. Meiers M. 5600 jokes for all occasions. New York, 1980. 605 p.

КИТАЙСЬКА МОВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Руда Н.В. (Харків)

В умовах глобальної інтеграції та активного взаємовпливу культур іноземні мови привертають до себе дедалі більшу увагу. Відзначається важлива роль, яку відіграють іноземні мови у світі, зокрема, англійська мова. Туристична інфраструктура багатьох країн побудована з урахуванням того, що туристи більшою чи меншою мірою володіють цією мовою. На знання користувачами іноземних мов орієнтовані всі цифрові технології, освітні платформи, технічні засоби комунікації. Очевидно, що «знання іноземної мови дозволяє заводити іноземні знайомства, які згодом призводять до співпраці та ділових зв'язків, тобто розширення міжнародних зв'язків загалом, їх зміцнення» [1, с. 16]. Можна без перебільшення сказати, що людина, яка володіє іноземними мовами, є активним суб'єктом міжкультурної комунікації та різних видів міжкультурного та міжнаціонального обміну на будь-яких рівнях.

Лідуюча позиція англійської мови є незмінною впродовж декількох десятиліть. В той же час використання інших іноземних мов спостерігається значно менше, і їхня популярність практично не збільшується. Однак за останні два десятиліття років відзначається дедалі більша популярність китайської мови в усьому світі і в нашій країні зокрема. Всесвітня епідемія коронавірусу не лише не зменшила кількість бажаючих вивчати китайську мову, а навпаки, ми можемо спостерігати зростаючу активність у цьому напрямі. Можна виділити дві основні причини популярності китайської мови:

1. Бурхливе економічне зростання та посилення ролі Китаю на політичній арені. Весь світ стежить за досягненнями Китаю та його успіхами практично у всіх сферах життя. За останні десятиліття Китай пережив безпрецедентне в сучасній історії економічне зростання і зараз є одним із двигунів світового економічного розвитку. У 2020 році Китай штовхнувся з багатьма погрозами – пандемія, світова економічна криза – і впорався з ними найкраще. Епідемію у Китаї було взято під контроль, і китайська система охорони здоров'я продемонструвала найкращий результат боротьби з нею серед

усіх країн. Економіка Китаю відроджується бурхливими темпами. За обсягом інвестицій у наукові дослідження Китай зараз посідає друге місце у світі. Фінансування науки постійно зростає. За кількістю міжнародних патентних заявок Китай посідає перше місце у світі.

2. Реальна можливість працевлаштування, як у Китаї, так і в своїй країні. Рівень заробітної плати фахівця, який володіє китайською мовою, вищий, ніж у інших працівників. Можливості стажувань, підвищення кваліфікації, здійснення різного виду обмінів із Китаєм набагато реальніші, ніж з більшістю інших країн.

З іншого боку, останніми роками багато говориться і пишеться про концепцію «Один Пояс – Один Шлях», яку активно втілює Китай. Згідно з цією концепцією, Китай планує стати світовим лідером товарно-транспортної системи, опоясати весь світ торговими сухопутними, морськими та авіа шляхами. Такий масштабний проект має на увазі наявність величезної обслуговуючої інфраструктури, а відповідно величезної кількості, як висококласних професійних перекладачів, так і людей, які володіють китайською мовою на середньому або навіть початковому рівні.

Необхідно відзначити також наявність державних програм у самому Китаї, спрямованих на зростання та популяризацію китайської мови та культури серед мешканців інших країн. Таким чином, бачимо, що величезна популярність китайської мови викликана цілком прагматичними причинами. І таку тенденцію ми спостерігатимемо доти, доки Китай залишатиметься на провідних позиціях у світі.

Література

1. Буряк Н.Ю. Взаимодействие языка и культуры в межкультурной коммуникации. *Современные научные исследования: исторический опыт и инновации*. 2015. – С.14–17.
2. 共建一带一路取得的成果令人鼓舞 (外媒看中国) URL: <http://cpc.people.com.cn/n1/2021/0819/c64387-32199216.html> (Last accessed: 27.11.2021).

DISCOURSE OF POWER IN THE TRANSLATION OF “THE POWER” BY N. ALDERMAN

Tashchenko G. V. (Kharkiv)

Language is also a potent instrument able to control people's minds, it plays a crucial part in how values are spread within a culture. Discourses, that become dominating in a certain culture during a certain period of history, establish power relations which strongly influence the worldview of individuals, the sense they make out of the reality surrounding them. Despite having their own opinions, knowledge, beliefs, people act as part of a social group and language is used to engage in social practices which reflect not only values of a given society but also its biases, those based on race, age, gender, etc. As a culture evolves, its discourse evolves as well. Well-known concepts acquire new interpretations, the level of awareness is rising. However, the pace at which such changes are taking place in different cultures may vary significantly which poses challenges for translators of texts dealing with sensitive issues. Thus, western cultures had time to reflect on various aspects of gender while the Ukrainian society is still trying to comprehend all the dangers of gender inequality. For this reason, introduction of a gender-related work of literature through translation requires an increased attention on the part of the translator who is supposed to uncover the main idea of the writer from the perspective of a culture which is less aware of gender issues. It is even more intriguing to explore the challenges of translating a novel where the author reverses the gender roles, thus creating a discourse of her own.

“The Power” written in 2016 by Naomi Alderman shows a world where women somehow received an unexplainable power. The so called skeins appeared near their collarbones allowing young girls to send electrical charges at their own wish, an ability they soon transferred to older women. The balance of power shifts. A new dominant perspective, a new discourse has to rise and it does.

A young girl, whose incredible control over her powers leads others to believe that she can heal, that she is a God's envoy, takes the name of Eve and perverts the traditional religious discourse. Announcing that God is female and it was her who awoke their power, she addresses

the world as if giving all women legitimate grounds to do whatever injustice they consider necessary. The original and the translation both include numerous distortions of religious texts which justify the new order and the new religion. Eve's speech, in many instances, acquires the style of a religious doctrine, an effect which is even enhanced in translation.

Another character, Margot, a woman holding a position of power in one of the states in the USA uses the changes taking place to her own advantage. She exploits the political discourse to get to the top under the claim of protecting young girls from losing control of their powers. Eventually, Margot, creates an army that she is willing to place at the disposal of Tatiana Moskalev, the head of Moldova or at least its part that attacked the other in order to establish the new order. Margot claims to side with a democratically elected president. She simply uses fundamental values of the USA to support further expansion of the influence of women. The translator successfully reproduces clear, assertive speech of the character as well as references to concepts underlying the American society which the Ukrainian readers are undoubtedly aware of. However, the target audience might not manifest the same emotional reaction to the text the Americans would.

Thus, the two spheres which produce the greatest influence on human minds join to start something none of the women would be able to stop, a nuclear war which is so destructive that in its aftermath people forget that the world once was dominated by men. It takes five thousand years for a new discourse to emerge. Interestingly, it is initiated by a man who, supposedly, wrote this book and is addressing N. Alderman to hear her opinion. Both the author of the original and the translator compare gender interpretation in the society to a deceptive, pointless game insisting that it is time to reinvent the world. Every individual has to reclaim their right to choose who they want to be. The translation rather meticulously reproduces the way political and religious discourses are manipulated, though the target cultural background may hinder comprehensive interpretation of all the nuances embedded in the original.

КОГНІТИВНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДУ

Фролова І.Є. (Харків)

Стратегії перекладу мають характерну властивість, що відрізняє їх від стратегій дискурсу: вони є усвідомлюваним наміром перекладача, його прагненням наблизити фрагмент/елемент тексту перекладу до цільової лінгвокультури (стратегія одомашнення або доместикації) чи зберігти специфіку вихідної лінгвокультури (стратегія очуження або форенізації). При цьому перекладач, як правило, у роботі із художнім твором застосовує обидві стратегії, дотримуючися принципу "золотої середини" (О.В. Ребрій). Когнітивна діяльність перекладача у стратегічному аспекті ґрунтується на низці чинників, до яких слід віднести такі: *ІДЕОЛОГІЯ, КУЛЬТУРА, ЧАС, МІСЦЕ, АВТОР/ТВІР, ЧИТАЧ*.

ІДЕОЛОГІЯ є обов'язковим чинником впливу на процес перекладу, оскільки, навіть за умов відсутності жорстких обмежень цензури, перекладач зважає, наскільки відмінними від цільової лінгвокультури є ідеологічні настанови вихідної лінгвокультури, втілені в тексті оригіналу. Як результат, розумова діяльність перекладача у цьому сенсі може бути потрактована як самоцензура.

КУЛЬТУРА є невід'ємною складовою процесу перекладу в його сучасному сприйнятті: переклад сьогодні розуміють як культурний трансфер, а перекладачеві відводять роль посередника у міжкультурній комунікації. За широкого розуміння культури, до неї можна віднести і ідеологію, і низку інших важливих складових, тоді як у перекладацькій діяльності культурний чинник зазвичай зводиться до роботи свідомості перекладача щодо відтворення елементів тексту оригіналу, співвіднесених з фрагментами знання, які відсутні в читача цільового текста, або ж сприймаються ним/нею як культурно "чужі". Це завдання часом спрощується у сучасному глобалізованому світі, натомість труднощі викликає відтворення реалій-історизмів, що можна схарактеризувати як одночасну дію чинників *КУЛЬТУРА* та *ЧАС*.

Дія чинника *ЧАС* утім не обмежена лише осмисленням перекладачем реалій-історизмів та пошуку таких відповідників їхнього вербального втілення, які б належно передавали і денотативний зміст, і культурну позначеність цих одиниць вихідного тексту. Сюди слід також віднести проблему відтворення архаїзмів, яка потребує від перекладача розуміння того, наскільки архаїчною постає одиниця тексту оригіналу для його читача.

Іншою важливою складовою перекладацької діяльності постає розумова діяльність агента, пов'язана із чинником *МІСЦЕ*. Цей когнітивний процес зазвичай описують як *локалізацію* перекладу, аналогічно, можна вести мову і про *делокалізацію*. Очевидно, що тут якнайкраще спрацьовує принцип "золотої середини": якщо відстань або вага приміром мають значне смислове наповнення (близько/далеко, мало/багато) перекладач швидше за все замінить *мілі* на *кілометри*, а *фунти* на *кілограми*, тоді як, за відсутності змістового навантаження, у цьому немає потреби. Складним видається у цьому аспекті відтворення власних назв, у якому часом спостерігається одночасна дія чинників *КУЛЬТУРА* та *МІСЦЕ*: чимало власних назв викликають у читача тексту оригіналу культурні асоціації, передача яких у перекладі не завжди можлива.

Чинники *АВТОР/ТВІР* здавна визнані такими, що потребують розумової активності перекладача, адже одним із важливих завдань художнього перекладу вважається відтворення ідіостилю автора. Хоча на шляху виконання цього завдання перекладач теж стикається із труднощами, викликаними суто мовними та лінгвокультурними розбіжностями, але загалом такі проблеми не видаються нездоланими, оскільки відомо вже чимало способів їхнього вирішення. Часом не власне ідіостиль автора тексту оригіналу, а специфіка його твору вимагає перекладацьких зусиль, "медичний роман", наприклад, містить багато термінів.

Щодо чинника *ЧИТАЧ*, його вплив на розумову діяльність перекладача зазвичай виявляється у вигляді сукупної дії усіх раніше перелічених чинників, але існують і окремі випадки, пов'язані зі специфічними антропними характеристиками потенційних

читачів. Це, зокрема, стосується перекладів "жіночих романів", або перекладу дитячої літератури. Щодо перекладів літературних творів останнього типу, тут одомашнення, як правило, виявляється більш доречним.

Таким чином, когнітивну основу перекладацької діяльності складають перелічені чинники, які діють в свідомості перекладача окремо, або у зв'язку один з одним.

РОЗДІЛ 4
ТЕКСТ І ЖАНР: СУЧАСНІ ТЕОРІЇ

АКТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ІНТЕНСИВНОСТІ
В РОМАНІ ДОННИ ТАРТТ «ЩИГОЛЬ»

Веляник Ю., Венгринюк М. (Івано-Франківськ)

Одним із актуальних завдань сучасного мовознавства є дослідження антропоцентричного потенціалу художнього тексту. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує вивчення таких текстових категорій, як емотивність, оцінність, експресивність та інтенсивність.

Зупинимось детальніше на особливостях актуалізації категорії інтенсивності в художньому тексті. Джерелом дослідження послужив роман «Щиголь» [1]. Його авторка – Донна Тартт – сучасна американська письменниця.

Під поняттям «категорія інтенсивності» розуміють градацію кількості, інакше кажучи, міру експресивності [2]. Слід зазначити, що мовними засобами актуалізації категорії інтенсивності є інтенсифікатори – слова, які служать для вираження більшого порівняно з нормою ступеня ознаки, якості, а також інтенсивності дії, позначених ключовим словом.

Способи використання інтенсивності залежать від самого письменника та його мовленнєвого темпераменту. За допомогою інтенсифікаторів автор виражає суб'єктивне ставлення до предметів та явищ і надає їм оцінного забарвлення: *найгірша із тих ночей, найневинніший звук, найдивовижніша картина, найнесподіваніші уламки*. Саме інтенсифікатори допомагають читачам сприйняти образ певного персонажа, його емоційний стан, риси характеру, зовнішність тощо: *надто тендітна, занадто різка й безжальна, низенького росту*.

Автор вдається до різних мовних і графічних засобів, щоб передати ступінь інтенсивності ознаки, якості, стану чи дії. Це може бути членування слова на морфеми, розтягування слів; вживання ступенів порівняння прикметників та прислівників;

уведення в текст компаративних фразеологічних одиниць, кванторних слів, підсилювальних прислівників. Категорію інтенсивності на синтаксичному рівні яскраво виражають такі мовні засоби, як: окличні речення, складнопідрядні речення з підрядними порівняльними, питально-окличні речення: “Десь на півдорозі моя торба за щось зачепилась, і на якусь мить я подумав, що картина картиною, але мені доведеться позбутися її, як ото ящірка позбувається свого затиснутого між каменями хвоста; та коли я смикнув її востаннє, вона нарешті звільнилась, обсипавши мене дощем подрібненого тиньку”; “Поглянь, хіба ж він не гарненький? Сю-сю-сю!”

У процесі дослідження ми виявили, що градація ступеня ознаки, якості, стану, дії тощо може виражатися за допомогою різних мовних засобів, однак найактивніше – за допомогою зменшувальних та збільшувальних суфіксів (-еньк, -есеньк, -іньк, -енн, -езн) і також деяких префіксів (най-, якнай-, щонай-, пре-) та ін. Наприклад, у виразі *звичайнісінький день* використано суфікс –*ісіньк*, який дає читачеві змогу зрозуміти, що день був уже не таким і звичайним, як це може здаватись. Розгляньмо інші приклади: *тоненька смугаста парасолька, новенькі купюри, байдужісінько, аніякісінького стосунку, під самісіньким носом, чистісінький білий*.

Отже, у романі Донни Тартт “Щиголь” категорія інтенсивності актуалізується на різних рівнях мовної системи: фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному та синтаксичному. За допомогою інтенсифікаторів автор виражає суб’єктивне ставлення до предметів та явищ, відтворює емоційний стан персонажів, їхній внутрішній світ, поведінку, зовнішність. Ми дійшли висновку, що в художньому тексті категорія інтенсивності “працює” на образо- та характеротворення.

Література

1. Донна Тартт. Щиголь / пер. з англ. В. Шовкуна. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 816 с.
2. Туранский И. И. Семантическая категория интенсивности в английском языке. Москва: Высш. шк., 1990. 173 с.

МОВЛЕННЄВИЙ ОБРАЗ ЗЛОЧИНЦЯ І ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ (на матеріалі твору Т.Геррітсен *The Apprentice*)

Івахненко А.О. (Харків)

У сучасній літературі мовна/мовленнєва особистість розглядається представниками кількох наук водночас, адже у мовленні людини віддзеркалюються її психічні особливості, отримана освіта, загальний життєвий досвід, світосприйняття тощо. У своїй роботі «Мовна і мовленнєва особистість: до визначення понять» О. Кулик акцентує увагу на різниці між двома зазначеними поняттями і пропонує їм таке визначення: «Мовна особистість – це людина, вбудована в концептуальну систему мови», у той час як «мовленнєва особистість – людина, здатна говорити, досягати поставленої мети: виразно, доречно, долаючи бар'єри спілкування й уміло використовуючи контексти» [3]. При теоретичній роботі з текстами детективного жанру, на наш погляд, доречніше говорити про аналіз саме мовленнєвої особистості, оскільки такі тексти «не вимагають від читача надзвичайно високого інтелектуального рівня та загальної широкої обізнаності в культурних кодах і способах їх аналізу» [2, с.190].

Ми пропонуємо розглянути мовленнєву особистість маніяка-убивці, зображеного в детективному трилері Т.Геррітсен *The Apprentice* та визначити ступінь її репрезентації в україномовному перекладі («Асистент»), виконаному Іриною Серебряковою.

«Асистент» – друга книга серії «Ріццолі та Айлс», але з першою її пов'язують не лише заголовні персонажі, а і злочинець на ім'я Воррен Гойт, який у попередньому творі Т. Геррітсен потрапив за ґрати завдяки рішучості детектива Джейн Ріццолі.

У цьому романі мовленнєва особистість Воррена Гойта представлена, здебільшого, його роздумами, які зазвичай з'являються на початку або наприкінці розділу. Єдиним виключенням є його діалог із лікаркою-психіатром, котра цікавиться об'єктивними причинами зникнення у людей механізмів самоконтролю, відповідальних за

дотримання законів. Цей діалог записаний на плівку, і саме в такому вигляді представлений у романі.

Внутрішнє мовлення злочинця характеризується складними реченнями, лексикою книжного й підвищеного стилів, вживанням сталих висловів, епітетів, метафор тощо, наприклад: *It was an unexpected event, and I still marvel at the fact that this drama unfolded at my very feet* – складносурядне речення, книжний стиль (2 рази), посилююча конструкція. Переклад: *Це сталося зненацька, і я досі в захваті від того, що вся ця вистава відбулася просто в мене перед очима* – складносурядне речення, нейтральний стиль (2 рази), посилююча конструкція.

Завдяки зазначеним особливостям мовлення, персонаж сприймається як людина освічена, добре знайома з медициною, схильна до філософських роздумів. Рамкова конструкція, вжита у пролозі (він починається і закінчується простим реченням), підказує нам, що убивця любить читати і має непоганий смак. Цікаво, що в оригіналі ці особливості мовлення зберігаються по всьому тексту, у той час як цільовий твір пропонує зміни: в передостанньому внутрішньому монологі переважають прості речення з майже повною відсутністю стилістичних прийомів, наприклад: *Сонце зігріває землю. Від вологого листя підіймається пара.*

Висновок: у цілому, мовленнєвий портрет персонажа в перекладі було збережено. Перспективою є аналіз засобів, за допомогою яких це було зроблено.

Література

1. Геррітсен Т. Асистент. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 2020. 368 с.
2. Івахненко А. О. Мовленнєва характеристика образу Мори Айлз у детективному романі Т. Геррітсен «The Apprentice». *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 17. Т. 2. С. 189–193.
3. Кулик О., Рубан І. Мовна і мовленнєва особистість: до визначення понять. *Теоретична і дидактична філологія*. 2014. Вип. 17. С. 76–89.
4. Gerritsen, Tess. The Apprentice. URL : https://onlinereadfreenovel.com/tess-gerritsen/page,35,42446-the_rizzoli_&_isles_8-book_bundle.html (Дата звернення: 22.11.2021)

СЕМАНТИЧНІ ПРОСТОРИ МОЖЛИВОГО ХУДОЖНЬОГО СВІТУ

Ільїна О. В. (Харків)

Письменник, описуючи реальний світ, створює *художній світ*. Відповідно, у царині художньої літератури текст або дискурс можна витлумачувати як один із можливих світів, «а саме – той, що повністю залежить від його творця – автора. Іншими словами, – зазначає Ю. А. Обелець, – ми розуміємо Можливий Світ художнього тексту, або Художній (белестричний, фікціональний) Світ, як універсальний конструкт із власною ієрархічною структурою» [4, с. 6]. У художньому світі автор може відтворювати або реальний можливий світ або фантастичний можливий світ. Якщо йдеться про реальний світ, то письменник подаватиме свою візію минулого (ідеться про такі жанри, як історичний роман, повість, альтернативна історія тощо) або реалізуватиме ідею сучасного йому життя (соціально-психологічний роман, соціально-побутовий роман, філософський тощо). Якщо ж митець відтворюватиме фантастичний можливий світ, то він працюватиме здебільшого в жанрі фантастичного роману. У можливому художньому світі наявні такі семантичні простори: 1) *найближчий світ*. Опис найближчого світу передбачає звернення уваги на звичайні для людини речі. Сюди належать описи природи, артефактів, інтер'єру та екстер'єру; 2) *світ автора*. Тут доцільно враховувати семантику реальних аналогій, фіктивних аналогій та сумнівів, здогадок [1, с. 44]; 3) *персонажний світ*. Аналізуючи світ персонажів варто досліджувати модальності: деонтичну, алетичну, аксіологічну, дивну. Деонтична модальність становить собою «систему зобов'язань і заборон, що визначаються соціальними чи моральними нормами, які визначають дії персонажів як “дозволені” (можливі), “обов'язкові” (неохідні) та “заборонені” (неможливі)» [2, с. 7-8]; 4) *світ утрачених можливостей*. Аналізуючи можливі світи в романі Амелі Нотомб «Косметика ворога», Ю. О. Лісова говорить, що можливі світи – це світи втрачених можливостей і здебільшого вони «реалізують у собі потенціал внутрішнього діалогу персонажа із роздвоєнням особистості. <...>. Спираючись на мовні вказівки гіпотетичності, за допомогою когнітивного, контекстуального аналізу й логіки

здорового глузду можна кваліфікувати те чи те висловлювання як вербальний прояв можливого світу» [3, с. 91-92]. Дослідниця вказує, що гіпотетичні, умовні речення, питальні частки, питальні займенники, модальні прислівники та подібні мовні одиниці слугують своєрідними маркерами можливого світу [3, с. 92-93]; 5) *потенційно можливий світ*. Потенційно можливі світи наявні в науково-фантастичних творах, де майстри слова описують можливе майбутнє людства. Тут слід звернути увагу на неологічну лексику, назви зорельотів, планет тощо. Найбільш цікаво, що інколи потенційно можливі світи реалізуються в реальному світі. Яскравим прикладом є роман «Двадцять тисяч льє під водою» Г. Жуля Верна про підводний човен «Наутилус». За тих часів подібні човни вважалися чимось нереальним і неможливим, проте вже за сто років субмарини були побудовані; 6) *ірреальний світ*. Ірреальний світ ще називають неможливим можливим світом, оскільки існування подібного світу суперечить логіці. У художньому вимірі до ірреальних світів слід зараховувати твори, написані в дусі фентезі, оскільки в них ідеться про нереальних істот, нереальний час та нереальне місце; 7) *світ реципієнта (інтерпретатора)*. При аналізі будь-якого тексту має місце суб'єктивізм читача.

Література

1. Арзиева Е. Р. Перспективные основы семантики возможных миров в художественном тексте : дисс. ...д-ра филол. наук : 6D011800. Алматы, 2019. 203 с.
2. Іваненко В. А. Конструювання можливих світів в інтелектуальному романі Йена Бенкса: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. К., 2011. 20 с.
3. Лісова Ю. О. Вербалізація можливих світів у діалогічному романі Амелі Нотомб «Косметика ворога». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2019. № 37. С. 90-93.
4. Обелець Ю. А. Темпоральна структура можливих світів художнього тексту (на матеріалі англomовної прози): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2006. 21 с.

КАРНАВАЛІЗОВАНИЙ МЕДІА-ПРОСТІР САТИРИКО-САРКАСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Ковалевська Я. Л. (Харків)

Медіаіндустрія охоплює низку середовищ, які формують нові умови сучасного суспільного життя. Водночас сучасний медіапростір також неможливо уявити без карнавалізаційних процесів [1; 2; 3].

Дослідження ґрунтується на тексто-інтерпретаційному аналізі для визначення наявності сатирико-саркастичного ефекту в карнавалізованому медіа-просторі та на аналізі намірів автора, який вдається до сатирико-саркастичних засобів спілкування.

Вивчаючи роботи сучасних американських авторів [4; 5; 6; 7; 8], ми помітили, що сатира і сарказм визначаються як критичне ставлення до зображуваного явища. Сатира спрямована на явища, що відхиляються від ідеальних уявлень та мають суспільно значущий характер. Сатира розглядається як форма комічного, об'єктом якої є соціальні вади, що мають широке суспільне значення, порушення моральних норм і природних якостей, що є характерними для сучасного суспільства. Також автори більшу увагу приділяють соціальному аспекту, визначаючи цінності суспільства як основний об'єкт сатири. Щодо сарказму, то він значною мірою орієнтований на критику особистості та її якостей у певній ситуації. Недоліки саркастичної людини можуть не поширюватися на все суспільство, але можуть бути унікальними для неї. Тобто сарказм на відміну від сатири критикує окрему людину.

Тексти сатирико-саркастичного дискурсу публікуються в інтернет-газетах чи журналах. Звернення до емоцій читача є відмінною рисою цих статей. Автори не соромляться критикувати соціальні явища, або політичних і громадських діячів у жорстокій формі. Це особливість, своєрідне самовираження, оскільки автори часто критикують відомих людей світу.

У дослідженні американських мультимедійних статей у новому жанрі карнавалізованого медіапростору – інфотейнменті – ми зазначили, що сатира і сарказм живуть незалежно один від одного в межах одного дискурсу: оскільки сатира

розглядається як критика всього суспільства, а сарказм як критика окремої людини. Одне не може існувати без іншого. Таким чином, типовими ознаками цього типу дискурсу є суб'єктивність, негативна оцінка соціальних явищ, неявні саркастичні конотації, особистісно-орієнтована критика.

Література

1. Голованова Н. В. Медіапростір як важливий чинник побудови інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1. С. 27–35.
2. Самохіна В. О. Діалогізм у межах карнавальної рефлексії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2017. Вип. 30. С. 83–90.
3. Самохіна В. О. Карнавалізація у фокусі лінгвокреативної діяльності Homo Artifex. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Methodика викладання іноземних мов*. Харків, 2018. Вип. 88. С. 26–34.
4. Day A. *Satire and Dissent: Interventions in Contemporary Political Debate*. Amber Day, Indianapolis, Indiana: Indiana University Press. 2011. 240 p.
5. Rockwell P. The effects of cognitive complexity and communication apprehension of the expression and recognition of sarcasm. Patricia Rockwell. *New Research on Social Perception* / ed. by John A. Zebrowski. Hauppauge, N. Y. : Nova Science Publishers. 2007. 245 p.
6. Sara Ann Peters. *The Relevance of Sarcasm In Resolving Ambiguous References In Spoken Discourse* [Electronic resource]: Doctoral dissertation. URL: <http://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3508&context=etd> (Last accessed: 07.12.2021)
7. Shepperd K. D. *The interpretation of sarcasm by typically developing children and children with LLD in the school age population* / K. D. Shepperd, Ann Arbor, Michigan : ProQuest, UMI Dissertation Publishing. 2011. 72 p.
8. Simpson P. *On the discourse of satire : towards a stylistic model of satirical humor*. Amsterdam : John Benjamins Publishing. 2003. 242 p.

ЛІНГВОКРЕАТИВНІСТЬ ЯК ІНГЕРЕНТНА РИСА ІДІОДИСКУРСУ

Кузнєцова О. В. (Харків)

Новаторський погляд на речі, вміння створювати нові можливості, унікальні альтернативи залежить від таких фундаментальних якостей мислення як гнучкість, сміливість, самобутність та креативність. Саме креативність є ключовою рисою дискурсивної особисті, яка творить власний унікальний дискурсивний простір. Дискурсивна особистість, спираючись на знання та досвід, виступає у ролі «творця» власної картини світу. У такий спосіб вона виражає індивідуальне сприйняття реальності і тяжіє розділити її з адресатом.

Вербальна та невербальна поведінка креативної дискурсивної особистості, враховуючи екстралінгвістичні фактори, втілюється у «ключових образах, темах, наборі виражально-зображальних засобів, за якими ми впізнаємо «руку майстра» [2, с. 209]. Таким чином, ідіодискурс мислиться як процес інтенціональної лінгвокреативної діяльності дискурсивної особистості.

В ідіодискурсі лінгвокреативність «виступає в якості інструменту реалізації індивідуально-авторського стилю/ідіюстилю, прояву творчого потенціалу, дає можливість урізноманітнити свою творчість, надати їй «нових барв», відмовитись від шаблонності» [1, с. 42]. Особистості, наділені лінгвокреативним мисленням, «володіють тонким відчуттям мови та стилю, що дозволяє їм творчо підходити до процесу текстотворення, вміло граючи з формою та значенням слова. Такі особистості не бояться виходити за загальноприйняті рамки, творити щось нове, вони є «бунтівниками» в іманентному світі мови, творчо впливаючи на нього та на свого адресата» [там само].

Лінгвокреативний тип мислення зокрема відображається в композиції художніх текстів. Автор вдається до сміливих експериментів із шрифтами, простором сторінки, використовує ненормовані відступи між рядками, капіталізацію, формули, графіки, картинки тощо. Креативність також простежується в інтертекстуальних та інтерлінгвальних включеннях, темах, сюжетах, мовних засобах.

Отже, творча індивідуальність автора розкривається у текстовій площині ідіодискурсу завдяки лінгвокреативності. Креативна мовна організація текстового простору демонструє індивідуальне бачення дійсності автором, який рішуче вдається до мовних експериментів.

Література

1. Кузнецова О. В. Постмодерністський комічний ідіодискурс Дейва Баррі: дис. ... канд. філол. наук 10.02.04. Харків, 2019. 241 с. 2. Самохіна В. О., Кузнецова О. В. Ідіодискурс як прояв лінгвокреативного мислення автора в карнавальній свідомості (на матеріалі художніх текстів американського письменника Дейва Баррі). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2017. Вип. 16. С. 207–217.

КОНЦЕПТ «БІЛЬ» В ЕКФРАСТИЧНОМУ І МЕТАЕКФРАСТИЧНОМУ ПРОСТОРАХ ЕСЕ ДЖОНА БЕРДЖЕРА ПРО ТВОРЧІСТЬ ФРІДИ КАЛО

Луньова Т. В. (Полтава)

Спираючись на дефініцію екфразису як вербальної репрезентації творів візуальних мистецтв, сформульовану на основі визначень Л. Шпіцера [7, с. 207], Дж. Хеффернена [5, с. 262] і Л. Генералюк [1, с. 54], і використовуючи просторову модель як метамову опису за Ю. Лотманом [3, с. 389], під екфрастичним простором ми розуміємо оприявлене за допомогою різнорівневих мовних засобів складне когнітивне явище, пов'язане з породженням смислів у процесі вербальної репрезентації творів візуальних мистецтв. На основі запропонованої нами спільно з проф. О. Воробйовою дефініції метакфразису як таких вербальних фрагментів текстів, які, не будучи власне екфразисом, перебувають з екфрастичними контекстами в тісному смисловому і функційному зв'язках, тлумачимо метакфрастичний простір як вербалізовану репрезентацію різноманітних фактів, подій, питань, пов'язаних у текстах з

екфрастичною репрезентацією мистецьких творів. Концепт як «оперативна змістова одиниця пам'яті» [2, с. 89], «мінімальна структурна одиниця знання» [4, с. 38] належить до смислових одиниць, котрі наповнюють екфрастичні й метакфрастичні простори сучасних англomовних есе про візуальні мистецтва. В есе Джона Берджера про живопис Фріди Кало [8] концепт БІЛЬ виконує ключову роль: в екфрастичному просторі він є засобом інтерпретації мистецьких робіт художниці (*“The capacity to feel pain is, her art laments, the first condition of being sentient.”* [8, с. 337]), а в метакфрастичному просторі слугує для актуалізації наративу «приватне життя мисткині» (*“... her probable suicide to escape the pain ...”* [8, с. 335]) і обговорення актуальних соціально-політичних проблем (*“... in the dark age in which we are living under the new world order, the sharing of pain is one of the essential preconditions for a refinding of dignity and hope.”* [8, с. 340]).

Мовним засобом об'єктивації концепту БІЛЬ в аналізованому есе є іменник *pain*, який актуалізує в тексті есе свої узуальні значення “a feeling of physical suffering caused by injury or illness” і “emotional or mental suffering” [6]. До мовних засобів контекстуального уточнення актуалізованого концепту БІЛЬ належать: опис фізичного досвіду відчуття і переживання болю Фрідою Кало (*“... she remembered what she had touched, what was there when the pain wasn't.”* [8, с. 339]), цитування поезії Хуана Хельмана, у якій ідеться про біль (*“... and a man and a woman walking tied / to the apron of pain we put on to wash ...”* [8, с. 338]), авторська інтерпретація здатності людей сприймати біль, здійснена Берджером (*“Much pain is unshareable. But the will to share pain is shareable.”* [8, с. 340]).

Як конститuent екфрастичного і метакфрастичного просторів есе Берджера про творчість Фріди Кало концепт БІЛЬ є одним із засобів генерування смислів «унікальне мистецтво Фріди Кало породжене її здатністю трансформувати власний біль у значущі для багатьох людей мистецькі твори» і «бути справжньою людиною – це мати здатність ділитися власним болем і сприймати біль інших людей».

Література

1. Генералюк Л. Екфразис і гіпотипозис: проблеми диференціації. *Слово і час*. 2013. №11. С. 50–61.
2. Кубрякова Е. С. Концепт. *Краткий словарь когнитивных терминов* / под общ. ред. Е. С. Кубряковой. Москва: Моск. гос. ун-т., 1996. С. 89–93.
3. Лотман Ю. М. Избранные статьи: в 3 т. Таллинн: Александра, 1992. Т.1. 479 с.
4. Мартинюк А. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
5. Heffernan J. A. W. Entering the Museum of Words: Browning's "My Last Duchess" and Twentieth-Century Ekphrasis. *Icons – Texts – Iconotexts: Essays on Ekphrasis and Intermediality* / Ed. by Peter Wagner. Berlin, New York: de Gruyter & Co, 1996. P. 262–280.
6. Pain. *Cambridge dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pain>
7. Spitzer L. The "Ode on a Grecian Urn," or Content vs. Metagrammar. *Comparative Literature*. 1955. Vol. 7. No 3. P. 203–225.

Джерело ілюстративного матеріалу

8. Berger J. Frida Kahlo. *Portraits: John Berger on Artists* / Ed. by Tom Overton. London, New York: Verso, 2015. P. 335–340.

РОМАН Б. ТРАВЕНА «ЗБИРАЧІ БАВОВНИ»: МЕКСИКАНСЬКА ПАНОРАМА 1920-Х РОКІВ

Мандрико О.В. (Харків)

Ім'я німецькомовного письменника Б. Травена (1892-1969) в уяві європейського читача тісно пов'язано з образами Мексики. В середині 1920-х років у німецьких видавництвах друкувалися його мексиканські романи й оповідання. Мода на Б. Травена торкнулася й України: у 1930 році в Харкові вийшов переклад роману «Die Baumwollepflücker» під назвою «Збирачі бавовни» (перекладачі Е. Буркісер, В. Малик). У творчому доробку письменника це був перший великий твір на мексиканську тему.

Зміст роману найкращим чином відбиває його завдання у тогочасній українській культурі: представити реалістичну, правдиву, позбавлена екзотизму оповідь про заокеанську країну. Вже своєю назвою роман долає екзотизовані уявлення про Мексику, що сформувалися у європейського читача. Це твір про трудову Мексику, про страйки робітників і важкі умови праці на ланах, нафтових копальнях, підприємствах країни. Важливою рисою роману є зображення інтернаціонального пролетаріату: американського емігранта (головного героя роману Геральда Гейла), мексиканців-індіанців та мексиканців-креолів, китайців, африканців. Цей багатонаціональний колективний герой промовляє гаслом К. Маркса на червоно-чорному прапорі профспілки: «Proletarios del mundo, uníos! (Пролетарі усіх країн, єднайтеся!)» [1, с. 96].

Зображуючи свого героя у постійному русі в пошуках роботи, письменник створив унікальну мексиканську панораму, в якій взаємно віддзеркалюються соціум і географія, звички людей і поведінка тварин, умови праці і клімат. Тема соціальної боротьби сполучається з темою праці. Адже, як відзначає В. Хойєр, Б. Травен «має дар розповідати історії про працю...» [3, с. 333]. Провідною характеристикою роману є те, що оповідь про працю тут стає водночас оповіддю про землю, яка дає людям і засоби для існування, і радість життя.

Тема праці набуває в романі різноманітного смислового забарвлення: вона сполучена з одного боку зі страйком, а з іншого боку з романтикою. Так романній оповіді передують створена Б. Травеном «Пісня збирачів бавовни у Мехіко», лейтмотивом якої звучать слова: «Мерщій, мерщій на поле, / Бо сонце вже встає!» [1, с. 3]. Образ сонця втілює в пісні ідею експлуатації, а чіткий войовничий ритм збуджує дух протесту. Водночас авторська настанова «Романтику треба вміти бачити й знаходити» [1, с. 38] призводить у фінальній частині роману до оспівування праці погонича худоби. Важкий перехід із величезним стадом через всю країну породжує вже не класові, а естетичні почуття. Гейл у захваті описує красу мексиканської землі: «Навкруги все було зелене. Країна вічного літа. О, ти чудова, о, ти чарівна, повічна, казкова і багата піснями, країна Мехіко! На цьому світі немає тобі рівної» [1, с. 165]. Ця різниця між пролетарською

піснею на початку роману і гімну Мексиці у його фіналі відбиває у собі трансформацію авторського задуму: тяготи безробіття й вагар експлуатації поступаються замилюванню країною і заглибленню у її традиції.

Пересуваючись країною із тисячоголовим стадом худоби, герой навчається не так боротьбі за власні права, як любові до життя. Шлях заробітчанина з ланів бавовни до нафтової свердловини, з пекарні у Тампіко до ранчо за триста п'ятдесят міль від міста перетворюється на шлях любові до країни та її мешканців. На думку М. Бауманна «Збирачі бавовни» – це «роман сповнений радості життя». Формулюючи загальне враження від роману, дослідник стверджує: «Тон роману – гумористичний, стиль – іронічний, точка зору – анархічна» [2, р. 90]. Тож радісним гімном країні, у якій вирують сили життя й любові визначається остаточно авторська точка зору на Мексику.

Література

1.Травен Б. Збирачі бавовни. Харків, 1930. 182 с. 2. Baumann M. B. Traven: una introducción. URL: https://www.academia.edu/4925331/Bauman_brunotraven. (Last accessed: 25.11.2021). 3. Hoyer W. B. Traven, Die Baumwollpflücker // Hefte für Büchereiwesen. XIII. Band. Leipzig, 1929. S. 333.

ТРАНСМЕДІЙНИЙ СТОРІТЕЛЛІНГ

(на матеріалі кінофільму, танцю та інтерв'ю)

Морозова О. І. (Харків)

Трансмедійний сторітеллінг – розповідання однієї та самої історії у різних медіа (художня література, зокрема, дигітальна, соціальні мережі, комп'ютерні ігри, фотографія, живопис, музика, кінематограф, театр тощо). Це трансформація оригінального мономедійного твору, наприклад, книги або фільму, у розважальну трансмедіа-франшизу, приміром, випуску серії фільмів або комп'ютерної гри. Кожен

вид медіа надає реципієнтові можливість подивитися на історію та її діючих осіб під новим кутом зору, а авторові реалізувати власне бачення уявного світу історії.

Трансмедійний сторітеллінг є доволі молодим явищем, але воно вже привернуло пильну увагу теоретиків і практиків. Утім теоретичні підвалини його наукового освоєння розроблені недостатньо, а результати практичного втілення не завжди є переконливими.

Засадничими поняттями у дослідженні трансмедійного сторітеллінгу є наратив, історія та суб'єктивність. На відміну від поширеного у традиційній наратології тлумачення змісту терміна «наратив» як синонімічного терміну «історія», вважаємо доцільним розмежовувати їх. Наратив – це організуючий принцип історії, незалежний від суб'єктивності автора та адресата, від медіа, за посередництвом яких автор розповідає історію адресату. На відміну від наративу, історія – це продукт реалізації наративу у медіа, його суб'єктивного втілення в багатоплановому «естетичному об'єкті» (у дусі Р. Інгардена).

Особливості взаємодії медій ілюструє фрагмент із художнього фільму Квентіна Тарантіно «Кримінальне чтиво», який розглядається у «перед-контексті» його створення та «пост-контексті» його трансмедійного втілення.

L'ESPACE NARRATIF ET SES PRINCIPAUX CONSTITUANTS DANS LES HISTOIRES ALTERNATIVES

Набок М.А. (Київ)

L'étude du discours narratif est connue depuis la fin du siècle dernier, analysant pour l'essentiel son aspect littéraire. Il convient pourtant de souligner que le début du XXIe siècle marque l'arrivée des travaux qui traitent de la narration sous d'autres paradigmes scientifiques (linguistique, psychologie, philosophie, sociologie, etc.).

En ce qui concerne le prisme littéraire, outre les initiateurs français et russes des principaux postulats (M. Bakhtine, T. Todorov, R. Barthes, J. Genette, W. Schmid, M. Foucault), on note

également les scientifiques contemporains étrangers (R. Baroni, S. Keen, J.-M. Schaeffer) et post-soviétiques (E. Nikonova, H. Zhylicheva, I. Papauscha, I. Bekhta, R. Savchuk, O. Kahanovska et bien d'autres), dont les travaux révèlent à des degrés divers les problèmes particuliers du discours narratif en général et les modèles de construction de la réalité artistique en particulier.

Notre tâche consiste à étudier les catégories narratives dans des œuvres littéraires françaises du genre Histoire Alternative (ci-après HA), c'est-à-dire à identifier les caractéristiques linguistiques de la construction des textes de ce type, et d'essayer de déterminer les critères linguistiques pour l'analyse des HA.

Dans ce contexte, il importe de nous référer aux catégories narratives de base qui sous-tendent toute analyse littéraire et linguistique d'un texte de fiction : les catégories de la voix, de l'espace et du temps [3, p. 432]. Ajoutons que la typologie narrative proposée par W. Schmid décrit plusieurs types d'auteurs, qui correspondent à chacun des niveaux du modèle communicatif qu'il a développé. Selon le chercheur, une œuvre narrative se compose de la communication de l'auteur, de la communication narrative et des instances narratives [5, p. 287]. Nous nous appuyons également sur l'idée de G. Genette de trois formes de focalisation (point de vue) : externe, interne et zéro [2, p. 200].

Lorsqu'on étudie la spécificité de la narration des textes du genre Roman Historique, il est nécessaire de comprendre ces traits linguistiques, vu qu'il en existe de nombreuses variétés (utopie, dystopie, histoire alternative) [4, p. 24], donc nous avons tenté d'exposer brièvement les principaux critères linguistiques propres aux HA uniquement.

Ainsi, nous estimons que la principale catégorie narrative qui distingue l'HA des autres genres est celle des relations spatio-temporelles, puisque le sujet d'un roman de ce genre décrit principalement les événements réels qui se sont déroulés dans le passé. Par conséquent, nous supposons que pour une analyse linguistique du texte qualitative, il est nécessaire de considérer : Premièrement, la prévalence du temps passé, ce qui est propre au discours narratif, car les événements en question sont terminés au moment de la narration. La narration est présentée de la part de troisième personne [3, p. 433].

Deuxièmement, une corrélation claire entre la fiction et la réalité en termes de temps-espace, en respectant les séquences chronologiques des événements. Troisièmement, l'accord des noms propres et des faits réels avec ceux littéraires, les noms des lieux (toponymes), des personnages (anthroponymes), les périodes historiques, les titres, etc.

Prenons par exemple le roman de Laurent Binet "*La septième fonction du langage*" et étudions chaque élément à part. Dans l'intrigue, le célèbre scientifique Roland Barthes est tué dans un accident suspect, suite auquel on lance une enquête. Le motif était une mystérieuse "septième fonction du langage" dont personne ne sait rien, car, en se référant à R. Jakobson, nous ne connaissons que 6 fonctions [1].

Bien évidemment que les *Temps verbaux* sont les suivants: Passé Composé, Passé Simple, Future dans le Passé et Subjonctif Passé. Les pronoms personnels de la troisième personne du singulier/pluriel, *il(s)/elle(s)*, pronom impersonnel *on*.

Concernant les noms propres, comme nous venons de dire tout à l'heure, le personnage principal est le scientifique *Roland Barthes* (une personne réelle), son âge, son apparence et ses traits de caractère sont transmis dans le texte de manière que si l'on le connaît à l'époque, on puisse vite le reconnaître. Les événements se déroulent en *France en 1980*, et toute l'histoire se passe donc à *Paris*, où le délit de fuite a eu lieu. On cite ici les toponymes: *Bd Saint-Germain*, *Paris*, *France*, les titres: *café de Flore*, les journaux "*Gai pied*" et "*Les Nouvelles Littéraires*", entreprise de construction "*Vinci*", les séries télévisées "*The Prisoner*". Les anthroponymes: les principaux figurants du sujet sont des scientifiques très connus : *Roland Barthes*, *Roman Jakobson*, *Julia Kristeva*, *Philippe Sollers*, *Gérard Genette* mais aussi d'autres personnages secondaires : *Jean-Edern Hallier* (un écrivain), *André Glucksmann* (un philosophe), *Etienne Balibar* (un philosophe), *Patrick Rambaud* (un écrivain), etc. [1].

De ce fait, nous faisons la conclusion que les textes du genre HA sont principalement définis par les principales caractéristiques linguistiques telles que les temps verbaux, les toponymes, et les noms personnels, tout en ajoutant la corrélation entre temps et espace dans le texte comme la caractéristique plutôt littéraire.

Literature

1. Binet L. *La septième fonction du langage*. 2015 Paris : Grasset.
2. Genette G. *Discours du récit*. Moscow: Sabashnykovykh, 1998. V. 2 : Figures. P. 60–281.
3. Huk O.-M., Bekhta I. Concept of narrative analysis and based approaches. *Young Scientist*. № 11., Lviv, 2020. P. 430–435. URL <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/11/92.pdf> (Consulté le 12.11.21).
4. Ryan, Marie-Laure. Paradoxes temporels dans le récit, *A contrario*, Vol. 13. No. 1, 2010. P. 19–36.
5. Schmid W. *Narratology*. Moscow: Slavic Languages, 2003. 312 p.

РОДОВИЙ ПРОСТІР ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІНТЕГРАЦІЇ АСПЕКТІВ ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ В ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ

Нефьодова О.Д. (Харків)

Інтертекстуальні процеси є проявом лінгвокогнітивної діяльності членів окремої лінгвокультурної спільноти, засобом актуалізації відповідних лінгвокультурно обумовлених компонентів когнітивної картини світу. Інтертекстуальні процеси уможливаються наявністю тезаурусу прецедентних феноменів: лінгвокультурних концептів, що формуються в процесі рецепції та концептуалізації відповідних лінгвокультурних феноменів: текстів, подій, особистостей, ритуалів, об'єктів тощо.

У процесі формування прецедентних феноменів, концептуалізується лише незначна частина всього комплексу ознак вихідного лінгвокультурного феномену. Одним з чинників, які сприяють відбіру та концептуалізації відповідних ознак, є їхня «висунутість» [*salience*], яка, у текстах часто досягається за рахунок контекстуально обумовленого використання маркованих мовленнєвих структур, котрі можуть бути маркованими на всіх мовних рівнях та композиційно (зокрема, в сильній позиції, наприклад, заголовку [1]). Концептуалізовані ознаки лінгвокультурного феномену (аспекти прецедентності у розумінні Р.С. Чорновола-Ткаченка [3]), формують комплексну структуру та відтворюються в процесі комунікації як інтертекст.

Відбір прецедентних феноменів та їхніх відповідних аспектів прецедентності для реалізації у процесі комунікації залежить від низки чинників, зумовлених контекстом комунікації, інтенціями мовців, їхнім тезаурусом прецедентних феноменів тощо. Загальний процес реалізації інтертекстуальності зручно змоделювати в рамках теорії концептуальної інтеграції М. Тернера та Ж. Фокон'є [4].

Застосовуючи теорію концептуальної інтеграції до дослідження інтертекстуальних процесів, прецедентних феномени можна розглядати як вхідні простори [*input spaces*], які інтегрують відповідні комплекси аспектів прецедентності. Контекст ситуації комунікації, інтенції мовців та інші аналогічні фактори обумовлюють характеристики родового простору [*generic space*], до якого проектуються окремі аспекти прецедентності відповідних прецедентних феноменів, що утворюють вхідні простори. У процесі концептуальної інтеграції переважно беруть участь два вхідні простори, водночас більша кількість вхідних просторів (прецедентних феноменів, що беруть участь в інтертекстуальних процесах) також є можливою. Родовий простір, представлений “архетипними концептуальними схемами” [1, с. 109], слугує водночас середовищем проектування та фільтром для зпроекованих в нього при інтертекстуальній інтеграції аспектів прецедентності.

Саме властивості родового простору визначають можливість та успішність інтертекстуальних зв'язків, адже тематична близькість контактуючих прецедентних феноменів не тільки не є обов'язковою умовою успішної генерації інтертексту в процесі комунікації, але й навпаки. Здатність комунікантів інтегрувати якомога більш гетерогенні прецедентні феномени, на наш погляд, і уможлиблює утворення нового знання як емерджентного інтегративного простору, що може супроводжуватися відчуттям «задоволення від тексту» [5] та комунікації.

Література

1. Москвічова О. Емергентні когнітивні структури в поетичному тексті у світлі теорії концептуальної інтеграції *Проблеми гуманітарних наук. Сер. “Філологія”*. Вип. 42. С. 107–118.
2. Самохина В. О., Рыжкова В. В. *Интертекстуальность в диалогическом пространстве англоязычного художественного текста*. Харьков, 168 с.
3. Чорновол-Ткаченко Р. С. *Прецедентний текст як основа реалізації категорії інтертекстуальності: автореф. дис. канд. філол. наук*, Харків, 2007. 20 с.
4. Barthes R. *Le Plaisir du Texte. Tel Quel*, 2015. 112 p.
5. Turner M., Fauconnier G. *The Way We Think*. NY, 2003; 440 p.

ПОДІЄВІСТЬ ОНІРИЧНОГО НАРАТИВУ

Ніколаєнко В.О. (Харків)

Сюжетоутворюючим елементом будь-якого наративу є *подія* як зміна стану, виведення ситуації з рівноваги [1]. Подієвість, або наративність, є однією із базових класичних категорій наративу, яка формує наративний потенціал (‘tellability,’ ‘narrativeness’ або ‘eventfulness’ в наратології вживають синонімічно [2]). Для оніричного наративу характерною є подвійна подієвість – елементи сновидіння, що оповідаються, концептуалізуються як у відношенні до сюжету в світі сновидіння у вигляді сценарію, так і у відношенні до реального життя як прецедент ментальної реальності у формі вказання на порушення сценарію та спроби інтерпретації сновидіння.

Агенція наратора, що переказує сновидіння, концептуалізує його події з точки зору свого реального «Я» та реального світу. Зміни стану, що становлять наративний прецедент, можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми для персонажа [1]. У випадку із сновидінням, яке переказується, основною такою зміною виступає переживання

певного внутрішнього психологічного досвіду, що становить *подію*, варту наративізації – переказу сновидіння. Переказування сновидінь є культурно обумовленою практикою [8], що часто спирається на віру в сакральне, потойбічне значення сновидінь або спроби розгадати підсвідомий зміст сновидіння [3]. При переказуванні сновидінь, наратори прослідковують причини та наслідки подій не тільки стосовно історії сновидіння, а також з точки зору онтологічного досвіду, факту появи цієї події у снах, про що свідчать позанаративні коментарі, які інтерпретують окремі події сновидінь. Отже, навіть якщо сценарій цього сновидіння є абсолютно стереотипним без порушення, самий факт пригаданого сновидіння може спонукати наратора його переказати, що становить зовнішню подієвість оніричного наративу.

Одночасно із цим, події сновидіння часто розгортаються за порушенням сценарієм, що становить його внутрішню подієвість, тобто сюжетні особливості історії.

Основними критеріями події в наративі є релевантність (в масштабах фіктивного світу), фактичність та результативність, консекутивність, незворотність, та непередбачуваність [1]. Події сновидіння в оніричному наративі організовані темпорально, проте їхні логічно-змістові зв'язки ослаблені, і більшість подій сновидіння не задовольняє критеріям події, окрім останнього – непередбачуваності. Порушення стереотипного сценарію є основою подієвості [5] та створює інтригу [2]. Однією з причин практики наративізації сновидінь та зацікавленості людей у цьому вважаємо інтригу, яку створює необмежений сюжетний потенціал сновидіння. Окрім цього, несподіваність як основа внутрішньої подієвості оніричного наративу зумовлена гіпотетичними можливостями сценарію, що не відбулись, і про які було експліцитно повідомлено як про неактуалізовані ('the disnarrated' [6]), які збагачують наративний простір [7]. Отже, сновидіння є основною подією, що переказується, а власне події сновидіння повідомляються через призму інтерпретації та усвідомлення їх оніричного, нереального статусу. Тоді як деякі жанри наративу профілюють результати дій [4], для

оніричного нарративу релевантними є будь-які елементи, що запам'ятались (зовнішня подієвість) та порушення стереотипних сценаріїв або конфлікт (внутрішня подієвість).

Література

1. Шмид В. Нарратология. М.: Языки славянской культуры, 2003. 312 с.
2. Abbott H. Narrativity. *Handbook of narratology* / edited by P. Hühn, J. Meister, J. Pier & W. Schmid. Berlin, München, Boston: De Gruyter, 2014. P. 587–607.
3. Freud S. The interpretation of dreams / translated by J. Strachey. New York: Gramercy Books, 1996. 217 p.
4. Herman D. *Story logic: Problems and possibilities of narrative*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2002. 477 p.
5. Hühn P. Functions and forms of eventfulness in narrative fiction. *Theorizing Narrativity* / edited by J. Pier and J.A.G. Landa. Berlin: de Gruyter, 2011. Vol. 12. P. 141-164.
6. Prince G. The disnarrated. *Style*. 1988. Vol. 22. No. 1. P. 1–8.
7. Ryan M-L. Possible worlds, artificial intelligence, and narrative theory. Bloomington: Indiana University Press, 1991. 291 p.
8. Wax M.L. Dream sharing as social practice. *Dreaming*. 2004. Vol. 14. No. 2-3. P. 83–93.

APHORISTISCHE UND EPIGRAMMATISCHE ZÜGE IM HAGEDORNS FABELWERK

Pichtownikowa L.S. (Charkiw)

Friedrich von Hagedorn (1708–1754), Sohn eines dänischen Staatsrats, studierte in Jena Rechtswissenschaft und war danach Privatsekretär des dänischen Gesandten in London. 1733 wurde er in Hamburg Sekretär der bedeutendsten englischen Kaufmannsgesellschaft. Hagedorn war vor allem Lyriker. In seinem dichterischen Werk finden sich etwa hundert Fabeln, die seinen literarischen Ruhm begründeten [1, 2, 3].

Unter den Fabeln Hagedorns sind kurze oder gedrängte Fabeln zu entdecken, die man mit Epigrammatischem bzw. Aphoristischem in Verbindung bringen kann: „*Der Marder, der*

Fuchs und der Wolf“, „*Das Schäfchen und der Dornstrauch*“, „*Das Hühnchen und der Diamant*“, „*Der Kuckuck und die Lerche*“. Die letzte Fabel besteht aus einem Austausch von kurzen Aussagen und tendiert sehr stark zum Aphorismus. Der richtige Aphorismus, der auch heute durchaus aktuell bleibt, macht den Schluss der Fabel aus: *Das viele Reisen macht die Dummen nicht klüger*. Diese Beispiele bestätigen meine Hypothese, dass die Tendenz zum Aphoristischen, die am stärksten im 20. Jahrhundert ausgeprägt war, auch schon im 18. Jahrhundert und sogar früher existiert hatte. Ich analysiere diesen Zug aber beginnend mit dem 18. Jahrhundert aus dem Grund, dass diese Epoche den ganzen Reichtum der Fabeldichtung der früheren Jahrhunderte in sich aufgenommen hat.

Viele Fabeln Hagedorns werden durch Aphorismen oder aphorismusähnliche Aussagen geschlossen: *Wurst wider Wurst* (Der Rabe und der Fuchs); *Kluge gelten nicht, als außer ihrem Vaterland* (Der Papagei); *Nichts gibt ein größeres Vergnügen als den Betrüger zu betrügen* (Der Wolf und das Pferd), *Einen edlen Muth versöhnet nur ein tapfres Blut* (Der Löwe und der Esel); *Der Mensch ist deiner Art: oft steckt sein Wissen nur im Bart* (Der Fuchs und der Bock); *[...] auf der Welt ist nichts der Freiheit gleich. [...] Dem Weisen gilt sie mehr, als Thron und Königreich: Wenn ihm die Freiheit fehlt, so wird ihm alles fehlen* (Der Wolf und der Hund); *Kein Blinder zeigt den Weg* (Der Kanarienvogel und der Häher), *Keine Wahrheit wird zu alt* (Die Henne und der Smaragd).

Die Fabel „Der Marder, der Fuchs und der Wolf“ erinnert nicht nur durch die äußeren Züge – Gedrängtheit und zweiteilige Struktur – an das Epigramm, sondern auch durch das verallgemeinernd und schematisch dargelegte Sujet: *Ein Marder fraß den Auerhahn; / den Marder würgt ein Fuchs; den Fuchs des Wolfes Zahn, // Mein Leser, diese drei bewähren / wie oft die Größeren sich vom Blut der Kleinen nähren*. Die Fabel besteht aus zwei Teilen. Der erste Teil beinhaltet die Beschreibung der bekannten Geschichte und im zweiten Teil wird sie als Erscheinung bewertet. Der Handlungsablauf der Fabel ist abstrakt und schematisch dargestellt. Es ist eher die Nachricht von einer allgemeinbekannten Tatsache aus der Tierwelt. Der Schluss kann sich gleichwohl auf die Fabel und auf das Epigramm beziehen. Dennoch ist dieser Text der Fabel am nächsten, weil die ersten zwei Zeilen nicht nur eine negative

Еrscheinung bezeichnen, sondern auch eine Allegorie beinhalten. Unter diesen drei allegorischen Symbolen aus der Tierwelt werden die Starken und die Schwachen in der menschlichen Welt gemeint. Als Fabel bildet sich in diesem Text das Symbolbild der Selbstbestätigung durch die Gewalttat.

Anhand dieser Beispiele können wir behaupten, dass sich in den Fabeln im Laufe der Stilevolution die Tendenz zur Abstrahierung und Verdichtung des sinnbildlichen Inhalts verstärkt. Sie überwiegt in der neueren Fabel (20, 21 Jahrhundert), in der das unvollendete Symbolbild (das Wahrzeichen der modernen Fabel) bzw. der unvollendete Fabelsinn durch eine treffliche aphoristische Aussage bekräftigt und beleuchtet wird.

Literatur

1. Biographische Hinweise. Der Wolf und das Pferd. Deutsche Tierfabeln des 18. Jahrhunderts. /Hrsg. von K. Emmerich. Berlin : Rütten u. Loening, 1960. S. 277–284. 2. Deutsche Fabeln aus neun Jahrhunderten. Hrsg. von K.W. Becker. Leipzig: Reclam, 1991. 553 S. 3. Deutsche Fabeln und Lieder der Aufklärung. Hrsg. v. I. Sommer. 2. Aufl. Frankfurt am Main: Insel. Verl., 1987. 317 S.

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЇ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОГО ОПОВІДАННЯ МОРІО КІТА 買い物 / «МАШИНА ЧАСУ»

Піхтовнікова Л.С., Мотрохов О.І. (Харків)

Гострі сюжети оповідань збірника «Времена Хокусая» [2] базуються на несподіваних змінах у структурі часу і простору, що викликають неочікувану поведінку людей і всього суспільства. В більшості оповідань виклад подій відбувається від першої особи. В оповіданні «Машина часу» (у перекладі, повністю ідентичному назві оригіналу, – «Покупка») – пацієнт психіатричної лікарні стверджує, що може збудувати таку машину; йому повірив тамтешній лікар, який не знаходив у цього пацієнта ознак божевілля. Разом їм вдалося покинути лікарню і збудували бажану машину, але з

обмеженнями: вона переміщувала лише у минуле на кілька десятиліть. Ейфорія персонажів швидко змінилась бажанням заробити на своїх нових можливостях. Звернули увагу на картини сучасного художника Дзіро Танге, які коштують на ринку шалені гроші. Вирішили у минулому знайти ще маловідомого молодого Танге, який майже жебракував, і накупити за безцінок решту його картин, щоб дорого продати їх на сучасному ринку. Але, коли вони повернулись з картинами до сучасного буття, несподівано всі продавці картин і антиквари заявили, що ім'я Дзіро Танге їм невідомо. Отже, у просторі і часі відбулось порушення причинно-наслідкового ланцюга: гроші, сплачені молодому Танге, дещо відвернули його від мистецтва, знизили талант, і він не став відомим на весь світ.

Загальноприйнята чотирьохрівнева модель композиції художнього тексту [3, 4] в розгуляному оповіданні має деякі особливості. Змістовий рівень композиції містить в собі напружений сюжет, який розгортається послідовно, лінійно; кожний наступний блок інформації містить несподівану новизну, але є наслідком попередньої інформації. Асоціативно-образний рівень композиції створює надтекстовий образ невинних, незворотних і трагічних результатів порушення причин і наслідків необережного втручання у минуле. Оцінна (валоративна) складова асоціативно-образного рівня стисло виражена у фінальній репліці колишнього пацієнта, винахідника машини часу:

А не лучше ли нам вернуться в психиатрическую больницу? Вместе, а? В одну палату (переклад з японської: [2, с. 25]).

Формально-змістовий рівень композиції відображає технологію передачі змісту розповіді, думок і оцінок автора та персонажів. Така технологія реалізується в тексті за допомогою численних композиційно-мовленнєвих форм (КМФ), а також одного виду архітектоніко-мовленнєвої форми (АМФ) [1] – неопозитивного діалогу між персонажами. Серед КМФ в розповіді зустрічаються форми «повідомлення», «опис», «міркування», які забезпечують послідовність викладу подій та їх наслідків. Формальний рівень композиції – це членування тексту на розділи, блоки інформації, виокремлення нумерованих частин тексту. В розглянутій розповіді присутній лише

розподіл тексту на нумеровані розділи (2 розділи). Вони містять відносно завершені частини сюжетної лінії, а смисловий зв'язок між нумерованими розділами полегшується вживанням однакових вербальних маркерів. Перспективою дослідження є вивчення композиції сучасних японських фантастичних оповідань, порівняння їх композиції з композиційно-стилістичною структурою детективної розповіді.

Література

1. Брандес М. П. Стилистика немецкого языка. М. : Высшая школа, 1983. 271 с.
2. Времена Хокусая. Сборник японской научной фантастики. М. : Мир. 1967. 98 с.
3. Піхтовнікова Л.С. Синергетика композиції німецької фацетії: аспект самоорганізації. *Нова філологія*. № 82. Запоріжжя, ЗНУ. 2021. С. 221–227.
4. Піхтовнікова Л.С. Синергетика композиции речевого произведения. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. Вип. 86. Харків, 2017. С. 103–109.
5. Піхтовнікова Л.С., Мотрохов А.И. Композиция и стиль рассказа Юй Да-фу 春风沉醉的晚上 («Весенние ночи»). *Нова філологія: Збірник наукових праць*. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. № 70. С. 145–149.
6. Піхтовнікова Л.С., Мотрохов А.И. Композиция и стиль фантастического рассказа Ся Цзя 百鬼夜行街 («Улица призраков»). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 89/2019. С. 24–29.

ПАРОДІЯ ЯК ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Тарасова С.О. (Харків)

Кожна людина володіє особливим даром – умінням сміятися – сміятися над собою та над іншими. Саме в цей час і зароджується пародія. Ще Аристотель помітив, що «з усіх живих істот лише людині властивий сміх», і саме в нього ми знаходимо перші

згадки про пародію як особливий вид літературних творів. Але на той час чіткого визначення терміна «пародія» не було надано.

Перші пародії мали форми мімічних осміянь; разом з розвитком мови і свідомості стали виникати мовні пародії; коли з народженням словесно-художньої творчості з'явилися літературні пародії. Їх спільною характеристикою була зміна пародійного образу при майже повному збереженні його форми.

У повсякденному житті ми стикаємося з найрізноманітнішими пародіями – наслідуванням, що усвідомлено спотворює зразок; смішною, перекрученою подобою чого-небудь. Роберта Фалька, укладач «Американські письменники в пародіях», писав: «Удала пародія утримує в рівновазі два діаметрально-протилежних відношення до свого прототипу – іронічне і доброзичливе. Щира пародія – це найтонша суміш замилювання та глузування». Основним рушієм пародії виступає не її предмет, а саме пародист. Пародист – епігон, імітатор, фігляр. Йому потрібно поєднати імітаційність та насмішкуватість, тобто іронічне відношення до того, що він імітує.

Усяка пародія вторинна – має бути щось самостійне, для того, щоб відбулося наслідування та осміяння. Наслідування в пародії нерозривно пов'язане з відштовхуванням, а осміяння – з уважним осмисленням пародійованого оригіналу, адже головна мета будь-якої пародії – викриття. Співставлення двох планів оригіналу та «другого плану» з типовими стильовими елементами створюють комічний ефект, заснований на алогізмі. Разом з тим, пародія припускає насмішковато-іронічне відношення до предмета зображення. Глузування може бути і по-дружньому м'яким (дружне висміювання), і нищівно гострим (їдкий сарказм). Однак, обидва види пародії приводять до нових мотивувань через розвінчання та дискредитацію.

Прикладом легкої **пародії-глузування** може стати скетч «Lazy Sunday» на SATURDAY NIGHT LIVE (NBC), який був завантажений на YouTube у 2005 р. Вона до сьогодні є однією з найбільш популярних на каналі, бо це була пародія на поп-музику з «*two nerdy, stereotypical New Yorkers rapping about buying cupcakes and going to see the Chronicles of Narnia*» – 1,5 мільйони разів за перші десять днів (Burgess Green, 2009).

Скетч SNL мав не лише розважальний ефект, але і став є пародією на поп-музику реп-пісні *The Message* від *Grandmaster Flash and the Furious Five*, що є класикою жанру реп до сьогодні

Так, **їдкий сарказм** здебільшого релевантний до політичної пародії у Сполучених Штатах Америки. Політична пародія – це випадок політичної сатири, тобто комунікативний акт, спрямований на виклик сміху, щоб дискредитувати політика, політичну партію чи ідеологію, висміявши її (Д'Ерріко та Поджі, 2013). Наприклад, скетч «*Marjorie's Fall*» із серії «*A bit of Fray and Laurie*», що є топовим скетч-шоу Великої Британії протягом останніх 10 років. Наведений епізод є пародією відносин представників політичної системи до звичайних громадян:

«I promised Marjorie I'd mend this clock for her. I wonder if you could give me a hand».

«Big hand?»

«Little hand»

Комізм полягає у полісемії «*hand*» у складі сталого виразу «*to give a hand*», а також ефекті обманутого очікування (*I wonder if you could give me a hand*).

Комічне стає порвідним жанроутворюючим компонентом пародії, адже вона – це елітарний жанр. За своєю природою вона звернена до спокушеного слухача та ерудованої людини.

АВТОР ЯК ПЕРСОНАЖ СУЧАСНОГО ФРАНКОМОВНОГО РОМАНУ

Черкашина Т. Ю. (Харків)

Сучасний франкомовний дискурс важко уявити без все активнішого втручання автора в текстовий простір. Гомодієгетична нарація, зближення текстових категорій образу автора та образу наратора, метатекстуальні вкраплення, експліцитний чи імпліцитний автобіографізм стають типовими ознаками сучасної франкомовної прози. Окрему категорію становлять романи, в яких автор фікціоналізує свій образ і уводить його до текстової площини в якості головного чи другорядного персонажа. Тим самим,

відбувається автофікціоналізація оповіді, і цю текстову стратегію все частіше можна простежити у французькій романістиці ХХІ століття.

Уперше автофікційність оприявнив французький письменник Серж Дубровські на сторінках роману «Fils» (1977). Цей роман став своєрідною реакцією на одне з припущень знаного французького теоретика автобіографічної літератури Філіппа Лежена, який розбираючи види прямої авторської присутності в тексті висловив гіпотезу, що якщо автор може бути персонажем нефікційної історії (як наприклад, в автобіографії), прототипом головного героя в романізованій нефікційній історії (як-то в автобіографічному романі), то що заважає автору стати нефікційним персонажем суто фікційної історії.

Останній вид входження автора в текстову площину й спробував змодельювати Серж Дубровські у своєму романі «Fils» наприкінці 70-х років ХХ століття. У цьому романі закладаються типові риси автофікційного роману – першоособова оповідь, автор входить у текстову площину суто фікційного твору як повноцінний персонаж, йде занурення головним персонажем у власне минуле, глибокий психологізм на межі з психоаналітичністю, пошук власного Я через переосмислення дитячих травм, фобій.

Згодом постають й інші франкомовні автофікційні романи – «Petit Joseph» (1982) Крістофа Донне, «L'Amant» (1984) Маргеріт Дюра, «L'Inceste» (1999) Крістіни Анго, «Rideau de verre» (2007) Клер Феркак, «Chronique d'un adultère» (2017) Іва Шарне та інші.

Головний персонаж автофікційних романів, так само як і головний персонаж автобіографічних романів, максимально зрощується з образами автора та наратора, отримує біографічні характеристики співвідносні з біографією реального автора – вік, стать, національність, освіта, автобіографіми, що легко верифікуються за дійсно існуючими документами. Образ конструюється за основними принципами побудови образу головного персонажа нефікційної автобіографічної оповіді. Автофікційні персонажі діють в реальних авторських хронотопах, до системи персонажів автофікційного твору входять нефікційні персонажі з реального оточення біографічного

автора (батьки, родичі, друзі, колеги), завдяки чому створюється ілюзія правдоподібності розказаної історії.

На відміну від автобіографії чи автобіографічного роману, де автор також постає в образі головного персонажа оповіді, автофікціональне авторське Я завжди інтимізоване й намагається через переосмислення власного минулого віднайти себе теперішнього. Відтак оповідь ведеться про ті сфери людського буття, які доволі важко верифікувати. Ці історії легко фікціоналізуються, вимисел (який є нетиповим для автобіографій та автобіографічних романів) органічно входить до стилізованої під нефікційну оповіді.

Йде активна авторська гра з читачем, про що самі автофікціоналісти пишуть на сторінках своїх романів у метатекстових вкрапленнях чи примітках, як скажімо: «Роман – це як sudoku: усе вже написано; усе на своєму місці. Треба додати лише себе, щоб отримати ще кращу комбінацію» [1].

Як зазначають самі автори, для них автофікційність – це спосіб максимально відвертої розмови з читачем. При цьому завжди можна дистанціюватися від неї, вказавши на фікційність оповіді, її вигаданість і не обов'язкову правдивість. Відтак ознакою автофікційної романістики стає ненадійність її нарації.

Література

1. Simonet M. Barbe rose. Paris : Seuil, 2016. 190 p.

РОЗПОВІДАННЯ ІСТОРІЙ БЕНЕФІЦІАРІВ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ЯК СТОРИТЕЛЛІНГ

Шуваєва А. О. (Харків)

Інтернет є комунікаційним простором, якому притаманний постійний розвиток унаслідок удосконалення технологій, зростання обсягу та різноманіття потреб у спілкуванні інтернет-користувачів. У цьому просторі постійно виникають нові жанри та модифікуються сформовані раніше. Так, у ньому зазнав розвитку жанр особистих

історій, що десятиліттями привертала увагу дослідників, у тому числі, мовознавців. У межах цього жанру сформувався піджанр особистих історій, які розповідають із рекламною метою. Саме до цього піджанру належать особисті історії бенефіціарів благодійної допомоги, що оприлюднюються благодійними організаціями на їхніх сайтах із метою заохочення громадян до благодійності – безпосередньо або опосередковано (фінансово).

Однак цей піджанр не є рекламним «у чистому вигляді», оскільки переконання адресата здійснюється у відповідних текстах в особливий спосіб. Так, на англійськомовних веб-сайтах благодійних організацій публікується немало особистих історій з метою наблизити читача до проблем, на вирішення яких спрямована діяльність цих організацій. Оповідачем таких історій є не тільки бенефіціар благодійної допомоги, але й професійний редактор, що перетворює особисту розповідь звичайної людини на сторітеллінг, що є новою стратегією написання текстів. Метою сторітеллінгу на сайтах благодійних організацій є не тільки інформування адресата, але й, головним чином, пробудження у ньому емпатії, співпереживання з героєм історії та подібними до нього людьми. Від написання суто комерційного тексту сторітеллінг відрізняється меншою агресивністю, більшою повагою до читача, якому надається право критично мислити, доходити висновку самостійно. Іншими словами, у читачеві такого тексту благодійник пробуджується, а не підштовхується до буття, оскільки читач перебуває «на одній хвилині» з оповідачами історії.

Зазвичай історії отримувачів благодійної допомоги, що публікуються на англійськомовних сайтах благодійних організацій, невеликі за обсягом (200-250 слів), адже важливим принципом сторітеллінгу є утримати увагу адресата до кінця розповіді. Їм також притаманна стандартна наративна структура: орієнтація (наприклад, дані про конкретну людину та її захворювання), ускладнення (проблема з лікуванням захворювання), розв'язка (допомога благодійної організації), оцінка (самого бенефіціара або його рідних) та кода (узагальнення, що зазвичай надається представником благодійної організації, яким може бути й автор сторітеллінгу). Таким

чином, між оповідачами історії (отримувачем благодійної допомоги та актуалізатором сторітеллінгу) спостерігається своєрідний «розподіл сфер відповідальності» – на долю отримувача залишається оцінка, а за реалізацію решти фаз (орієнтації, ускладнення, розв'язки та коди) відповідає той, хто власне перетворює розповідь на сторітеллінг.

Отримувачу благодійної допомоги та актуалізатору стратегії сторітеллінгу притаманні різні тактики уживання мовних засобів і прийомів. Перший уживає численні мовні одиниці позитивної оцінки, а другий – емотивно забарвлені мовні одиниці, що володіють значним сугестивним потенціалом. Наряду із цим, оповідач не застосовує медичної термінології або складних синтаксичних структур. Таке спрощення стилю, наближення його до повсякденної розмови, полегшує сприйняття інформації та сприяє встановленню довірливих стосунків між оповідачем та читачем.

Особливої значущості у розглядуваних історіях набуває візуальний складник. Зазвичай це зображення радісних, усміхнених отримувачів благодійної допомоги, тобто ілюстрації завжди стосуються фази розв'язки, а не орієнтації або ускладнення. Це може бути пояснено тим, що метою застосування стратегії сторітеллінгу благодійними організаціями є не налякати або відштовхнути потенційного благодійника, а, навпаки, привернути його.

ЕСТЕТИКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ У ТВОРЧОСТІ ГЕНРІХА ШПЕРЛЯ

Шумська О. М. (Харків)

Повною мірою не можна осягнути значний вплив процесів, що відбуваються під час читання художньої літератури. Теорії процесуальності літературних феноменів розробляли свого часу представники романтичної школи. У середині 18 століття А. Баумгартен використовував метод «прогресивної універсальності поезії» для пояснення ментальної діяльності читача, який збагачує інтерпретаціями витвір мистецтва і тим самим дає вирішальний імпульс до породження нового знання.

Твори Г. Шперля (1887-1955) є рідкісним екземпляром переплетіння літератури і права. Симпатичні спостереження та аналітичні замітки у поєднанні з ясною мовою та добрим гумором характерні для романів письменника-юриста з Дюссельдорфа. Полікультурний діапазон бестселерів із тріумфальною кінематографічною долею («Вогненний пунш», «Намордник», «Газівник») є привабливим об'єктом для критичного дослідження в рецептивному ключі.

Г. Шперль набув популярності і завоював успіх незадовго до приходу нацистів до влади. Цікавим є той факт, що найдрібніша і незначна проблема знаходить у розповіді автора розгадку в дусі контексту епохи, стає свідченням здійснення інтелектуальної функції мистецтва, здатного вплинути на світ, який «читатимуть» нащадки. На тлі невеликої інтрижки у фільмі за однойменним романом Г. Шперля «Намордник» (1937) ідеологи Третього рейху прогавили той момент, як авторитетну постать виставили на посміховисько: перебуваючи в глибокому сп'янінні, генеральний прокурор начепив на пам'ятник ландграфа намордник свого собаки. Подібно пану Адаму з голландського села Гейзум (очевидні алюзії на комедію «Розбитий глечик» Хайнріха фон Кляйста), пан Герберт фон Тресков розслідує подію, як стає очевидним, проти самого себе, абсолютно не здогадуючись про те, хто «в одній особі суддя та жертва».

Історія роману «Вогненний пунш» є мило завуальованим протестом проти старорежимних засад, «косичок» часів Вільгельма та авторитарності в педагогіці. Дивним чином письменник опинився у «нейтральній зоні» і не постраждав від репресій у складні часи диктатури. Твори Г. Шперля сучасники називали «усмішкою опозиції, яка не становить жодної реальної небезпеки» [1]. Нацистська преса мовила про автора-гумориста та його легкі карикатури з ентузіазмом, оскільки деякі основні ідеї нового порядку, тонко помічені письменником, справді, викликали критику і висміювалися: сліпа, рабська покора, ханжество, непомірне марнославство вискочок, пиха та зарозумілість. Ми не зводитимемо Г. Шперля в ранг критика соціально-політичних засад суспільства, та він таким і не був, тому що був для цього надто скромним. «Наче мрійник зриває кульбабу і з сумом дивиться вслід пушинкам, що уносяться легким

подихом вітру з колись розкішної шевелюри» [2]. Тим не менш, він зміг спорудити собі пам'ятник, зобразивши чудові колоритні сцени на рейнському діалекті своєї малої батьківщини. Панорамність проблематики романів Г. Шперля – це основа для порівняльного аналізу двох історичних епох у діалозі двох суб'єктивностей – автора і критика. У перспективному наближенні може стати концептуальним орієнтиром та стимулом полеміки навколо методологій у постсучасній українській науці. Комплексні дослідження літературних явищ, при яких поєднуються найвагоміші підходи до об'єкту аналізу: естетичний, функціональний та прагматичний, належать до найактуальніших сьогодні напрямів у світовому та вітчизняному літературознавстві.

Література

1. Kruse Joseph (Hrsg.) Heinrich Spoerl: Buch, Bühne, Leinwand. Droste-Verlag Düsseldorf, 2004. 96 S.
2. Kruse J. Spoerl. Neue Deutsche Biographie. Bd. 24. Berlin: Duncker&Humblot, 2010. S. 732.
3. MDZ. URL: digitale-sammlungen.de (Дата звернення: 27.11.21)

РОЗДІЛ 5
МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
У СУЧАСНОМУ СВІТІ

ВИКОРИСТАННЯ МОТИВАЦІЙНИХ МЕДІАРЕСУРСІВ У ЗАЛУЧЕННІ
СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ
ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ У ЗВО

Ануфрієва І.А., Деркач Є.О. (Харків)

Сучасний контекст інформаційного простору диктує особливі умови щодо поширення іноземної мови як інструменту збагачення інтелектуального розвитку особистості. Найпоширенішим стереотипом сучасності Українського суспільства є той факт, що пріоритетним напрямом у вивченні іноземних мов повинна бути виключно одна, а саме – англійська мова. Складові, характерні для медійного контенту, як правило, використовують у своїй основі англійськомовні джерела, а також, справедливо відзначити, що більшість структур пов’язаних з ІТ базуються на використанні саме, англійської мови. Але, слід зазначити, що такий погляд значно звужує можливості реалізації не тільки інтелектуальні, а й професійні, перш за все, для нашої молоді.

Не можна не помітити позитивну тенденцію що до вивчення двох європейських мов у формі одночасного або послідовного процесу, що безумовно сприяє розвитку рецептивних і продуктивних умінь мовленнєвої компетенції [2]. Завдяки досвіду вивчення першої іноземної мови формується певна стратегія щодо семантизації лексичних одиниць вокабуляру другої мови крізь призму вже вивченого з першої. Що безумовно, призводить до прискорення та підвищення ефективності процесу вивчення. В цілому, білінгвальне навчання дає можливість не тільки розширити загальноосвітнього сприйняття, але й формує свідомість про необхідність подальшого саморозвитку, що є обов’язковою компонентою у будь-якій професійній сфері [1].

Сконцентрованість на розвитку професійної компетенції – є основним напрямом у процесі викладання другої іноземної мови [3]. Що надає можливість викладачам

максимально наближати матеріали, які використовуються підчас навчального процесу модулювати відповідно до сучасних реалій та вимог. Але без мотиваційної складової дуже важко сприяти успішному процесу опанування другої мови [4]. Оскільки, як було зазначено вище, інформаційне середовище не надає кількісних та якісних переваг щодо її практичного функціонального використання.

На наш погляд, інформаційні ресурси, які використовуються як методологічний інструмент можливо використовувати й у формі мотиваційного супроводу. Різноманіття медіа ресурсів таких як: відео канали, офіційні сайти французьких університетів та потужних компаній, офіційні сторінки сайтів з пропозиціями роботи, де можна ознайомитись з переліком вимог до кандидатів найбільш привілейованих компаній. А також посилання на сторінки відомих французьких програм та привабливих курсів – все це може стати одним з ключових моментів у мотивуванні до вивчення саме французької мови.

Підбір відповідних медіа ресурсів бажано здійснювати відповідно до соціального аспекту: всесвітньо відомих мотиваційних фактах про актуальність та практичної необхідності у її використанні [5]. Відповідні факти, наприклад, що французька мова є першою або другою мовою більш ніж в 40 країнах, що більш 200 мільйонів людей у всьому світі розмовляють французькою мовою, що за останні 50 років кількість франкомовних зростає утричі, а також, що французька мова є однією з офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, НАТО і ЮНЕСКО та інші всесвітньо відомі факти – значно впливають на усвідомлення значущості саме знання французької мови у свідомості реципієнта.

Ретельно підібраний матеріал може активно стимулювати прагнення до оволодіння французькою мовою базуючись на соціальному аспекті. Оскільки він надає студентові глобальну перспективу, розвиваючи здатність до комунікації з людьми з різних верств суспільства, толерантність щодо сприйняття інших культур, а також до більш глибокого розуміння глобальних світових проблем.

Література

1. Веремієнко С. Я. Поняття білінгвізму його різновиди та застосування в процесі навчання / електроний ресурс. URL: <http://www.nbuu.gov.ua> (Дата звернення 28.11.21).
2. Кузьменко Н. В. Новітні підходи у викладанні французької мови студентів філологічної спеціальності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 29 (68) № 4. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/4_2018/16.pdf (Дата звернення 28.11.21)
3. Ружин К.М., Каніболоцька О.А. Специфіка вивчення другої іноземної мови у вищій школі. URL: <http://eprints.oa.edu.ua/3440/1/Ruzhyn.pdf> (Дата звернення 28.11.21)
4. Харченко Т. І. Проблема мотивації в процесі навчання іноземної мови. *Актуальные проблемы преподавания иностранных языков для профессионального общения: всеукраинская научно-практическая конференция (Днепропетровск, 2013)* URL: https://confcontact.com/2013_06_07/44_Harchenko.html (Дата звернення 28.11.21)
5. Burden R., Williams M., Lanvers U. French is the Language of Love and Stuff: Student perceptions of issues related to motivation in learning a foreign language. *British Educational Research Journal*. 28(4). August 2002. URL: <https://bera-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1080/0141192022000005805> (Дата звернення 28.11.21)

ОЦІНЮВАННЯ ЗА МЕТОДИКОЮ ПРЕДМЕТНО–МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Безсонова Н.С., Радченко О.І. (Харків)

Під час оцінювання успішності студентів на CLIL занятті важливо враховувати як зміст, так і мову, саме тому викладачі повинні базувати свою оцінку на обох аспектах. Хоча оцінювання повинне відповідати традиційним принципам, як це було б застосовано в будь-якому контексті, Уте Масслер говорить, що оцінка CLIL відрізняється від традиційних методів [1,с. 52].

Перш за все, оскільки CLIL заняття має подвійну спрямованість, потрібно приділити увагу оцінці як мови, так і контенту. Замість того, щоб зосереджуватися тільки на предметі, оцінка повинна включати всі цілі та завдання заняття CLIL, включаючи компетентності, знання, вміння, ставлення та поведінку [3, с.42].

Так само, як конкретні фактори враховуються під час підготовки навчальної програми на основі CLIL, деякі з цих факторів слід також враховувати під час підготовки оцінювання. Наприклад, Уте Маслер згадує такі фактори:

- тривалість навчання;
- вік, з якого студенти починають вивчати цільову мову;
- загальні офіційні правила, що регулюють освіту;
- розвиток цілеспрямованої мовної компетентності;
- розвиток позитивного ставлення як до цільової мови, так і до контенту;
- розвиток стратегічної компетентності як в мові, так і в змісті [1, с. 71].

Таким чином, оцінювання за методологією CLIL відрізняється від звичайного оцінювання. За допомогою CLIL студент одночасно вивчає новий зміст та нову мову, і викладач повинен мати можливість давати оцінку прогресу у кожному аспекті.

Викладачі CLIL можуть використовувати оцінювання та зворотній зв'язок, щоб заохочувати студентів працювати над розвитком свого розуміння предметного змісту та орієнтувати їх на належне та точне використання мови.

Якщо зміст або мова не оцінені, подвійний фокус CLIL втрачається. Однак іноді пріоритет може надаватися розумінню змісту, а іноді точному використанню мови.

Оцінювання за декількома критеріями корисніше, ніж орієнтація на один аспект навчання, а воно полегшується, якщо використовується рубрика.

Рубрика - це сітка з переліком критеріїв, що підлягають оцінці, в рядках, розділених на колонки для кожної групи. У кожній клітинці є дескриптори, які кількісно вказують, що повинен зробити студент для отримання оцінки. Від того, як викладена рубрика, залежить те, як викладач хоче її використовувати, щоб мотивувати студентів та допомогти їм успішно завершити роботу [2, с. 129].

Таким чином, оцінювання може підвищити самостійність студентів, допомагаючи слухачам зрозуміти мету свого навчання та те, як визначити та заповнити будь-які прогалини. Автономії студентів можна також сприяти, дозволяючи їм запропонувати або обирати деякі критерії; а самооцінка та оцінка один одним можуть мотивувати та заохочувати неохочих студентів.

Література

1. Coyle D., Hood Ph., Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 184 p.
2. Fortanet-Gomez I. Critical Components of Integrating Content and Language in Spanish Higher Education. *Journal of Language, Learning and Academic Writing*. 2011. Vol. 8. Issue 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/265181216_Critical_Components_of_Integrating_Content_and_Language_in_Spanish_Higher_Education (Last accessed: 21.11.21).
3. Wiesemes R. Developing theories of practices in CLIL: CLIL as post-method pedagogies? *Content and Language Integrated Learning: Evidence from Research in Europe*. Bristol: Channel View Publications, 2009. P. 41-62.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Гусєва Г.Г, Ткаля І.А. (Харків)

Ми обговорюємо виклики сьогодення з точки зору процесу викладання англійської мови студентам старших курсів немовних факультетів. У центрі уваги студенти четвертого курсу, а також випускники бакалавріату, які здобувають ступінь магістра на факультеті соціології.

Теперішній період значно відрізняється від часів дворічної давнини, коли звичайною практикою для нас – викладачів – були регулярні зустрічі зі студентами в

університетських аудиторіях. Ми не могли уявити, що на нас чекає співпраця зі студентством виключно через екран комп'ютера. Але час минає і згодом відбувається адаптування до нових умов професійного життя, а значить і нових умов навчання. Але виклики сьогодення обумовлені не тільки залученням нового, онлайн-ового формату співпраці зі студентами, а і переведенням в свідомо-активний режим всіх ланок, зв'язків і ресурсів – того, без чого успішна академічна діяльність неможлива.

Відомо, процес навчання потребує активної діяльності усіх гравців. Як викладачі, так і студенти потребують ґрунтовного усвідомлення вимог конкретної освітньо-професійної програми щодо знань, умінь, компетенцій. Студенти потребують глибокого розуміння цілей навчання, яких саме результатів вони повинні досягти. Ми вважаємо тут доречним зауважити відповідальність викладачів в нагадуванні (якщо потрібно, то й роз'ясненні) деяких положень щодо освітніх вимог стосовно конкретних навчальних рівнів.

Але навіть повне розуміння цілей навчання може так і залишитися лише теорією, якщо студенти не залучені до регулярної практики. На превеликій жаль, студенти соціологічного факультету переважно мають практичні заняття з іноземної мови в середньому один раз на тиждень. Звичайно, це не достатньо для підтримки та просування свого рівня володіння іноземною мовою. Однак відомо, що крім практичних (аудиторних) годин, навчальним планом кожної спеціальності передбачена певна кількість годин на самостійну роботу. І про це також слід наполегливо нагадувати студентам, вимагаючи від них якісного опрацювання навчального матеріалу.

Аналіз вимог до будь-якого аспекту навчання, неможливо уникнути такого поняття, як якість. Безперечно, цей параметр стосується всіх, хто є учасниками процесу навчання. Значні вимоги висувають обом групам «гравців» – викладачам і студентам – стосовно належного рівня кваліфікації, як щодо того рівня, який вже є, і того, який потрібно мати. Тому ми приділяємо особливу увагу відповідальності всіх учасників навчального процесу за свій якісний рівень.

Важлива тема – активна та розумна діяльність упродовж навчання в університеті. Іншими словами – заздалегідь думати про своє майбутнє, коли успіх залежатиме від рівня кваліфікації, володіння знаннями та вмінням, що студенти набувають зараз. Тому студентам потрібне відповідальне ставлення до навчання, навички самоконтролю, вміння розподіляти час, робити правильний вибір стосовно всього того, з чого складається навчання. Серед викликів сьогодення ми виокремлюємо безмежні можливості інтернету та цифрових технологій взагалі. Поруч з безліччю переваг існує багато негативу, коли студенти витрачають занадто часу на те, що приваблює їх увагу в соціальних межах, і що не розвиває, а тільки відволікає молодь. У той же час, інтернет може слугувати могутнім засобом в навчанні іноземної мови, в здобутті нових знань, в тренуванні всіх навичок, необхідних для опанування мовою. Отже, можливість за мить отримати доступ до всього світу і потрапити куди завгодно, «мандруючи», забуваючи про нагальні навчальні справи – чи не є це величезним викликом сьогодення? Але із цим викликом можна товаришувати, якщо вмієш саморегулювати себе.

WIE ERWERBEN UND LERNEN WIR SPRACHEN?

Durlanik M.L. (Hamburg/Bremen, Germany)

Prolegomena: Von über 7000 Sprachen der Welt (ohne Dialekte) sterben jedes Jahr mehrere aus. Wenn es so weitergeht, wird der Menschheit diese kulturelle und denkerische Vielfalt irgendwann abhandenkommen. Auf der anderen Seite zwingt die neue Weltordnung durch vor allem Globalisierung und Klimawandel die Menschen zu Auswanderungen und zu mehrsprachigen Gesellschaften mit vielfältiger Diversität insbesondere in den westlichen Industriestaaten. Hier wird ein altes Thema wieder relevant. Wie sollen all diese Migranten in verschiedenen Altersgruppen neue Sprachen lernen? Ich befasse mich aus diesem Beweggrund mit dem Thema des Zweitsprachenerwerbsprozesses, aber folgerichtig gehe ich zunächst kurz auf einige Begrifflichkeiten und auf die 4 wichtigen Erstsprachenerwerbstheorien ein.

Was ist der Unterschied zwischen Sprachenerwerben und Sprachenlernen? Was bedeuten die Begriffe „Muttersprache, Fremdsprache, Erstsprache, Zweitsprache, Drittsprache, dritte Fremdsprache“; „sukzessiver vs. simultaner Spracherwerb“; Früher kindlicher vs. später kindlicher L2-Erwerb vs. erwachsener L2-Erwerb“ etc.

Erstsprachenerwerbstheorien

1. Behaviorismus
2. Nativismus
3. Kognitivismus
4. Interaktionismus

Spracherwerb ist der Forschungsgegenstand der Linguistik als auch der Entwicklungspsychologie und erforscht den Prozess, in dem Kleinkinder eine oder mehrere Erstsprache/n erwerben. Bis heute gibt es keine allgemeingültige Theorie über den Erwerb von Sprache. Sprachentwicklung setzt früh ein, bereits im Mutterleib (erkennen das Gehörte) >Wiedererkennen über die Klangmelodie & Wörter. Mit dem Ziel: Verfügen über adäquate kommunikative Strategien

Kritik über Behaviorismus:

- Gehirn wird als Blackbox dargestellt; mentale Prozesse entziehen sich der Beobachtung;
- eigener Wille, Gedanken und Gefühle bleiben unberücksichtigt;

Kritik von Noam Chomsky (Nativismus): “poverty-of-the-stimulus-argument”.

- Struktur der Sprache (Grammatik, Syntax) können nicht nur durch Input von außen gelernt werden;
 - Reize zu schwach, Geist zu komplex;
 - erlerntes Wissen muss auf einer Grundlage aufbauen; Lernprozess wird als ein Konditionierungsvorgang gesehen;
 - Chomsky ist kein empirischer Forscher –Theorien basieren auf Beobachtungen;
 - Wie kann eine Universalgrammatik allen Sprachen der Welt zugrunde liegen?
- Komplexitätsproblem.

Kognitivistische Theorie

- Die Entwicklung des Denkens geht der Entwicklung des Sprechens voraus;
- Der Spracherwerb setzt mit dem präoperationalen Stadium ein;
- Beherrschung der symbolischen Funktion: Verbindung von Vorstellung/Wort mit Objekt;
- Grundlegend: Zusammenhang von Denken und Handeln;
- Durch Handeln entstehen sowohl Erkenntnis als auch Denkstrukturen;
- „Spracherwerb erfolgt auf der Basis von kognitiven Fähigkeiten, die sich durch die konkrete Erfahrung mit der Welt bilden“ [1].

Interaktionistische Theorie

- Kindliche Entwicklungsprozesse werden durch den Austausch mit belebten, personalen und sozialen Umwelt vermittelt;
- Geprägt von Jerome Bruner (1915-2016);
- Kind verfügt: kognitive, soziale und auf Sprachverarbeitung und Kommunikation bezogene anfängliche Kompetenzen;
- Entwicklungsprozesse erscheinen bidirektional > Kind-Umwelt-System;
- Weitere Grundgedanken stammen von: Lew Semjonowitsch Wygotski (1896-1934);
- Betont: anfängliche Sozialität des Kindes und seiner Entwicklung. Egozentrismus als Übergangsphänomen von den interpsychischen Funktionen zu den intrapsychischen Funktionen. Außer Nativismus versuchen andere Spracherwerbsmodelle den komplexen Prozess des Spracherwerbs in Form eines konstruktivistischen Modells zu konzipieren:

NATIVISMUS	KONSTRUKTIVISMUS
Genetische Ausstattung zum Spracherwerb	Spracherwerb als aktiver Lernprozess
Spracherwerb als angeborene Fähigkeit und Voraussetzung, Sprache zu erwerben	Spracherwerb als eigene kognitive Leistung
Denken und Sprechen unabhängig voneinander	Denken und Sprechen eng miteinander verknüpft

Abb. 1. Nativismus vs. Konstruktivismus

Literatur

1. Klann-Delius G. Spracherwerb. *Sammlung Metzler*; 321. Stuttgart: Metzler. 1999. 236 S.

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Єлісеєнко А.П., Кібенко Л.М. (Харків)

Тестування в сучасній науково-методичній літературі вважається одним з найбільш ефективних засобів визначення рівня знань під час навчання іноземної мови і є альтернативним способом раціональної перевірки результатів навчання чи ступеня готовності до тієї чи іншої діяльності [1].

Тестування – це важлива складова сучасного навчального процесу. Особливо актуальним воно є в даний час з урахуванням існуючих певних обмежень освітнього процесу карантинними заходами безпеки і являє собою невід’ємну частину дистанційного навчання і, при цьому, знаходиться в постійному своєму удосконаленні.

Основною метою тестування в процесі викладання іноземних мов є контроль набутих знань за передбаченими програмою мовних тем. Крім того, тести також можуть застосовуватися як засіб діагностики труднощів засвоєння мовного матеріалу студентами, так і як спосіб прогнозування подальшої успішності навчання.

В освітньому процесі лінгводидактичний тест являє собою один із компонентів навчання і є ефективним засобом виміру і оцінки рівня знань, вмінь студентів. Тест – це контрольне завдання, більш того, це комплекс завдань, який розробляється в відповідності з метою навчання і характером матеріалу, який вивчається і, який дозволяє виявити у студентів рівень їх мовної (лінгвістичної) і мовленнєвої (комунікативної) компетенції. Результати виконання тесту представлені кількісною оцінкою і є показником відповідних підсумків навчального процесу на момент проведення даного контролюючого заходу [1; 2].

Під час проведення практичних занять на нашій кафедрі використовуються сьогодні кілька різноманітних видів тестів, які можуть містити одне або кілька контрольних завдань, вони є аспектними або комплексними, усними або письмовими. Тести проводяться із застосуванням або без використання технічних (електронних) засобів навчання.

З розвитком у даний час комп'ютерної техніки і навчальних програм, в освітній сфері з'явилася велика кількість електронних тестів, які створюють широкі можливості для використання або впровадження тестування в процесі навчання іноземних мов.

У навчальному процесі Державного біотехнологічного університету використовується модель змішаного навчання, тобто поєднання традиційної очної форми навчання та елементів дистанційного навчання з використанням сучасних інформаційних і комунікативних технологій. Одним із ефективних інструментів впровадження дистанційних елементів в навчальний процес є програма MOODLE, яка дозволяє керувати сучасною електронною системою навчання.

Спираючись на досвід, ми вважаємо мультимедійні технології особливо корисними і продуктивними для розроблення різного типу лінгводидактичних тестів, водночас, вони є особливо актуальними під час дистанційного навчання. Відповідна навчальна електронна програма може виконувати роль як т'ютора, так і екзаменатора відповідно до характеру і цілей тренуючої або контролюючої програми.

У сучасному освітньому процесі з іноземних мов лінгводидактичні тести стають перспективним, надійним і раціональним засобом контролю навичок та знань студентів. У свою чергу, тестування має вагоме значення для вирішення таких методичних проблем навчання іноземної мови, як проблеми процесу пізнання в цілому, засвоєння мовного матеріалу, комунікативної компетенції, мотивації оптимізації навчання іноземної мови різних контингентів студентів у сучасних умовах навчання.

Література

1. Волошинова Л.В. Сучасні аудіовізуальні технології у вивченні іноземної мови: наук.-метод. посіб. К: Знання України, 2007. 152 с. 2. Мороховець Г.Ю. Тестування як форма контролю та діагностики знань здобувачів вищої освіти. URL: <http://otr.ioid.gov.ua/images/pdf/2018/3/04.pdf> (Дата звернення 28.11.21).

ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГА- ПЕРЕКЛАДАЧА

Ільченко В. В., Карпенко О. В., Помазан І. О. (Харків)

На сьогодні вивчення латинської мови на переважній більшості філологічних факультетів і факультетів іноземних мов має здебільшого ознайомчий і почасти традиційно декоративний характер. Це зумовлене, з одного боку, незначним обсягом курсів латинської мови, а з іншого – місцем в переважній більшості університетських програм.

Студент-першокурсник нечасто спроможний зрозуміти, для чого йому усвідомлено витратити час на вивчення мертвої мови. Водночас викладач не завжди має можливість переконливо обґрунтувати значущість латинської мови для університетської гуманітарної і зокрема філологічної освіти. До цієї проблеми неодноразово зверталися вітчизняні науковці, зокрема Пилипов О. Г. [2], Румик О. Л. [3], Ворона І. І. [1].

На нашу думку, можна окреслити три основні чинники значущості латинської мови для фахової підготовки висококваліфікованого перекладача.

Перший чинник – визначальна роль латинської мови у формуванні лексичного складу сучасних мов, зокрема західноєвропейських, особливо в царинах науки, освіти, мистецтва, громадянської й політичної культури – усього, що формує єдність європейської цивілізаційної моделі. Відповідно під час вивчення базового корпусу латинської лексики доречно істотну увагу приділяти опрацюванню похідних українських, а почасти й західноєвропейських слів. Це істотною мірою сприяє формуванню уявлень про єдність європейського цивілізаційного простору. Акцент у цьому випадку, на нашу думку слід робити саме на похідній українській лексиці, адже багатий словниковий запас рідної мови – невід’ємна складова висококваліфікованого перекладача.

Другий чинник – це важливість вивчення граматичної структури латинської мови як певної універсальної граматичної моделі. Оскільки традиційно вивчення латинської мови передбачає засвоєння граматики й аналітичний переклад текстів, це дає хорошу

можливість простежити на її матеріалі функціонування спільних із сучасними мовами граматичних явищ, наприклад, функціонування синтетичних і аналітичних форм, суплетивізму, узгодження часів тощо, або форм, які притаманні латинській мові, але сприйняті сучасними мовами по-різному, як, наприклад, утворення складених числівників після двадцяти в англійській і німецькій мовах.

Третій чинник – це аналітичний переклад латинських речень, текстів і особливо крилатих висловів. Аналіз, як граматичний, так і лексичний, а також змістовий дає можливість познайомити першокурсника із комплексом проблем, з якими повсякчас стикається перекладач у своїй фаховій діяльності. У такий спосіб формується уявлення про буквальний і відредагований переклад, можливість або необхідність заміни однієї граматичної конструкції на іншу, значущість вибору відповідного перекладу конкретного слова тощо. Окремо слід відзначити переклад латинських крилатих фраз, які відображають особливості римського менталітету й водночас істотною мірою формують загальноєвропейський афористичний простір.

Таким чином, традиційний університетський курс латинської мови, за умови максимальної реалізації його потенціалу має велике значення та дає істотні можливості для ґрунтовної лінгвістичної і фахової підготовки філолога-перекладача.

Література

1. Ворона І. І. Значення латинської мови у процесі міжкультурної комунікації. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Педагогічні науки. 2016. Вип. 69(2). С. 27–32.
2. Пилипів О. Г., Мисловська Л. В. Культурологічний аспект викладання латинської мови в контексті університетської освіти. *Вища освіта України*. 2003. № 4. С. 80–84.
3. Румик О. Л. Щодо гуманітарного аспекту при вивченні латинської мови. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: «Мовознавство». 2010. Т. 18. Вип. 16. С. 299–304.

НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Кузьміна В. С. (Харків)

Навчання у співробітництві можна розглядати як одну із найбільш успішних альтернатив традиційному навчанню, в основі якого полягає особистісно-орієнтований підхід. Основна ідея навчання у співробітництві - це перехід від пояснення викладачем навчального матеріалу до розуміння тем, що вивчаються, від монологу до діалогу, від управління навчальною діяльністю студентів до самоврядування. Використання цієї технології дозволяє розвинути у студентів навички дослідницької роботи, комунікативні уміння, сприяє становленню культурної ідентифікації студентів та створює ефект соціалізації.

Ефективність навчання у співробітництві доведено такими вченими як Ш. Амонашвілі, А. Хуторської, Дж. Аросон, Р. Джонсон і Д. Джонсон, А. Маслоу та іншими. Педагоги наголошують, що основним завданням закладів вищої освіти є залучення здобувачів освіти до активної пізнавальної діяльності, прищеплення їм умінь застосовувати набуті знання на практиці та усвідомлення цілей, для досягнення яких можна використовувати ці цілі.

З досвіду роботи можна стверджувати, що впровадження навчальної співпраці - складний і багатокомпонентний процес, який вимагає переосмислення ролі та функцій викладача та передбачає диференційований підхід до навчання з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти, знань та умінь, якими вони вже володіють.

У процесі спільного навчання відбувається як засвоєння академічних знань, так і соціального досвіду. В основі цієї технології полягає робота в групах. На відміну від індивідуального навчання, навчання у співпраці пропонує студентам шукати спільну вигоду в сильних сторонах кожного з них, ділитися інформацією, оцінювати та аналізувати ідеї кожного із учасників, контролювати та оцінювати роботу [1, с. 32].

На сьогодні існує чимало моделей застосування цієї моделі на практиці, які ґрунтуються на наступних принципах:

- створення доброзичливої та позитивної атмосфери під час заняття;
- розвиток міжособистісних навичок;
- розбиття студентів на невеликі групи (2-4 у кожній з них);
- кожен студент несе особисту відповідальність за діяльність усієї групи.

Прикладом такої діяльності є Jigsaw activities. (ажурна пила). Під час організації такого виду діяльності студенти працюють над матеріалом, який розбито на підтеми. Наприклад, під час вивчення теми «Подорожі» у рамках кожної групи перед кожним студентом ставлять завдання добрати лексичні одиниці та словосполучення з підтем (наприклад, подорож морем, подорож автомобілем, подорож літаком тощо) та вправи до них. Після цього відбувається «зустріч експертів», тобто студентів із різних груп, які готують однакові підтеми, під час яких студенти обмінюються матеріалами, які вони підготували та опрацювання узагальненого матеріалу у своїх групах.

Заключний етап цього виду діяльності проводиться фронтально, під час якого викладач може попросити будь-якого студента відповісти на будь-яке запитання з теми. Причому, питання може ставити не тільки викладач, а й і студенти інших груп.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що використання методів співробітництва створює умови для усної практики кожному студенту, розвиває у здобувачів освіти вміння аргументувати власні думки та висловлювання, сприяє вдосконаленню інтелектуальних можливостей критичного мислення та допомагає ефективно будувати модель спілкування з іншими людьми.

Література

1. Стефаненко П. Навчання в співробітництві як педагогічна технологія особистісно орієнтованого підходу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2003. № 3. С. 30–39.

УРАХУВАННЯ ВІКОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ІНТЕРЕСІВ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТУ

Лешньова Н.О., Павлова Л.В., Сергеева О.А. (Харків)

У сучасному технічному навчальному закладі мовна підготовка залишається одним із найважливіших завдань, оскільки знання іноземних мов відкриває студентам перспективи культурного розвитку і допомагає стати більш конкурентоспроможними фахівцями, здатними вирішувати свої професійні проблеми на міжнародному рівні. Саме період студентського життя визначає майбутнє людини і повинен стати активним часом інтенсивної роботи. За визначенням І.А.Зимньої [1], студентство включає людей, що цілеспрямовано, систематично оволодівають знаннями та професійними вміннями, що відрізняються найбільш високим освітнім рівнем, найбільш активним споживанням культури та високим рівнем пізнавальної мотивації.

Деякі дослідники вважають, що на вік від 18 до 22 років (вік, який нас найбільше цікавить) припадає найбільший сплеск пізнавальних здібностей, коли мозок людини націлюється на успіх [4]. Для студентського віку характерні стійка увага, розвинена увага, велика інтегрованість пам'яті. У цей час інтенсивно йде формування особистості, стилю поведінки. Науковці також підкреслюють, що мотивація у цій віковій групі також має величезне значення [3]. Важливо звернути увагу на те, щоб навчання не розтягувалося на довгі роки, викладачам треба ефективно керувати процесом навчання, полегшувати подачу нового матеріалу, залучати студентів до завдань, які дійсно відповідають їхньому віку, інтересам, рівню культури. Це можуть бути такі форми роботи як мозковий штурм, парні обговорення проблем, дебати «за круглим столом», проектний метод, метод пізнавальних ігор та інші. Метод проектів є дієвим засобом формування активного мислення та використання творчих здібностей студентів. Основу цього метода складає орієнтація на інтереси та побажання студентів [2]. Виконуючи роботу над проектом, студенти стають більш відповідальними, привчаються самостійно шукати потрібну інформацію, працювати у команді. Дуже позитивно впливає на настрій

і бажання навчатися також метод пізнавальних ігор, який сприяє подоланню мовних бар'єрів та розкриває творчі можливості. Гра добре відповідає віковим потребам студентів, стимулює їх активність, уяву, навички комунікації.

Тексти для опрацювання на заняттях з англійської мови повинні передбачати проблемні ситуації, викликати певну емоційну реакцію, зацікавленість, бажання дізнатися більше. Об'єм текстів має відповідати віковим особливостям студентів. Робота з текстом дозволяє отримати нову інформацію, тому новизна є необхідним критерієм у виборі текстів. Тексти необхідно аналізувати у групах і навчати студентів логічно опрацьовувати тексти, робити і обґрунтовувати власні висновки, підбирати докази, оперувати фактами.

Поєднання різних видів мовної діяльності за темами, які студенти вивчають на заняттях з основної фахової дисципліни є також ефективним засобом навчання і сприяє підвищенню мотивації і кращому засвоєнню не тільки мовних, а і фахових навичок.

Література

1. Зимняя И.А. Педагогическая психология: уч. для студентов по пед. и психол. направ. и спец. М.: Логос, 2000. 384 с.
2. Науменко У.В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. *Молодий вчений*. 2018. №3.1[55/1] С. 118-122.
3. Herviana S. The Effect of Age In English Language Teaching: Is It True?. 2017. *Jurnal Bahasa Lingua Scientia* Vol.9, No.2. P. 261-280.
4. Lightbown P. M., Spada N. *How Languages Are Learned* 3rd edition. Oxford University Press, 2006. 242 p.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Лобова О.К. (Харків)

Оцінювання є важливим інструментом сучасного викладача і має традиційні та інноваційні форми та види. Викладач використовує низку методів оцінювання, в залежності від вікових меж учнів, цілей курсу та особистих цілей. Головними функціями оцінювання є – діагностика та корегування навчального процесу на основі контролю, стимулювання та мотивування учнів, виховання, визначення сильних та/або проблемних місць учнів, що дозволяє скорегувати навчальний процес в залежності від потреб учня.

Загалом оцінювання традиційно поділяється на формальне та неформальне [1]. Формальне оцінювання завжди планується заздалегідь викладачем та вноситься до плану на навчальний рік. Формальне оцінювання є необхідним, оскільки за правилами середньої школи вчитель має оцінити роботу учня та учень отримує відмітку, яку вносять до офіційних документів. Формальне оцінювання є найпоширенішим серед викладачів середніх шкіл. Неформальне оцінювання (або формуюче оцінювання) відбувається в класі щодня, коли вчителі переглядають роботу учнів, ставлять запитання чи спостерігають за діяльністю учнів. Неформальне оцінювання в реаліях української школи має великий недолік – суб'єктивний характер такого оцінювання.

В початковій школі, особливо в першому та другому класах, традиційне (формальне) оцінювання не впливає позитивно на психологічний стан дитини та не стимулює у навчальному процесі через великий стресовий фактор та абстрактне мислення дитини в ранньому шкільному віці. Альтернативні види такі як формативне, оцінювання портфоліо, перформативне оцінювання у формі спостереження за учнями під час роботи у класі, континуальне оцінювання (оцінювання завдань у продовж навчального процесу, з яких складається фінальний бал за тему, або навчальний рік) мають бути основними в початковій школі.

Найпоширенішим та найбільш адаптованим для реалій української школи є формативне оцінювання, яке має низку переваг серед яких самооцінювання, взаємооцінювання, та наскрізні відгуки в письмові чи в усній формі від вчителя. Самооцінювання та взаємооцінювання відсутні в формальному оцінюванні, хоча воно має позитивний вплив на самоорганізацію учнів, а також активно залучає учнів до учбового процесу.

Метою формативного оцінювання є констатація рівня володіння мовою учнем за певний відрізок часу, а в покращенні процесу навчання.

Література

1. Bentley Kay The Teaching Knowledge Test Course. CLIL Module. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 130 p.

HOW TO TEACH FOR INTERNATIONAL EXAMS

Nemchonok S.L. (Kharkiv)

These thoughts and ideas will be of great value for all teachers of English Who are nowadays teaching exam classes or are going to become involved in exam teaching in the future. There exist different approaches in International exams preparation and they depend upon the types of exams and they certainly should be of interest both to teachers who are very experienced and to those who start working in this sphere of teaching. So the task is to find useful and accessible ideas for their skills in teaching for international exams. It is especially viral at present when both teachers and students are getting ready to sit for international exams.

Preparing students for international exams is a special and quite a difficult responsibility. This is due to the fact that exam results can have a significant effect on peoples lives and, surely, their careers. The results of such exams provide access to higher levels of education for students and open doors to certain positions for university lecturers,as well. And offer off a place at at British, American or any European university, for example, may be conditional on

achieving a specified IELTS, TOEFL or Pearson grade; bias in the Cambridge Certificate of Proficiency in English (CPE) is the passport to an English teaching job in some European countries too. Even if anybody is taking an exam for purely personal interest, or because their educational establishment requires them to, it is still a very important event in their life and a very good opportunity to demonstrate success in perceiving English.

But it is very important to stress that teaching an exam class does not differ greatly from teaching a general language class. The glass law room activities and teaching techniques that are employed and do work in general teaching will help to make a successful exam teacher. It is as important to build variety and fun into an exam course as it is to drive those who are preparing for international exams towards the goal of passing their exam. As in any course of study, it is also very actual to create individual abilities of learners and be attentive to their needs and concerns. Any exam teacher should sort various tasks that are set in formal examinations though they are often quite similar to the language practice tasks found in any good authentic course books. Of course, we can observe that in recent years exam boards have made enormous efforts to develop assessment task and methods which reflect real-life uses of the English language itself.

Many teachers note that teaching an exam class is satisfying to a certain extent. There are lots of reasons for this. Future test takers have a shared objective and, certainly, strong motivation to succeed in their studies. The syllabus is clearly defined and oriented, there are a lot of published materials (including, nowadays, some brilliant websites) available to supplement main course books. While the preparatory exam course, it is advisable to persuade future test takers of the importance of their homework, use of interactive e-books and of practicing the skills in which they are weaker or even the weakest. And at the end of all the efforts that had been taken when the exam results arrive and they turn out to be good, the teacher is rewarded by feeling that his teaching has contributed much to the success enjoyed by test takers.

The matter is that exam teachers also need to be prepared for bulk of possible problems and challenges. They may have less control and flexibility in determining the course content,

then with other items dealing with the course, or with working of students assignments and practice test.

Teachers who prepare for international exams have to keep themselves informed on exam regulations and administrative details. Such teachers also usually have to cope with students' anxiety before the exams. This may include counseling students who are not going to do well, because they have not used their study time effectively or even enrolled unwisely.

РОБОТА В ГРУПАХ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Парфьонова О. В (Харків)

Знання іноземної мови є необхідним складником підготовки спеціаліста у будь-якій галузі. Разом із тим, особливого значення вона набуває під час підготовки здобувачів освіти технічних спеціальностей, особливо тих, хто у подальшому мають намір працювати у сфері ІТ технологій. Необхідно зазначити, що більшість студентів ІТ спеціальностей мають високу мотивацію до вивчення англійської мови, адже від цього залежить їх подальше працевлаштування.

Необхідно зазначити, що більшість студентів, які навчаються на ІТ спеціальностях приходять на перший курс з вже досить високим рівнем володіння англійською мовою: вони можуть вільно висловлюватися на загальні теми та правильно вживати граматичні конструкції. Тому, завданням викладача вищої школи є збагачення словникового запасу за спеціальністю на прищеплення їм уміння вести бесіди на спеціальні теми.

Досягненню цієї мети, значною мірою, сприяє організація роботи в парах або малих групах, адже цей вид роботи дозволяє максимально активізувати пізнавальну діяльність кожного із учасників навчального процесу, розвиваю уміння спілкування англійською мовою та роботи в команді [1, с. 235].

Одним із дієвих та ефективних видів роботи у малих групах є робота з незнайомими текстами за фахом. Виконуючи це завдання кожен із студентів отримує тільки частину тексту, тоді як перед групою постає завдання відтворити зміст усього тексту та виділити в ньому основні ідеї. Під час роботи над текстом студенти мають ознайомити інших учасників групи із тієї інформацією, яка надана у його фрагменті, тоді як інші студенти ставлять запитання щодо незрозумілих для них моментів або спеціальних термінів, яких вони ще не знають.

Після роботи в у групах, на яку відводиться приблизно 15 хвилин, викладач проводить обговорення з усією групою. Цікавим є те, що не завжди в різні групи студентів отримують одну і ту ж послідовність фрагментів тексту. Тому, їх завданням є довести чому саме вони обрали таку послідовність розташування фрагментів тексту. З досвіду роботи можна стверджувати, що такий підхід до роботи зі спеціальними текстами у тих групах, де студенти володіють англійською мовою на високому або досить високому рівні, є більш цікавим та продуктивним, адже традиційне опрацювання тексту з виконанням відповідних вправ більшість студентів вважають нецікавим та неефективним.

Роботу в групах можна проводити і під час опрацювання усних тем. Так, студенти із задоволенням беруть участь в обговоренні проблемних тем, коли кожен з них має сформулювати та висловити думку на запропоновану тему. Зокрема, студентам пропонуються для обговорення такі теми як «Основні спеціалізації у сфері ІТ», «Розвиток ІТ технологій у майбутньому», «Переваги та недоліки роботи у секторі ІТ», «Професія вашої мрії», «Професійні виклики» та інші.

Отже, підсумовуючи, необхідно зазначити, що організація роботи у групах сприяє втіленню особистісно-орієнтовного навчання та дозволяє вирішити питання активізації навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності адекватними засобами. Робота у групах надає можливість кожному учаснику вдосконалити навички усного мовлення, створює умови для формування власної точки зору на питання, що розглядаються та розвитку критичного мислення.

Література

1. Фіцула М. М. Сучасні технології навчання у вищому навчальному закладі. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. Київ. 2010. С. 230–280.

ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ В ПЕДАГОГІЦІ

Пасинок В.Г., Самохіна В.О. (Харків)

Мета роботи – розглянути загальні питання екологічної педагогіки на конкретно-науковому рівні, що дозволяє уточнити ряд проблем цієї дисципліни. Важливий чинник гармонізації сучасного освітнього простору – це визначення екологізації освіти. Екологічно зорієнтована педагогіка є основою виховання студентів, яка охоплює екологізацію навчання та виховання. Екологічна освіта орієнтується на креативне критичне мислення, на здатність до самостійних дій для підтримки стану довкілля, залучає студентів до спостереження, експериментування, інтерпретації даних про екологічні проблеми.

Згідно «Концепції екологічної освіти в Україні», екологічна освіта як цілісне культурологічне явище повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, що є складовою системи національного і громадського виховання всіх верств населення [1, с. 3-4]. Як уважає Г.Г. Науменко, «екологія стає важливим епістемологічним фактором сучасного наукового дослідження і необхідним компонентом становлення нової системи освіти» [2, с.11].

Проблемам екологічних викликів у педагогіці присвячені думки великих учених. Я. Коменський вважав, що людина – це частина природи, яка живе за її законами. Ж.-Ж. Руссо був твердо переконаний, що формування людини залежить від наявності трьох факторів: природи людини, речей і людей, що її оточують. І.Г. Песталоцці бачив роль екологічного виховання у розвитку всього позитивного у людини, нейтралізації негативного. З погляду екологічності він розглянув процес навчання, головним моментом якого є спостереження людини за предметами і явищами природи.

А. Дістервег визначив екологічність як самостійний розвиток закладених природою людини задатків, що ґрунтуються на законах природи і досягається вправами. Він висловлював думку, що в кожній людині є крім «загальнолюдських» задатків індивідуальні: завдання педагога – здійснити гармонійний розвиток задатків. К.Д. Ушинський виділив три складники принципу екологічності: 1) глибоке пізнання природи людини, її анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей; 2) наближення змісту й організації педагогічного процесу до людської природи; 3) орієнтація виховання на народні традиції, звичаї.

Аспекти екологічних викликів у педагогіці також висвітлюються у сучасних роботах: С.А. Кравченко виявляє психологічні особливості розвитку у студентів екологічного мислення; І.М. Костицька визначає єдність суспільства і природи, що є методологічною основою екологічної освіти; Т.Г. Колесникова розглядає міжпредметні зв'язки як фактор екологічної освіти і виховання; Б.Т. Лихачов виокремлює найважливіші функції екологічної свідомості: просвітню, розвивальну, виховну, організуючу, прогностичну. На думку А. Маслоу, гуманістичний навчальний заклад створює умови для самопізнання і підтримки унікального розвитку кожного відповідно до його природи.

Вирішальною умовою для здорового, багатогранного формування особистості є обстановка, коли негативні емоційні стани зведені до мінімуму. В процесі роботи над формуванням екологічних завдань відбувається постійний обмін інформацією між студентами, цікавою для них за змістом. Головним завданням педагогів вищих навчальних закладів є створення в студентських колективах атмосфери взаємоповаги, довіри, гуманності в процесі творчої діяльності, атмосфери загальної зацікавленості.

Особистість викладача відіграє важливу роль у справі виховання і навчання. Від того, який стиль взаємин зі студентами він обирає, наскільки він професійно компетентний, залежить ставлення студентів до навчання, до вищого навчального закладу в цілому. Сполучення насиченого інформаційного поля ВНЗ дуже впливає на

формування пізнавальної потреби. У вищих навчальних закладах екологічна освіта розподіляється по трьох освітньо-кваліфікаційних рівнях: бакалавр, спеціаліст, магістр. У ВНЗ розробляються освітні програми екологічної спрямованості. Так, у Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна, на кафедрі англійської філології фахівцями виконується грант з еколінгвістики, захищаються бакалаврські, магістерські роботи та кандидатські дисертації з екологічної тематики; науковці факультету іноземних мов презентують свої еко-дослідження на всеукраїнських та міжнародних конференціях. За матеріалами ІХ міжнародного наукового форуму «Сучасна германістика» підготовлено колективну монографію з проблем еколінгвістики і екопедагогіки, зокрема.

Екологія внутрішнього світу людини пов'язана з вихованням високоморальної особистості, екологічної культури, екологічного мислення, екологічної свідомості яка, зокрема, є сукупністю знань, уявлень людини про його взаємини та взаємозв'язки зі світом природи. На цій основі формується відповідне позитивне ставлення до природи, а також усвідомлення людиною себе як її частини. В сучасних умовах екологічна просвіта – найважливіша основа процесу гармонізації взаємодії суспільства з природою.

Література

1. Концепція екологічної освіти України. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2002. № 7. С. 3–23.
2. Науменко Г.Г. Освіта як системний чинник формування екологічної культури майбутніх учителів: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.10. Київ: Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2009. 20 с.

MODERN APPROACHES TO TEACHING ENGLISH PHRASAL VERBS

Stoliarchuk H. V. (Kharkiv)

An urgent issue in the methodology of teaching foreign languages is the improvement of approaches to teaching foreign grammatical constructions. Therefore, English phrasal verbs, as a certain grammatical phenomenon, need the most attention of teachers to find effective approaches to teaching.

The methodological bases of the study were the provisions of cognitive linguistics on the dominant role of the processes of categorization and conceptualization in the development and formation of knowledge of English grammar [3]. A communicative approach to teaching grammatical constructions of the English language was also considered [2].

Phrasal verbs differ from ordinary verbs because they contain two or more elements and bring expressiveness to the language. Phrasal verbs include: *look up, give up, look forward, get on* and many others. According to recent research [1], there are more than 12000 phrasal verbs in modern English. Phrasal verb is an interesting linguistic phenomenon syntactically, morphologically and semantically. Although phrasal verbs have been used in English for centuries, the term "phrasal verb" was first used in print in 1925. [4] Features of phrasal verbs are their compatibility and the acquisition of additional meanings.

Thus, in the process of learning phrasal verbs, the teacher must explain to the student both the characteristic features by which phrasal verbs differ from ordinary verbs, and their idiomatic nature. Thus, the first approach to teaching phrasal verbs should be based on the classification of ways of their formation, and the second approach should reveal the semantic relationships between the constituent parts of English phrasal verbs. According to the first approach, use the classification of phrasal verbs, which is based on the number of postpositives in their composition, the indivisibility of phrasal verbs and the presence or absence of the complements. According to the second approach, phrasal verbs are classified based on the degree of semantic unity of the components in their composition. The second approach to teaching is particularly interesting for further understanding the directions of correct

translation of phrasal verbs, especially those related to phraseological units. The meaning of a combination, which is a phraseological unit, cannot be deduced from the values of its components. This category of phrasal verbs includes the following: *brush up on = to improve your knowledge of something that you learned in the past; give up = cease doing smth.* etc. Phrasal verbs vary in the degree of idiomaticity. Sometimes, in order to understand the meaning of a certain phrasal verb, it is enough to consider it in context, and in some cases even the context does not allow to determine its meaning until you turn to a dictionary or special literature on idioms or phrasal verbs.

Thus, the application of the described two approaches to teaching English phrasal verbs will promote the development of students' communicative, linguistic and sociolinguistic competencies. This, in turn, will help to achieve the idiomatic nature of the language, which will allow future professionals of non-language Higher-educational institutions to increase their competitiveness through free and competent communication in English. The analysis of linguistic research on phrasal verbs indicates the need to increase the effectiveness of teaching methods for this subsystem of English vocabulary, which is constantly updated.

References

1. Дідо Н.Д. До питання вивчення фразових дієслів в англійській мові. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2016. Вип. 14. С. 34–39.
2. Baydikova N. L., Davidenko Y.S. *Teaching Communicative Grammar to Technical University EFL Learners*. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 272, 2019. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/272/3/032170/pdf>. (Last accessed: 23.11.2021).
3. Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 1991. 395 p.
4. Words and Idioms: Studies in the English Language. Front Cover. Logan Pearsall Smith. Constable Limited, 1925. English language. 299 p.

THE IMPORTANCE OF COMMUNICATION SKILLS IN CIVIL SERVANTS' CAREER

Shepel M. (Odessa)

The development of Ukraine as an independent democratic state requires public administration specialists who are able to represent our country internationally. Civil servants as representatives of the amalgamated territorial communities, village, township and city councils career have to interact with different segments of society, a city, township. Their job includes teamwork, problems resolution, meeting with representatives of other cities, towns, townships. In this regard, communication skills are of great importance.

First of all, we have to define the concept of communication. Communication is the process of sharing information, especially when this increases understanding between people or groups [2]. L. Sen emphasizes that the communication process demands that both the sender and the receiver pay attention to elements of successful communication which include the sender, message, channel, receiver, and feedback [6].

Effective communication combines a set of skills including nonverbal communication, attentive listening, the ability to manage stress in the moment, and the capacity to recognize and understand one's own emotions and those of the person he/she is communicating with [5, p. 29].

Communication skills is the ability to convey information and ideas effectively [3]. A. Doyle defines the following types of communication skills: written communication; verbal communication; nonverbal communication; reconciliation and conflict management; communication mediums [4].

Communication skills refer to communicative competence. Communicative competence is as a complex use by the speaker of linguistic and non-linguistic means for communication in concrete social and everyday situations, the ability to be guided in a speech situation, initiative in communication; human awareness, a certain system of knowledge, practical speaking skills, a person's speaking abilities [1, p. 102].

Nowadays fluency not only in a person's native language, but also in a foreign language is of great importance. In this case knowledge of business foreign language is relevant. In our case we are going to talk about Business English as an international language for communication. The key difference between General English and Business English is that they have different purposes. General English refers to the day to day conversation and includes using basic vocabulary and grammar. Business English is applied in the professional context and is used as a language tool for business communication. Learning business English can be a shift for individuals who want to develop themselves as professionals and have more job opportunities.

We propose the following topics that can develop the civil servants' foreign language communicative competence: Difference between General English; Business Meetings; Small talks; Meeting a Business Partner; Professional Competencies and Professional Ethics; Telephoning Etiquette and Business Correspondence Etiquette; Cultural Behaviour in Business; Presentations; Negotiations and Contracts; E-Democracy.

The methodology of these topics implementation can be following: reading and listening comprehension, vocabulary replenishment method, individual/pair/group project work, role plays and business games. Before the course the civil servants should be taken into groups according to written and oral test.

Thus, we can see that communication skills development play a very important role in a person's career. Especially this is the case of civil servants as their job involves communication skills.

References

1. Богуш А. Ф. Методика навчання української мови в дошкільних закладах: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1993. 327 с.
2. Communication. *Cambridge Dictionary Online*: URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/communication> (Last accessed: 24.11.2021).
3. Communication skills. *Collins Online Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/communication-skills>.
4. Doyle A.

Important Communication Skills for Resumes & Cover Letters. *The Balance Careers*, 2019. URL: <https://www.thebalancecareers.com/communication-skills-list-2063737> (Last accessed: 24.11.2021). 5. Rana P. Effective communication skills. *International Journal of Research and Analytical Reviews*. 2015. Vol. 2. Issue 1. P. 29–31. URL: http://ijrar.com/upload_issue/ijrar_issue_140.pdf (Last accessed: 24.11.2021). 6. Sen L. *Communication Skills*. New Delhi: PHI Learning Private Limited Prentice-Hall of India Private Limited, 2007. 292 p.

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧА СКЛАДОВА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Язловицька О.В. (Харків)

У рамках сучасної освіти, вивчення іноземної мови передбачає оволодіння певними граматичними, лексики та фонетичними навичками, разом з низкою знань про культуру, історію та традиції країни, мова якої вивчається. Мова є частиною культури, що зумовлює наявність двох складових комунікативної мовленнєвої компетенції, а саме лінгвістичного та соціолінгвістичного компонентів.

Лінгвосоціокультурна компетентність – це «здатність і готовність особистості до іншомовного міжкультурного спілкування, яка поділяється на соціолінгвістичну компетентність, соціокультурну компетентність, соціальну компетентність» [4, с. 19–20]. Задля ефективної реалізації міжкультурного спілкування передбачається оволодіння сукупністю знань та вмінь використовувати мову задля здійснення комунікації з урахуванням «лінгвістичних маркерів соціальних стосунків, правил ввічливості, виразів народної мудрості, відмінностей у реєстрах мовлення, діалектів та акцентів» [1, с. 186]. Поширення обсягу лінгвокраїнознавчих знань про країну, мова якої вивчається, є необхідним елементом вірного використання мовних засобів та відповідних правил мовленнєвої поведінки у рамках певного соціуму, керуючись нормами етикету, звичаями та соціальними стереотипами носіїв мови.

Лінгвокраїнознавчий компонент у практиці оволодіння іноземною мовою відіграє важливу роль передачі позамовного досвіду та картини світу певного народу за допомогою іноземної мови та під час її вивчення. До основних методологічних принципів лінгвокраїнознавства належать розуміння соціальної природи мови, а саме єдності мови та національної культури, оволодіння знаннями та позитивним емоційним ставленням до цінностей та традицій носіїв мови, формування зацікавленості питанням соціальних реалій.

Урахування лінгвокраїнознавчої складової під час оволодіння іноземною мовою передбачає вивчення віддзеркалення національно-культурологічних особливостей у лексичних мовних одиницях, які виявляються у власних назвах, визначеннях предметів та національних явищ, конотативній лексиці, фразеологізмах, афоризмах, явищах, які не мають аналогів у рідній мові. Навчальним матеріалом виступають історичні тексти, ілюстративні матеріали, аудіовізуальний матеріал, який відображає сучасні культурологічні реалії, засоби масової інформації, тощо. Відбір матеріалу здійснюється відповідно до критеріїв тематичності, сучасності та культурологічної цінності.

Кожна нація має власні особливості міжособистісного спілкування, мовні та мовленнєві характеристики, які відображаються у вербальних та невербальних інтеракціях, усному та письмовому мовленні. Комплексне вивчення іноземної мови дає можливість краще засвоїти матеріал, поглибити знання та розширити світогляд учнів. Лінгвокраїнознавча складова навчально-виховного процесу забезпечує інтенсифікацію та розвиток пізнавальної активності студентів через призму історичних та соціально-культурологічних особливостей народу, мова якого вивчається.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ, 2003. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/286> (Дата звернення: 27.11.2021). 2. Калинюк Т. До проблеми використання лінгвокраїнознавчих знань у процесі вивчення іноземної мови у вищій

школі. *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. 25. Ч. 3. С. 364–370. 3. Мороз Л.В., Пашко І.О. Соціокультурний аспект у вивченні іноземної мови як чинник розвиваючого навчання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. № 46. С. 38–42. 4. Холод І. *Методика навчання англійської мови*. Умань, 2018. 165 с.

РОЗДІЛ 6

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Бадан А.А., Оніщенко Н.А. (Харків)

Метою роботи є комплексне вирішення проблеми поєднання традиційних та інноваційних технологій в аудиторії та за її межами – як у дистанційному, так і в організованому аудиторному навчанні. Змішана форма (blended learning) вимагає нових видів планування та організації разом із новими викликами в умовах пандемії.

Дослідження, проведене кафедрою ділової іноземної мови та перекладу НТУ «ХП» спільно з кафедрою німецької філології та перекладу ХНУ імені В. Н. Каразіна, зосереджувалося на тому, щоб довести більш відчутну ефективність поєданого використання аудиторних мультимедіа з використанням смартфонів/планшетів самих здобувачів освіти (метод Bring Your Own Device – BYOD) для розвитку навичок говоріння, аудіювання, проектної роботи під час навчання іноземних мов.

Новий підхід вимагає серйозного переходу від викладацько-центричного навчання до роботи, орієнтованої на студента (студентоцентричний підхід), з орієнтацією на потреби і можливості здобувача освіти. Індивідуальна робота студента розширюється до самостійного пошуку в Інтернеті перед аудиторними або дистанційними заняттями і поєднується з виконанням ним самостійної ролі на занятті та участі в організації P2P («на рівних», рівноправного навчання). Таким чином, питома вага внеску студента у виконання роботи збільшується втричі. Крім того, контроль і керівництво з боку викладача забезпечують проходження всіх запланованих етапів, створюючи логічний зв'язок між ними. Те ж саме стосується підходу BYOD. Низка інструментів BYOD забезпечує чітко розрізнені онлайн- та офлайн-фази, орієнтовані відповідно на студентів та викладачів. Найпопулярнішими BYOD-інструментами є Padlet, ThingLink, Quizlet, Quizziz, LearningApps.

Системи P2P і BYOD стали важливою частиною оновленого партнерства «викладач-студент».

На початку зимового семестру 2019/2020 рр. в експеримент було включено 178 студентів бакалаврату та магістратури двох вищезгаданих кафедр. Дослідження проводилося за 3 критеріями [1, с. 653]:

Критерій 1: якісна академічна успішність контрольних груп на початку експерименту (вересень 2019 р.) та наприкінці (грудень 2020 р.) зросла на 15,2%.

Критерій 2: зацікавленість об'єктом, матеріалом і формами навчання вимірюється відвідуванням студентами занять. В умовах пандемії вона зросла на 20,2%.

Критерій 3: впевненість студентів у використанні цифрових інструментів. Дані були отримані з прямого анонімного опитування студентів (через список розсилки Google Forms). Рівень їх комфортності оцінювався за шкалою від 0 до 10. Медіакомпетентність студентів різко зросла з 22,4% до 84,8%. Таким чином, вимушені обставини пандемії із онлайн-навчанням також можуть позитивно вплинути на мотивацію студентів до оволодіння новими медіа-технологіями.

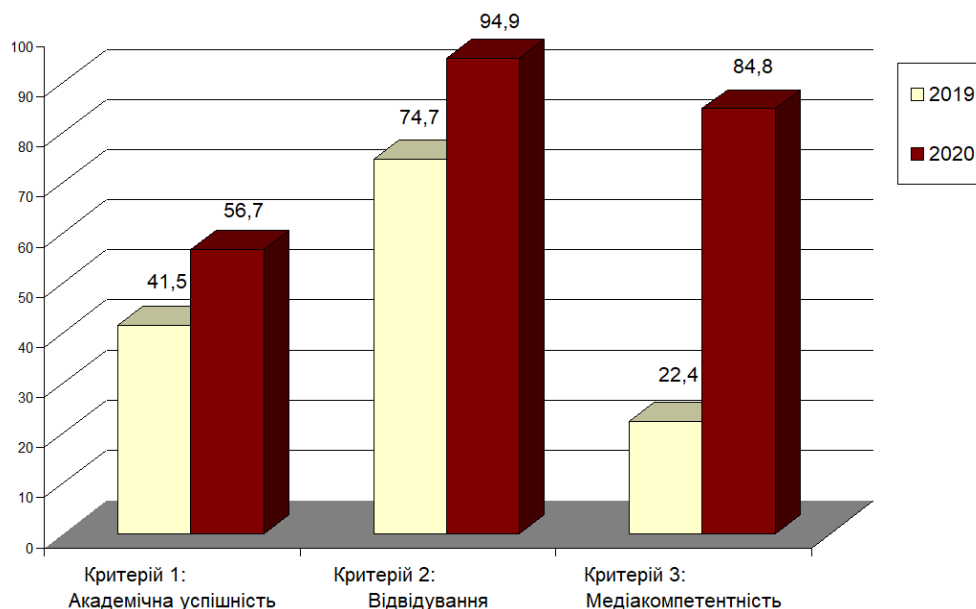

Рис. Результати експерименту

У результаті спільного проекту двох університетів виявилось, що роль використання всіх згаданих вище цифрових інструментів особливо важлива у

змішаному навчанні. Результати експерименту показують, що два об'єктивні критерії та один суб'єктивний критерій навчання в умовах пандемії демонструють суттєве збільшення порівняно зі станом «до пандемії».

Література

1. Badan, A., Onishchenko, N. Multimedia technologies in foreign language learning under pandemic. *Proceedings of the 5th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2021)*. Volume I: Main Conference. Lviv, Ukraine, April 22-23, 2021. Vol-2870. P. 642-656.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

Байбекова Л.О. (Харків)

На сьогоднішній день, у зв'язку з епідемією COVID-19, аудиторне навчання, на превеликий жаль, не завжди є можливим, враховуючи ризики для здоров'я усіх суб'єктів навчально-виховного процесу. У зв'язку з цим, постає питання пошуку альтернативних аудиторним засобів навчання студентів.

Дистанційний формат навчання надзвичайно несподівано увійшов у життя здобувачів освіти та вчителів і професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти. Саме тому, адаптація процесу здобуття освіти до сучасних умов навчання є нагальною проблемою сьогодення.

Головним завданням сучасного викладача є побудова власної стратегії навчально-виховного процесу з урахуванням робочої програми, дидактичних матеріалів та дотримання усіх освітніх стандартів.

Так, здебільшого, викладачі користуються комбінацією синхронних та асинхронних інтернет-технологій під час проведення дистанційних занять та перевірки домашніх завдань.

До синхронних інтернет-технологій можна віднести програми, котрі підтримують відео зв'язок у режимі реального часу (*Google meet, Zoom, Skype* тощо). За допомогою таких програм видається можливим проведення практичних занять та безпосереднього спілкування усіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

Асинхронні інтернет-технології переважно використовуються для виконання індивідуальних робіт студентами, котрі надаються викладачеві для перевірки та оцінювання. До складу таких технологій здебільшого відносяться: електронна пошта; програми для зйомки, монтажу та передачі відео та аудіо записів, програми для створення презентацій (на кшталт *PowerPoint*) та інші засоби підтримки комунікації зі студентами у поза навчальний час (надання консультацій, відповіді на запитання тощо)

Також, існують платформи та сервіси для онлайн-спілкування (*Moodle, iSpring, Teachbase, GetCourse, Memberlux, Web Tutor* тощо), котрі дозволяють проводити комплексне навчання: завантаження файлів для перегляду/скачування студентами, проведення вебінарів та онлайн-лекцій, створення певних завдань як для контролю викладачем, так і поточних завдань для самоконтролю студентами (з авто перевіркою).

Важливим аспектом, у контексті вивчення питання про онлайн освіту, вважаємо зазначення її переваг та недоліків. До позитивних моментів можна віднести:

- інноваційність;
- соціальну рівність (особливо це стосується людей з обмеженими можливостями);
- підвищення рівня креативності здобувачів освіти.

До негативних моментів, на нашу думку, відносяться:

- технічні проблеми (з підключенням до мережі Інтернет або безпосередньо з гаджетами);
- шкода здоров'ю (здебільшого це стосується зору);
- психологічний стан (котрий може значно погіршитися при тривалій відсутності живого спілкування).

На наше глибоке переконання, якісне вирішення проблеми впровадження дистанційної та змішаної систем навчання як у школі, так і у закладах вищої освіти

нашої держави дозволить інтегрувати систему освіти з всесвітніми стандартами та значно підвищити її «гнучкість», доступність і якість.

Проте, не зважаючи на високу якість і постійне вдосконалення інтернет-технологій, методів та прийомів навчання, онлайн-освіта ніколи не замінить живого спілкування.

Література

1. Трайнев В.А. Інформаційні комунікаційні педагогічні технології. Київ, 2008. 237 с. 2. Шуневич Б.І. Дистанційна освіта: теорії індустріалізації викладання. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. №5. С. 45–50.

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Деркач Є.О, Удовицька Т.А. (Харків)

Концептуальні соціальні та політичні події сучасності внесли суттєві зміни у педагогічну й психологічну парадигми вищої школи. Завдяки високому рівню фахової компетентності фахівців, логічності та гнучкості освітньої системи, можна стверджувати, що використання інноваційних технологій у педагогічному процесі не стало негативним фактором або перешкодою у педагогічній діяльності викладачів, а навпаки, відкрило більш широкий спектр можливостей щодо реалізації основних завдань педагогіки та психології вищої школи. Сучасні реалії вимагають від майбутніх фахівців володіння, перш за все, стійкими навичками самоорганізації та самокерування, оскільки необмеженість та швидкість інформаційного простору обумовлює достатньо високе конкурентне середовище в полі фахової самореалізації [2, с.120]. Відповідно, напрям зусиль викладачів спрямований на адаптаційний формат використання новітніх форм та методів, а також інноваційних технологій у процесі залучення студентів у навчально-пізнавальну діяльність під час дистанційного навчання.

Дистанційне навчання, частково виключає феноменологічні риси процесу навчання, оскільки обмежує комунікативні можливості учасників, але впливає неопосередковане врахування особливих психологічних факторів сприйняття інформації сучасним поколінням, яке не сприймає методи суб'єктно-об'єктного репродуктивного навчання, а потребує використання новітніх підходів та технологій оптимізації навчання [2].

Тому виникає необхідність, та створюються умови до активного формування навичок, які надають потужні переваги майбутньому фахівцю у соціумі сучасного світу та мають конкретні риси самоорганізації та самоконтролю, тобто є компетентностями самоменеджменту [3]. Враховуючи психологічні особливості сучасного студентства, які виявлені завдяки впровадженню освітнього онлайн-процесу, можна виділити здатність до самоорганізації та самоконтролю, як ключових факторів, рівень яких якісно впливає на рівень ефективності навчально-пізнавальної діяльності студента. У педагогічному процесі з метою формування самоменеджменту викладачу необхідно приділяти особливу увагу координаційної функції спілкування, що є основою для побудови чіткого та логічного напрямку координаційних засад з метою розвитку та спонукання до самостійної роботи та виховання відповідального ставлення до процесу здобуття знань [4].

Важливо пам'ятати, що процес самоменеджменту тісно пов'язаний з формуванням цілеспрямованості, та побудований на засадах навичок самоорганізації, самоаналізу, самоактуалізації, самоосвіти, самоконтролю тощо. Викладачу необхідно постійно мотивувати студента до виявлення, розвитку та вдосконалення своїх особистісних рис, що мають вплив на досягнення поставленої мети та здатність до самоменеджменту [3]. Найбільш ефективними інструментами щодо формування у студентів самоменеджменту є спонукання та формування здатності здобуття знань на самостійній основі, формування у стійкої навички самоорганізації, формування вміння регулювати та розпоряджатися часом, а також логічне та обґрунтоване структурування навчально-пізнавального процесу, що безумовно сприяє зберіганню темпу руху курсу дисципліни,

що вивчається суб'єктом навчальної діяльності. Викладачу бажано приділяти особливу увагу залученню методичних засад щодо постановки цілей, мотивації та управління часом під час процесу навчання.

Стійко сформована здатність до самоменеджменту у межах дистанційного процесу навчання надає численні переваги у досягненні академічної успішності та адаптації до концептуальних змін соціального характеру учасникам пізнавально-пошукового процесу.

Література

1. Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. *Народна освіта*. Вип. №1(34). 2018. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (Дата звернення 29.11.21)
2. Подольська Є.А. Педагогіка і психологія вищої школи : підручник для вищих навчальних закладів (російською мовою). 2-е вид., перероб. и доп. Харків : Вид. НУА, 2017. 414 с.
3. Штепа О. Самоменеджмент: процесуальна та диспозиційна характеристика. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2010. № 4. С. 224–235.
4. Kadiyono A.L., Hafiar H. The role of academic self-management in improving students' academic achievement. *Ideas for 21st Century Education /Abdullah et al. (Eds) 2017 Taylor & Francis Group, London*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/319413646> (Дата звернення 29.11.21)

USING BLOGS EFFECTIVELY IN THE EFL CLASSROOM

Dovhaniuk E.V., Ilchenko V.V. (Kharkiv)

Despite the fact that many blogs on the Internet tend to be mostly personal or journalistic, an increasing number of people use them in education [1; 2]. Very often blogs have pictures which are good for visual learners and for triggering associations. Blogs are effective tools for developing speaking and reading skills related to conceptualization, brainstorming, articulation, monitoring, evaluating, self-presentation and information exchange.

Reading blogs also contributes to the development of emotional intelligence as students get emotionally involved. Thus, it results in positive perceptions of reading, encourages classroom discussions, and develops literacy and critical thinking skills.

In this article, we are trying to explore the potential of using different life stories so that students can be taught the English language through reading different blogs and then through the variety of speaking activities while consolidating new vocabulary.

In our project, which lasted for three months, we used blogs as a computer-mediated tool to engage a group of EFL learners in reflective and collaborative learning. Forty students, with varied levels and backgrounds, were involved in the study. We first employed such techniques as scanning, skimming, etc. to develop their reading skills and then role-plays and discussion classes to develop their speaking skills.

The best speaking techniques and activities proved to be as following:

- Devil’s advocate;
- Open questions;
- Narrating a picture story;
- Pair work information gap exchanges;
- Putting the list of events in the correct order;
- Comment on the headings;
- Predicting what you will find in the text;
- Discussing the missing part of the text;
- Discussing interpretations of, reactions of, feelings about the text;
- Saying what you have already know about the subject;
- Acting out the dialogue, story, episode, etc.;
- Summarizing (1 sentence, 2 sentences, 5–6 sentences).

After showing several pictures or snapshots to students, we can discuss, state and compare views based on what they have just read and seen. To get learners to become more fluent and confident, we suggest giving communicative activities where such blogs as GMH, HONY, MAKESMETHINK, POSTSECRET, SIXBILLIONSECRETS, etc. are involved [3; 4; 5; 6;

7]. Following the discussion classes (once every week), the different tasks were completed by the students on their personal blog and were submitted to be assessed by the teacher.

This methodology has proved its efficiency with students of the same background as well as with those of different one. Thus, this emphasizes the relevance and importance of using blogs as a tool to encourage students' speaking. The outlined approach implies using different methods in terms of providing a broader outlook on the world and diversity in it through reading and discussing blog posts. After implementing certain techniques in the course of oral practice, a significant progress in improving students' speaking skills has been made.

It should also be noted that blogging as a language learning strategy makes significant contributions to enhancing learners' cultural knowledge and cultural awareness about the target society.

References

1. Arena C. Blogging in the language classroom: It doesn't "simply happen". *TESLEJ*. 2008. № 11(4). P. 1–7.
2. Aydın S. (2014). The use of blogs in learning English as a foreign language. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)*. № 4(1). P. 244-259.
3. GMH. URL: <https://twitter.com/thebestofgmh> (Last accessed: 07.12.2021).
4. HONY. URL: <http://www.humansofnewyork.com/> (Last accessed: 07.12.2021).
5. MAKESMETHINK. URL: <http://makesmethink.com/> (Last accessed: 07.12.2021).
6. POSTSECRET. URL: <http://postsecret.com/> (Last accessed: 07.12.2021).
7. SIXBILLIONSECRETS. URL: <http://www.sixbillionsecrets.com/> (Last accessed: 07.12.2021).

ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА І МЕДІА У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Дудка Л.А., Безвесільна Н.Т. (Харків)

На факультеті МЕВ та ТБ Харківського національного університету імені В.Н Каразіна навчаються студенти – майбутні фахівці з туристичного бізнесу. Звичайно, разом із дисциплінами, знання яких у подальшому зроблять із них справжніх фахівців у

сфері туризму, викладаються іноземні мови: перша з них – англійська, яка є обов'язковою, а друга мова є предметом за вибором.

Традиційно на нашій кафедрі викладання іноземних мов завжди велося із застосуванням найкращих вітчизняних і аутентичних підручників, адже воно мало відповідати академічним вимогам і вимогам часу. Викладачі французької мови завжди шукали і застосовували новітні методики, навчалися у спеціалістів з Alliance Française у Харкові та залучали носіїв мови до освітнього процесу. Пандемія внесла корективи, і ми, як і усі викладачі країни, були змушені переглянути свої методики викладання, адже змішане і навчання онлайн мають свої суттєві відмінності. Перед нами постали проблеми організаційні, технічні, а ще й психологічні:

1. Організувати навчання онлайн і залучити до них усіх студентів незалежно від того чи вони перебувають у Харкові, чи через карантин повернулися додому до батьків у інші регіони України.
2. Серед засобів, які завжди допомагають зацікавити нинішнього студента і мотивувати його до активного вивчення іноземної мови під час навчання онлайн, залучити його до активної самостійної праці, чи не найпершим є медіа і різні інтернет-ресурси. Ми пропонуємо студентам старших курсів готувати усні доповіді за темами: «Політичний устрій Франції», «Система освіти Франції», «Франкофонія» та ін. на матеріалах французьких медіа, офіційних сайтів державних установ й інших інтернет-ресурсів. Вибір медіа ґрунтується на таких критеріях, як економіка, доступність матеріалу, індивідуальні переваги та адміністративні та організаційні вимоги [1].

Студенти молодших курсів із задоволенням працюють із *podcast français facile*, який має зручну організацію, бо окремо виділені розділи *dialogues*, *cours*, *textes*, *prononciation*, *divers*. *Podcast français facile* пропонує матеріали відповідно до рівня студента (*débutant* або *intérmédiaire*). Якщо студент самостійно працює регулярно, йому в нагоді будуть курси цього подкасту, де кожен урок складається з діалогу, короткого тексту, граматики, словничка і завдань, типових для усіх оригінальних підручників і міжнародних екзаменів, таких як DELF.

Цікавими і популярними серед студентів також є канали на youtube, наприклад Français avec Pierre, де просто і доступно пояснюються лексика, граматики, країнознавчі аспекти тощо, або Karambolage en français, який пропонує численні відео на різні теми, у тому числі й ті, які вивчаються у курсі французької мови на факультеті. Велике зацікавлення студентів, які мають середній рівень знань викликають відео на каналах Easy French і Natoo.

Під час занять з французької мови, які проходять на платформі Zoom викладач може запропонувати студентам відео з того чи іншого каналу, поставити питання, організувати обговорення, у таких дискусіях студенти демонструють свої мовленнєві навички і вміння спілкуватися французькою мовою, що і є основною метою викладача. Ми навчаємо майбутніх фахівців з туристичного бізнесу і сподіваємося на те, що після закінчення університету вони активно спілкуватимуться у професійній царині французькою мовою, і завдяки володінню цією мовою стануть успішними і конкурентоспроможними.

Література

2. Jouët J. Retour critique sur la sociologie des usages. *Réseaux*. No 100. CENT/Hermès, 2000. P. 489–521. 2. Podcast français facile. URL: <https://www.podcastfrancaisfacile.com/dialogue/dialogue-simple-francais-verbe-etre.html> (Дата звернення 28.11.21).

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Котова А. В., Сердюк В. М. (Харків)

Викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей відрізняється від підготовки студентів факультету іноземних мов. Основним завданням занять ESP (Англійська спеціального вжитку) – поєднати вивчення іноземної мови як дисципліни зі знаннями за фахом. Під час проведення аудиторних занять такий синтез відбувається

за допомогою роботи над спеціальними текстами, підготовки презентацій та доповідей на відповідні тематики, пояснення англійською мовою методів розв'язання завдань тощо.

Разом із тим, досвід останніх років засвідчив, що робота у форматі дистанційної або змішаної форми навчання надає додаткові можливості для викладання іноземної мови студентам немовних факультетів. Одним із дієвих інструментів є платформа Moodle, оскільки вона надає необмежені можливості як викладачам, так і студентам для створення якісних, динамічних, логічних і структурованих курсів і завдань для самостійної роботи.

Важливим є те, що під час роботи з Moodle його користувачам не потрібно мати спеціальні навички програмування, вони можуть створити навчальне середовище, дотримуючись інструкцій на цій освітній платформі. Moodle надає можливості для розвитку навичок читання, письма та аудіювання студентів. Ще однією із зручних опцій Moodle є можливість обрати час та місце для виконання завдання [1, с. 191].

Під час роботи зі студентами фізичного факультету за допомогою платформи Moodle, ми пропонуємо студентам прочитати текст за фахом, в якому наявні певні помилки. Отже, метою студентів – є знайти і виправити ці помилки, які в залежності від рівня володіння іноземною мовою, можуть бути граматичні, орфографічні або зі знань за фахом. Виконуючи це завдання, студенти мають змогу ділитися коментарями в чаті або форумі. На підтвердження своєї точки зору вони можуть надавати посилання на англійський сайт, статтю, відео, книгу тощо.

Ще одним цікавим методом, який ми використовуємо під час роботи із платформою Moodle – це завантажити декілька фотографій відомих фізиків (Марі Кюрі, А. Беккерель, А. Комптон та інших) і попросити студентів написати коментарі до досліджень, які вони проводили. Це завдання, з одного боку, допомагає покращити навички письма та словниковий запас, а з іншого боку знайомить студентів з найбільшими науковими досягненнями, оскільки, як засвідчила практика, не всі студенти усвідомлюють еволюцію конкретної науки, навіть якщо це їх спеціальність.

Окрім текстів, відповідних вправ та тестових завдань, викладач може додавати до чату різні малюнки чи ілюстрації, що мотивує студентів до використання творчого мислення, і таким чином ми заохочуємо студентів до вивчення теми.

Підсумовуючи, зазначимо, що використання платформи Moodle значно розширює можливості для проведення занять з іноземної мови, мотивує студентів до її вивчення, стимулює як до вдосконалення володіння іноземною мовою, так і до знаходження нової інформації за майбутнім фахом. Разом із тим, цей інструмент не можна розглядати як основний під час викладання іноземної мови, а скоріше, як доповнення до традиційних методів навчання.

Література

1. Форостюк І. В. Використання платформи Moodle в процесі викладання іноземних мов у нелінгвістичних закладах вищої освіти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 3. Т. 3. С. 191-193.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИМОГА ЧАСУ ТА ВИКЛИК ДЛЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Мащенко С. Г., Медвідь М. М. (Харків)

Чи не найбільшою проблемою, з якою довелося мати справу викладачам закладів вищої освіти під час пандемії, що сьогодні вирує світом, є перенесення навчального процесу в новий формат. Теоретично ми багато знали про дистанційне навчання і навіть мали певні інструменти для роботи в онлайн-режимі, але більшості з нас не доводилося це робити системно. То ж, спробуємо підсумувати перший досвід впровадження дистанційних технологій у повсякденну викладацьку діяльність і виокремити позитивні аспекти та проблемні моменти.

По-перше, безперечним плюсом використання інформаційно-комунікативних технологій є розширення можливостей презентації викладачем будь-якого матеріалу тут

і зараз, що не можливо зробити в більшості аудиторій. Спеціальні інструменти, які пропонують численні платформи, дозволяють продемонструвати студентам і заздалегідь підготовлений викладачем матеріал, і ресурси безпосередньо з мережі інтернет.

По-друге, під час онлайн-занять студенти опановують не тільки навчальний матеріал дисципліни, а й самі навчаються використовувати інформаційні технології і презентувати підготовлені завдання на найсучаснішому рівні. Звісно, сучасна молодь знайома з численними можливостями інформаційного світу, але ж, за умови особистісної мотивації студент, набуття нових знань і навичок має задовольнити потребу у самовдосконаленні.

По-третє, перехід від дошки з крейдою до електронної дошки та комп'ютерних навчальних систем означає перехід до інтерактивного навчання, під час якого не тільки збільшується відсоток засвоєного матеріалу, але й формується мотивація і відповідальність здобувачів освіти, які усвідомлюють особисту роль у підвищенні ефективності навчального процесу.

По-четверте, поступово у студентів формуються навички ділового спілкування саме в форматі онлайн, необхідні для розвитку якостей професійного універсалізму, мобільності, гнучкості, навичок аргументації своєї позиції, а також саморозвитку. Безперечно, завдання викладача полягає також у тому, щоб привернути увагу здобувачів освіти саме до цього аспекту комунікації.

По-п'яте, проведення поточного та підсумкового контролю з використанням комп'ютерних технологій, з одного боку, означає відсутність суб'єктивної складової оцінювання (перевага для студентів), а з іншого – значно скорочує час на перевірку письмових робіт (перевага для викладача).

Разом з тим, при використанні дистанційних технологій навчання стикаємося з певними труднощами.

По-перше, взаємодія між викладачем і студентами. «Живе» спілкування віч-на-віч передбачає, передусім, «живий» зворотній зв'язок, який для більшості викладачів дуже важливий для розуміння навчальної ситуації.

По-друге, відсутність у студентів сформованої комунікативної навички на початку роботи в онлайн-режимі призводить до необхідності використати певний час заняття для її формування. Велика кількість студентів спочатку не приділяє уваги діловому онлайн-етикету, а це, безумовно, ускладнює роботу викладача.

По-третє, комунікація між самими студентами переходить у віртуальну форму, наслідком чого може бути недостатня сформованість навичок реального спілкування, що може стати проблемою в подальшому житті.

По-четверте, якісно підготовлене заняття потребує і від викладача, і від здобувача освіти значно більше часу. Використання комп'ютерних технологій для контролю й оцінюванню академічних досягнень студентів мінімізує час перевірки, але створення таких тестів потребує значно більше часу.

ДИГІТАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ *LEARNINGSNACKS*

ЯК ЗАСІБ САМООЦІНЮВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Мірошниченко М.Ю., Криворучко С.І. (Харків)

У часи пандемії, яка зумовила повсюдний перехід на дистанційну форму навчання, нагально необхідним стало використання електронних засобів та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні та викладанні іноземних мов. Важливим аспектом у навчальному процесі є можливість самостійно оцінювати рівень власних знань, навичок і компетенцій. Адже тільки через самооцінювання «<...> учні усвідомлюють, що вони вже можуть і що ще треба повторити. Це усвідомлення є важливою передумовою для планування наступних кроків та для подальшого самостійного навчання» [1, с. 105]. У цьому контексті постає актуальне завдання

з'ясувати, які дигітальні інструменти є ефективними для організації саморефлексії та самооцінювання на заняттях.

Для вирішення цього завдання нами було зrealізовано навчально-методичний дослідницький проєкт (Praxiserkundungsprojekt) у 3 групах з рівнем володіння німецькою мовою А2 (32 дорослих). Метою проєкту було дослідити ефективність застосування дигітального інструменту *LearningSnacks* як засобу самооцінювання граматичної компетенції. Його особливістю є формат інтерактивного чату, який здатний симулювати діалог між учнем та уявним викладачем у формі тестових запитань і відповідей, а також додаткових пояснень.

Для проведення експерименту нами було створено у застосунку *LearningSnacks* низку дигітальних завдань до теми «Модальні дієслова», які перевіряють як теоретичні знання, так і практичні навички їх вживання в німецькій мові. Тест було розроблено таким чином, що учні спочатку мали перевірити свої знання й навички самостійно, а потім отримували від програми позитивний або негативний фідбек і роз'яснення граматичного матеріалу для його повторення, а також в якості підготовки до заключного завдання тесту.

Самооцінювання відбувалося в рамках підготовки до поточного контролю, учні отримали QR-код тесту, а викладач пояснив мету й спосіб виконання завдань у застосунку *LearningSnacks*. Тест складався з таких завдань. Спочатку учні взяли участь в опитуванні щодо їхньої оцінки своїх знань та навичок вживання модальних дієслів, потім вони виконали низку вправ на множинний вибір, упорядкування або заповнення пропусків, що стосувалися значень, форм теперішнього й минулого часу модальних дієслів. У разі успішного виконання завдання вони отримували позитивний фідбек з похвалою, у разі невиконання – фідбек із заохоченням до нової спроби. Наприкінці учні ще раз відповіли на питання щодо їхньої оцінки своїх знань і навичок. Після цього вони заповнили лист опитування та висловили в усній формі свої враження від нової форми роботи. Згідно з результатами опитування більшість учнів назвали самооцінювання за допомогою *LearningSnacks* цікавим та ефективним (92%).

<https://www.learningsnacks.de/share/236624/6c774b1d-248d-4f03-9632-4c72eace4633>

Рис. 1. QR-код та посилання на тест для самооцінювання за допомогою
LearningSnacks

Таким чином, проведення дослідницького проєкту показало, що дигітальний інструмент *LearningSnacks* є ефективним засобом організації самооцінювання на заняттях з іноземної мови. Він легкий у використанні та дозволяє учням успішно оцінити свою граматичну компетенцію, встановити дефіцити та, можливо, їх компенсувати. Крім того, застосування цього інструменту стимулює автономність та самовідповідальність учнів. Оскільки втручання викладача мінімізоване, таку форму можна успішно використовувати в якості домашнього завдання. До того ж, за результатами такого тесту викладач може зрозуміти, наскільки добре засвоєно матеріал, і, за необхідності, скорегувати навчальний процес. Виходячи з вищезазначеного, можна рекомендувати цю форму роботи для застосування.

Література

1. Ballweg S., Drumm S., Hufeisen B., Klippel J., Pilypaityte L. DLL 2: Wie lernt man die Fremdsprache Deutsch? *Fort- und Weiterbildung weltweit*. –München: Klett, 2013. 198 S.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

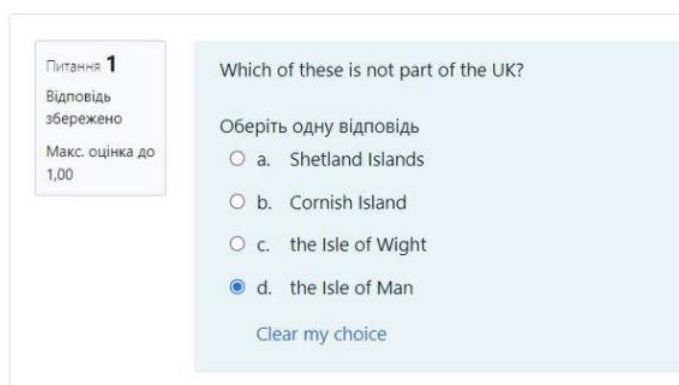
Морозова І. І. (Харків)

Нагальна потреба у зміні форм і методів навчання/контролю знань студентів виникла деякий час тому і була спричинена викликами, що їх поставила перед освітянами пандемія 2019 року. Однією з платформ, якою можуть скористатися

викладачі, є LMS Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), вона надає вчителю, учням та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, у тому числі дистанційного [1]; її функціонал обрали такі світових лідерах освітнього процесу як Лондонська школа економіки, Відкритий університет (Велика Британія), Університет штату Нью-Йорк та ін. Студенти факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, які слухають лінгвокраїнознавства англomовних країн, другий рік поспіль виконують завдання підсумкового контролю у цифровому форматі, що дозволяє авторці дійти певних висновків та окреслити можливі перспективи.

Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство Великої Британії та США» слухачі курсу повинні написати два поточних тести (за матеріалами лекцій та самостійної роботи), кожен з яких містить 25 пунктів: 20 тестових питань на множинний вибір та 5 – на перевірку активних словарних одиниць. Заліковий тест складається з 25 питань та 15 вокабулярних одиниць для перекладу (5 – з англійської на українську, 5 – з української на англійську та 5 назв штатів США).

Для створення тесту LMS Moodle пропонує наступні типи завдань: багатоваріантне питання, «вірно/невірно», коротка відповідь, есе, відповідність, вкладені відповіді, визначення пропущених слів, перетягування в тексті, тощо. Із досвіду укладання країнознавчих тестів для перевірки знань фактичного матеріалу продуктивним виявилось саме багатоваріантне питання: студентам пропонується чотири варіанти відповіді, з яких лише одна є правильною.

Питання 1
Відповідь збережено
Макс. оцінка до 1,00

Which of these is not part of the UK?

Оберіть одну відповідь

- a. Shetland Islands
- b. Cornish Island
- c. the Isle of Wight
- d. the Isle of Man

Clear my choice

Рис. 1. Зразок багатоваріантного питання

Перевірка вокабуляру здійснюється за допомогою двох опцій – есе та коротка відповідь. Перше дає можливість самому вписати відповідь з декількох слів або навіть речень: якщо студент не пам'ятає словникової дефініції, можна вписати власне тлумачення; результати опції «есе» оцінюються тільки вручну, викладач, ознайомившись із поясненням, може зарахувати відповідь як правильну. «Коротка відповідь» передбачає заповнення одним словом, перевірка є автоматичною, при чітко заданих параметрах завдання програма шляхом порівняння із відповідним зразком зараховує/не зараховує відповідь студента.

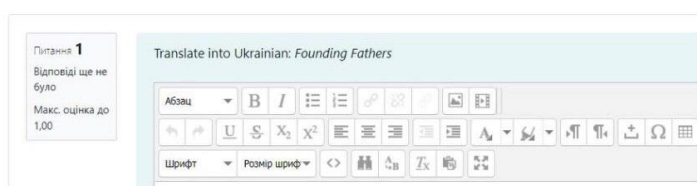

Рис. 2. Завдання «есе»

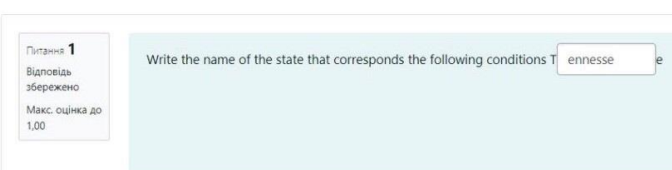

Рис. 3. Завдання «коротка відповідь»

Представлений підхід до оцінювання знань з теоретичного предмету виявився ефективним, прозорим й ресурсноощадним, проте можливості, надані системою управління навчанням, не є вичерпними; необхідно опанувати інші типи тестових завдань задля поліпшення отримання зворотного зв'язку від слухачів курсу, а також переводити навчальні елементи на розглянуту платформу, що й становить перспективи подальших розвідок.

Література

1. About Moodle. URL: https://docs.moodle.org/311/en/About_Moodle (Last accessed: 25.11.2021).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ЛІНГВОСЕМАНТИКА ТА КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА:

НОВІТНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ 3

Аверіна О.А. (Полтава – Харків)

ЛІНГОВОКУЛЬТУРНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ 3

Гаврилова І.М. (Харків)

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ *VERRATEN* 5

Гахарія К.В. (Мелітополь)

ПОНЯТТЄВИЙ СКЛАДНИК КОНЦЕПТУ ЕПІДЕМІС 6

Давиденко І.В., Змійова І.В., Калюжна А.Б. (Харків)

КОГНІТИВНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ *СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ* 8

Каламбет Я. І, Шкляр В. І. (Івано-Франківськ)

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ІМЕН У

ТВОРАХ ДЕНА БРАУНА 10

Ковальчук Н.М. (Харків)

ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ АБРЕВІАТУР

ДЛЯ ПОЗНАЧЕННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ 12

Kostenko V. H., Barkovska A. D. (Poltava)

WHAT'S IN A NAME: CURRENT USE OF DENTAL EPONYMS 15

Кривенко В.П. (Харків)

ДО ПИТАННЯ ПРО СИНОНІМІЮ ПРЕТЕРІТА ТА ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТА 17

Лепетюха А. В. (Харків)

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА ВАЛЕНТНІСТЬ СКЛАДНИКІВ СИНОНІМІЧНИХ

КОНСТРУКЦІЙ 19

Микитин К., Венгринюк М. (Івано-Франківськ)	
ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕТНІЧНИХ І ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У РОМАНІ ГАРПЕР ЛІ «ВБИТИ ПЕРЕСМІШНИКА»	21
Набокова І.Ю. (Харків)	
МОВНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СТИЛЮ ПЕРШИХ ЛЕДІ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ США	23
Скриннік Ю.С. (Харків)	
ЕКОЛІНГВІСТИЧНИЙ НЕЙМІНГ (на матеріалі назв нішової парфумерії).....	25
Фідяєва Т.С. (Харків)	
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ В АНГОМОВНОМУ ДИСКУРСІ МЕДІА	27
Чорновол-Ткаченко Р.С. (Харків)	
АСПЕКТИ ОЦІННОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ.....	29
Шамаєва Ю.Ю., Уткіна Г.Ф., (Харків)	
КОНЦЕПТ <i>ДОРОГА</i> У РОМАНІ ДЖ. АПДАЙКА «КЕНТАВР»: НЕОМІФОЛОГІЧНИЙ ВИМІР	31
РОЗДІЛ 2	
ПИТАННЯ ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ	34
Безугла Л. Р. (Харків)	
ТЕОРІЯ ІМПЛІКАТУР І ФАКТОР АДРЕСАТА.....	34
Guzhva O.O. (Kharkiv)	
VARIATION OF A POSITIVE POLITENESS STRATEGY IN MALE DISCOURSE	36

Карпусенко М.В., Карпусенко Н.В. (Харків) ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ, СПРЯМОВАНИХ НА ОПОНЕНТА, В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	38
Лавріненко І. М. (Харків) КОЛІР ЯК МАРКЕР ЗМІНИ КОМУНІКАТИВНИХ РОЛЕЙ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ КІНОДИСКУРСУ	40
Матюхіна Ю.В. (Харків) АМЕРИКАНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ ДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	42
Мелещенко О. О. (Харків) МУЛЬТИМОДАЛЬНА МЕТАФТОНІМІЯ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОГО ВПЛИВУ В ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕМАХ.....	44
Молодчая Н.С., Хильковская А.А. (Харьков) ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ КРИТИКИ В КОММУНИКАЦИИ ЛИДЕРОВ АКАДЕМИЧЕСКИХ СООБЩЕСТВ	46
Нікулімова Я. Г. (Харків) ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ТА ЗАВЕРШАЛЬНОЇ ФАЗ ДІАЛОГУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	48
Пахаренко А.В. (Харків) ВЕРБАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ В АВТОРИТАРНОМУ ДИСКУРСІ ПІДЛІТКІВ.....	51
Пірог І.І., Пірог А.В. (Харків) ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОЦІННОЇ ТАКТИКИ ІНФОРМУВАННЯ У НІМЕЦЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ.....	53
Руднева І.С., Маєвська Л.Д. (Харків) ПАНДЕМІЯ ТА РЕКЛАМА	55

Солощук Л.В. (Харків)	
ПРИНЦИПИ КОМБІНАТОРИКИ НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ КОМУНІКАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПОБУТОВОМУ ДИСКУРСІ	57
Хамаршех А. Ш. (Кременчук)	
МОВЛЕННЄВОАКТОВА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ВПЛИВУ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	60
Чеботарьова А.О. (Харків)	
РОЛЬ ПРОСОДИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО КАЗКОВОГО ДИСКУРСУ	62
Шевченко І.С. (Харків)	
НЕПАРЛАМЕНТСЬКА МОВА ПАРЛАМЕНТАРІВ УКРАЇНИ І США.....	64
Шпак О. В. (Харків)	
ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОГО КОНТАКТУ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	66
 РОЗДІЛ 3	
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ	
ЯК ЗАСАДИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	69
Ахмедова Е. Д. (Харків)	
ПРОЦЕДУРА ЗАМІНИ АНГЛІЙСЬКИХ ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	69
Voronina K.V. (Kharkiv)	
TRANSLATING UNTRANSLATABLE.....	71
Дмитренко Ю.О. (Версаль, Франція)	
КАРНАВАЛЬНА ЕСТЕТИКА ВЕРСАЛЯ: ЕСЕ ПРО ПРЕКРАСНЕ	73
Кальниченко О. А. (Харків)	
ОБРАЗИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ ВИПУСКНИКІВ ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНИХ МОВ ХНУ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА	75

Коваленко Л.А., Мартинюк А.П. (Харків)	
ПЕРЕКЛАД ВЕРВАЛЬНО-ВІЗУАЛЬНИХ КАЛАМБУРІВ: КОГНІТИВНИЙ МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	78
Корінь С. М. (Харків)	
МЕТАМЕТАФОРА ТА КОНЦЕПТИ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ.....	80
Котляров Д. М. (Харків)	
АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ТРУДНОЩІВ ТА ХИБНИХ СТРАТЕГІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ КУРСІВ.....	82
Лук'янова Т. Г. (Харків)	
АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД ДЛЯ ОСІБ З ВАДАМИ ЗОРУ ТА СЛУХУ	84
Мельник О.М., Соловій С. Я. (Івано-Франківськ)	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ СУЧАСНИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ЗАГОЛОВКІВ	85
Меркантини С. (Харьков)	
ИТАЛЬЯНСКИЕ СЛОВА И ИДЕНТИЧНОСТЬ	87
Пешкова О.Г. (Харків)	
СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ КАЛАМБУРІВ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТАХ.....	89
Птушка А.С. (Харків)	
МІЖОСОБИСТІСНІ РОЛІ ЧОЛОВІКА І ДРУЖИНИ В ТЕКСТІ АНГЛОМОВНОГО АНЕКДОТУ.....	91
Руда Н.В. (Харків)	
КИТАЙСЬКА МОВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	94

Tashchenko G. V. (Kharkiv)	
DISCOURSE OF POWER IN THE TRANSLATION OF “THE POWER” BY N. ALDERMAN	96
Фролова І.Є. (Харків)	
КОГНІТИВНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДУ	98
 РОЗДІЛ 4	
ТЕКСТ І ЖАНР: СУЧАСНІ ТЕОРІЇ	101
Веляник Ю., Венгринюк М. (Івано-Франківськ)	
АКТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ІНТЕНСИВНОСТІ В РОМАНІ ДОННИ ТАРТТ «ЩИГОЛЬ».....	101
Івахненко А.О. (Харків)	
МОВЛЕННЄВИЙ ОБРАЗ ЗЛОЧИНЦЯ І ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ.....	103
Ільїна О. В. (Харків)	
СЕМАНТИЧНІ ПРОСТОРИ МОЖЛИВОГО ХУДОЖНЬОГО СВІТУ	105
Ковалевська Я. Л. (Харків)	
КАРНАВАЛІЗОВАНИЙ МЕДІА-ПРОСТІР САТИРИКО-САРКАСТИЧНОГО ДИСКУРСУ	107
Кузнєцова О. В. (Харків)	
ЛІНГВОКРЕАТИВНІСТЬ ЯК ІНГЕРЕНТНА РИСА ІДІОДИСКУРСУ	109
Луньова Т. В. (Полтава)	
КОНЦЕПТ «БІЛЬ» В ЕКФРАСТИЧНОМУ І МЕТАЕКФРАСТИЧНОМУ ПРОСТОРАХ ЕСЕ ДЖОНА БЕРДЖЕРА ПРО ТВОРЧІСТЬ ФРІДИ КАЛО	110
Мандрико О.В. (Харків)	
РОМАН Б. ТРАВЕНА «ЗБИРАЧІ БАВОВНИ»: МЕКСИКАНСЬКА ПАНОРАМА 1920-Х РОКІВ.....	112

Морозова О. І. (Харків)	
ТРАНСМЕДІЙНИЙ СТОРІТЕЛЛІНГ	114
Набок М.А. (Київ) L'ESPACE NARRATIF ET SES PRINCIPAUX CONSTITUANTS DANS LES HISTOIRES ALTERNATIVES	115
Нефьодова О.Д. (Харків)	
РОДОВИЙ ПРОСТІР ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІНТЕГРАЦІЇ АСПЕКТІВ ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ В ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ	118
Ніколаєнко В.О. (Харків)	
ПОДІЄВІСТЬ ОНІРИЧНОГО НАРАТИВУ	120
Pichtownikowa L.S. (Charkiw)	
APHORISTISCHE UND EPIGRAMMATISCHE ZÜGE IM HAGEDORNS FABELWERK	122
Піхтовнікова Л.С., Мотрохов О.І. (Харків)	
ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЇ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОГО ОПОВІДАННЯ МОРИО КІТА 買い物 / «МАШИНА ЧАСУ».....	124
Тарасова С.О. (Харків)	
ПАРОДІЯ ЯК ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЯВИЩЕ	126
Черкашина Т. Ю. (Харків)	
АВТОР ЯК ПЕРСОНАЖ СУЧАСНОГО ФРАНКОМОВНОГО РОМАНУ	128
Шуваєва А. О. (Харків)	
РОЗПОВІДАННЯ ІСТОРІЙ БЕНЕФІЦІАРІВ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ЯК СТОРІТЕЛЛІНГ	130
Шумська О. М. (Харків)	
ЕСТЕТИКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ У ТВОРЧОСТІ ГЕНРІХА ШПЕРЛЯ	132

РОЗДІЛ 5

МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У СУЧАСНОМУ СВІТІ 135

Ануфрієва І.А., Деркач Є.О. (Харків)

ВИКОРИСТАННЯ МОТИВАЦІЙНИХ МЕДІАРЕСУРСІВ У ЗАЛУЧЕННІ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ..... 135

ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ У ЗВО0

Безсонова Н.С., Радченко О.І. (Харків)

ОЦІНЮВАННЯ ЗА МЕТОДИКОЮ ПРЕДМЕТНО–МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ 137

Гусєва Г.Г, Ткаля І.А. (Харків)

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ 139

Durlanik M.L. (Hamburg/Bremen, Germany)

WIE ERWERBEN UND LERNEN WIR SPRACHEN? 141

Єлісеєнко А.П., Кібенко Л.М. (Харків)

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ 144

Ільченко В. В., Карпенко О. В., Помазан І. О. (Харків)

ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГА- ПРЕКЛАДАЧА 146

Кузьміна В. С. (Харків)

НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ 148

Лешнєва Н.О., Павлова Л.В., Сергєєва О.А. (Харків) УРАХУВАННЯ ВІКОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ІНТЕРЕСІВ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТУ	150
Лобова О.К. (Харків) ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	152
Nemchonok S.L. (Kharkiv) HOW TO TEACH FOR INTERNATIONAL EXAMS	153
РОБОТА В ГРУПАХ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Парфьєнова О. В (Харків) ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	155
Пасинок В.Г., Самохіна В.О. (Харків) ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ В ПЕДАГОГІЦІ.....	157
Stoliarchuk H. V. (Kharkiv) MODERN APPROACHES TO TEACHING ENGLISH PHRASAL VERBS	160
Shepel M. (Odessa) THE IMPORTANCE OF COMMUNICATION SKILLS IN CIVIL SERVANTS' CAREER	162
Язловицька О.В. (Харків) ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧА СКЛАДОВА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	164
РОЗДІЛ 6 ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ВИМОГА ЧАСУ	167
Бадан А.А., Оніщенко Н.А. (Харків) МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ.....	167

Байбекова Л.О. (Харків)	
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	169
Деркач Є.О, Удовицька Т.А. (Харків)	
САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	171
Dovhaniuk E.V., Ilchenko V.V. (Kharkiv)	
USING BLOGS EFFECTIVELY IN THE EFL CLASSROOM	173
Дудка Л.А., Безвесільна Н.Т. (Харків)	
ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА І МЕДІА У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	175
Котова А. В., Сердюк В. М. (Харків)	
ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	177
Мащенко С. Г., Медвідь М. М. (Харків)	
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИМОГА ЧАСУ ТА ВИКЛИК ДЛЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	179
Мірошниченко М.Ю., Криворучко С.І. (Харків)	
ДИГІТАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ <i>LEARNINGSNACKS</i> ЯК ЗАСІБ САМООЦІНЮВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	179
Морозова І. І. (Харків)	
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	183

Наукове видання

Тези доповідей ХХІ
наукової конференції з міжнародною участю
«Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація»

Українською, російською, англійською, німецькою, французькою,
італійською, китайською мовами

Відповідальний за випуск: Оніщенко Н.А.
Технічний редактор: Броваренко М.А.
Тексти подано у авторській редакції